

Regionalni razvojni center Koper
Centro regionale di sviluppo

RRA Južna Primorska

Regionalni razvojni program Južne Primorske 2007-2013

Strateški del programa
- Predlog -

Koper, maj 2006

Vsebina

POVZETEK	1
OZADJE	2
1 OZADJE.....	2
2 ORGANI REGIJE	2
3 REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM JUŽNE PRIMORSKE 2002-2006	2
4 ZAKONSKA PODLAGA ZA NOVI REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM.....	4
4.1 Vsebina regionalnega razvojnega programa.....	4
4.2 Izhodišča in strategije na katerih naj temelji razvoj regije	5
ANALIZA STANJA.....	7
5 UVOD	7
5.1 Metodološka pojasnila	7
6 SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA.....	10
6.1 Velikost območja Južne Primorske.....	10
6.2 Demografska gibanja.....	10
6.3 Izobrazba.....	11
6.4 Zaposlenost	11
6.5 Brezposelnost	12
6.6 Socialni in gospodarski razvoj.....	13
6.7 Poslovanje gospodarskih družb.....	13
6.8 Poslovanje gospodarskih družb s področja predelovalnih dejavnosti	15
7 ANALIZA STANJA OKOLJA.....	15
7.1 Morje.....	15
7.2 Kakovost ostalih voda	18
7.3 Kakovost pitne vode in oskrba.....	20
7.4 Onesnaženost zraka.....	22
7.5 Komunalni odpadki.....	22
7.6 Biotska raznovrstnost in varstvo narave	23
7.7 Zelene površine	25
7.8 Analiza rabe prostora.....	25
7.9 Analiza prometa	26
8 KLJUČNE UGOTOVITVE ANALIZ	28
ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI.....	30
SKUPNA REGIONALNA VIZIJA IN RAZVOJNE PRIORITETE REGIJE	37
9 VIZIJA REGIJE	37
10 DOLGOROČNA CILJA REGIJE	37
11 PREDNOSTNI NALOGE REGIJE.....	37
11.1 Mobilnost znotraj regije in povezanost navzven.....	37
11.2 Znanje in tehnološki razvoj za razvoj gospodarstva	38
CILJI IN USMERITVE	39
12 PROGRAM: GOSPODARSTVO	39
12.1 Ukrep: Povezovanje za tehnološki razvoj.....	39
12.2 Ukrep: Povezanost regije navzven	40
12.3 Ukrep: Razvoj turističnih storitev	43
13 PROGRAM: ČLOVEŠKI VIRI	46
13.1 Ukrep: Znanje za gospodarstvo	46
13.2 Ukrep: Učinkovite družbene storitve.....	48
14 PROGRAM: PODEŽELJE, KMETIJSTVO, RIBIŠTVO.....	51
14.1 Ukrep: Povezovanja pridelave in predelave s trgi.....	51
14.2 Ukrep: Razvoj novih storitev in proizvodov v kmetijstvu in ribištvu	52
15 PROGRAM: OKOLJE IN OKOLJSKA INFRASTRUKTURA.....	54
15.1 Ukrep: Trajnostna mobilnost v regiji (medregionalno, regionalno, na ravni somestja).....	54
15.2 Ukrep: Učinkovite javne storitve (odpadne vode, pitna voda, odpadki)	57

15.3	<i>Ukrepi: Učinkovito načrtovanje v prostoru.....</i>	58
ANALIZA SKLADNOSTI REGIONALNIH PREDNOSTNIH NALOG Z DRŽAVNIMI IZHODIŠČI .. 60		
16	SKLADNOST S STRATEGIJO RAZVOJA SLOVENIJE.....	60
17	SKLADNOST REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA JUŽNE PRIMORSKE Z OSREDNJIMI PROJEKTI SLOVENIJE	61
18	SKLADNOST S STRATEGIJO PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE	62
OCENA GLOBALNEGA JAVNO FINANČNEGA OKVIRA ZA IZVAJANJE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA..... 63		
19	MOŽNI FINANČNI VIRI IZVAJANJA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA.....	63
19.1	<i>Upravičenost izdatkov.....</i>	63
INSTITUCIONALNI OKVIR IZVAJANJA, VREDNOTENJA IN NADZORA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA..... 64		
20	ORGANI	64
21	IZVAJANJE IN POROČANJE O RRP.....	64
22	NADZOR IN ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE RRP.....	64
	<i>Letno poročilo o izvajanju RRP.....</i>	64
SEZNANJANJE JAVNOSTI S CILJI IN REZULTATI REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA S SPOŠTOVANJEM NAČELA PARTNERSTVA IN ENAKOPRAVNOSTI..... 66		
23	OZADJE.....	66
	<i>Cilji informiranja in komuniciranja z javnostmi .....</i>	66
	<i>Ciljne skupine .....</i>	66
	<i>Načelo partnerstva in enakopravnosti.....</i>	66
24	SREDSTVA ZA INFORMIRANJE IN OBVEŠČANJE JAVNOSTI.....	67
	<i>Spletna stran.....</i>	67
	<i>Publikacije in informacijsko gradivo.....</i>	67
	<i>Dogodki .....</i>	67
	<i>Tiskovna kampanja.....</i>	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
25	SMERNICE ZA OBVEŠČANJE	67
26	IZVAJANJE IN PRISTOJNOST ZA IZVAJANJE	68
VIRI IN LITERATURA..... 69		
PRILOGE..... 70		

Preglednice, slike, grafi

Slika: Vzorčevalna mesta monitoringa žarišč onesnaženja in točkovnih virov onesnaženja vzdolž obale Slovenije	16
Preglednica: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE.	19
Preglednica: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 2.000 PE.....	19
Preglednica: Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju.....	19
Preglednica: Vodovarstveni pasovi izvira reke Rižane so razdeljeni na štiri pasove	20
Preglednica: Letna količina prodane vode (industrija in gospodinjstva) na prebivalca.....	21

POVZETEK

Pripomba: V celotnem dokumentu določiti pomen termina kraško zaledje – ali vključuje tudi občino Ilirska Bistrica ali ne. V celotnem besedilu naj bo jasno razvidno, kdaj se govori tudi o Ilirski Bistrici in kdaj ne.

Glavna cilja regije do leta 2013 sta povečanje gospodarske moči ter priprava in ureditev sodobnih oblik prometa oziroma mobilnosti. Da bi dosegli ta dva cilja predlagamo 10 ukrepov, ki pokrivajo dovolj široko paleto vsebin, da bodo le-te lahko pomagale k doseganju zastavljenih ciljev. Po drugi strani pa je 10 ukrepov še vedno dovolj malo, da se jih bo lahko pregledno in učinkovito izvajalo. Program je podobno kot prejšnji razdeljen na 4 programe: gospodarstvo, človeški viri, podeželje, kmetijstvo, ribištvo ter okolje in okoljska infrastruktura.

Posebej pa v regionalnem razvojnem programu kot prednostni nalogi izpostavljamo mobilnost znotraj regije in njeno povezanost z drugimi regijami ter znanje in tehnološki razvoj, ki bosta temelj razvoja.

Mobilnost znotraj regije in njena povezanost navzven

Regija je v zadnjih nekaj letih zaradi izgradnje avtoceste proti notranjosti Slovenije postala prometno zelo dostopna **z izjemo Občine Ilirska Bistrica, ki za razvoj nujno potrebuje izgradnjo hitre ceste oziroma avtoceste**. Še vedno pa ostaja slabo povezana z drugimi regijami z železnico, ki je najpomembnejša za transport blaga iz edinega slovenskega pomorskega pristanišča. Neustrezne so tudi notranje prometne povezave. Večji pritisk prometa iz sosednjih regij je stanje še poslabšal.

Regija bo v prihodnjih letih skrbela za ustrezno povezovanje tako navzven kot za povečanje notranje dostopnosti. Pripravili in izvedli bomo projekte umeščanja sodobnih oblik prometa v prostor, javnega prometa, javnega prometa na morju, projekte, ki bodo približali javne storitve uporabnikom, ne da bi zato morali potovati. Podpirali bomo projekte dokončanja izgradnje omrežja državnih cest v regiji in železnice (drugi tir) ter pomorskih povezav (pomorska avtocesta) državnega pomena. Notranja mobilnost bo vidna tudi pri razvoju podeželja, saj bomo z delitvijo funkcij med mestom in podeželjem dosegli takšno razdelitev javnih storitev, da bodo le-te omogočale kakovostno življenje na podeželju in v naseljih.

Znanje in tehnološki razvoj za razvoj gospodarstva

V regiji je, tako kod drugje v Sloveniji, preveč ljudi z visoko izobrazbo, ki zaradi strukture gospodarstva ne morejo dobiti zaposlitve. V zadnjih letih smo naredili premalo za podporo prestrukturiranju gospodarstva v tiste panoge, ki zahtevajo višje tehnologije, višjo dodano vrednost in zaposlovanje visoko izobraženih kadrov.

Z ustanovitvijo Univerze na Primorskem smo dobili institucijo, ki se lahko v prihodnje hitro odziva na izzive globalne konkurenčnosti s prilagajanjem izobraževalnih programov potrebam gospodarstva in obratno. Z razvojem tehnološkega parka in inkubatorja pa bomo povezavo med izobraževalnimi institucijami in podjetji lahko še hitreje dosegli.

Regija bo zato pripravila in izvedla projekte tehnološkega parka, inkubatorja, poslovnih con, povezovanja podjetij in razvoja novih, sodobnih izobraževalnih programov.

1 Ozadje

Regionalni razvojni program Južne Primorske bo opredelil glavne razvojne naloge osmih občin: Divače, Hrpelja-Kozine, Ilirske Bistrice, Izole, Komna, Mestne občine Koper, Pirana in Sežane. Dokument obsega strateški in programski del. Določa prednostne regionalne programe, programe čezmejnega sodelovanja, razvoja slovenske manjšine v zamejstvu in avtohtone italijanske narodne skupnosti v Sloveniji. Regionalni razvojni program Južne Primorske je skupni projekt osmih južnoprimorskih občin, ki obsegajo območje Slovenske Istre, Krasa in Brkinov. Namen programa je, spodbujati skladen regionalni razvoj. Na ta način naj bi se doseglo uravnotežen gospodarski, socialni in prostorski razvoj, zmanjšalo razlike v razvoju med regijami, preprečilo nastajanje novih območij z večjimi razvojnimi problemi, zaježilo beg možganov in izseljevanje prebivalstva, prispevalo k varovanju okolja, naravne in kulturne dediščine ter drugega javnega dobrega.

2 Organi regije

Svet južnoprimorske regije je bil ustanovljen na 6. seji Sveta Regionalne razvojne agencije Južna Primorska 18. novembra 2005. Svet regije sestavljajo županje in župani osmih južnoprimorskih občin. Predsednica v letu 2006 je izolska županja Breda Pečan, njen namestnik pa je komenski župan Uroš Slamič. Njun mandat traja eno leto.

Svet regije opravlja več nalog. Med drugim sprejema regionalni razvojni program in potrjuje njegov izvedbeni načrt, potrjuje kriterije prioriternih regionalnih razvojnih projektov, predstavlja regijo in sodeluje z regijami drugih držav.

Regionalni razvojni svet južnoprimorske regije se je sestel na ustanovni seji 22. februarja 2006. Sestavlja ga 20 članov: osem predstavnikov občin, osem predstavnikov gospodarstva ter po en predstavnik italijanske narodne skupnosti, upravljalcev zavarovanih območij, sindikatov in ostalih nevladnih institucij. Predseduje mu predsednik uprave Banke Koper Vojko Čok, podpredsednica pa je direktorica Območne razvojne agencije Krasa in Brkinov Vlasta Trebec Sluban. Njun mandat je enak programskemu obdobju, za katerega se pripravljata državni razvojni program in regionalni razvojni program (RRP).

V okviru regionalnega razvojnega sveta delujejo štiri odbori: odbor za človeške vire, ki ga vodi dr. Milan Bufon, odbor za infrastrukturo, okolje in prostor, ki ga vodi Janez Nučič, odbor za gospodarstvo, ki ga vodi Marjan Mateta, ter odbor za razvoj podeželja, ki ga vodi Vlasta Trebec Sluban.

3 Regionalni razvojni program Južne Primorske 2002-2006

Vizija, ki jo je oblikovala projektna skupina programa za preteklo programsko obdobje, je postavila v ospredje zadovoljne ljudi v razpoznavni, gospodarsko uspešni severnojadranski regiji, ki bodo cenjeni po ustvarjalnih odgovorih na socialne in okoljske izzive globalizacije.

Glavni cilji so bili naslednji: povečati ekonomsko moč v regiji, izboljšati izobraženost prebivalstva, povečati blaginjo prebivalstva in kakovost življenja, varovati okolje in kulturno dediščino, zagotavljati trajnostni razvoj, zmanjšati razlike v razvitosti med deli regije in povezovati razvojne akterje.

Opredeljenih je bilo pet prednostnih področij razvoja: gospodarstvo, človeški viri, gospodarska infrastruktura, okolje in prostor ter krepitev institucij in sodelovanja za regionalni razvoj.

Razvoj gospodarstva v regiji naj bi dosegli s povečanjem konkurenčnosti podjetij in naložb, razvojem turizma, kmetijstva, gozdarstva, podeželja in ribištva. Na področju razvoja človeških virov so bili predvideni povečanje izobrazbene ravni prebivalstva, povečanje stopnje zaposlenosti in zviševanje kakovosti življenja. Razvoj gospodarske infrastrukture naj bi temeljil na boljši dostopnosti in varčni mobilnosti, učinkoviti rabi energije, pogostejši uporabi obnovljivih in okolju prijaznih virov energije ter razvoju informacijsko komunikacijske infrastrukture. Najpomembnejše naloge na področju okolja in prostora so bile izboljšati kakovost voda in morja ter oskrbe s pitno vodo, sanirati okoljska bremena in urediti prostor. Predvideno je bilo tudi tesnejše sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju regionalnih projektov.

Nekatere od zastavljenih nalog so bile v iztekačem se programskem obdobju uspešno izvedene, pogoji za uresničitev ostalih pa niso bili izpolnjeni. Na gospodarskem področju je več občin začelo spodbujati razvoj podjetništva z vzpostavljanjem poslovnih in obrtnih con, začeli so se postopki za izgradnjo tehnološkega parka v Kopru, vzpostavljen je bil Poslovno inovacijski center (PIC) v Sežani. V okviru programa CAMP Slovenija je stekla priprava regionalne strategije trajnostnega razvoja turizma v regiji, občine so uredile nekaj turističnih tematskih poti in načrtujejo nove, na nekaterih območjih na podeželju se je začelo oblikovati nove blagovne znamke.

Ustanovitev Univerze na Primorskem je pripomogla k dvigovanju izobrazbene ravni prebivalstva, stekle so priprave na odprtje šole kamnoseštva na Krasu, **v občini Ilirska Bistrica je bil odprt oddelek splošne gimnazije**, z različnimi programi se poskuša zmanjšati zlorabo drog med mladimi, nekaj knjižnic je dobilo prenovljene oz. nove prostore.

Na področju gospodarske infrastrukture je bil zgrajen avtocestni odsek od Ljubljane do Kopra in od Bivja do italijanske meje, začela se je priprava dokumentacije za potniški pomol v koprskem pristanišču, nadaljevalo se je urejanje kolesarskih poti v občinah. Še vedno pa ostajajo nerešena vprašanja izgradnje drugega železniškega tira do Divače, hitre obalne ceste do hrvaške meje, **hitre ceste ali avtoceste od Ilirske Bistrice do Kopra in Ljubljane** ter učinkovitejšega javnega prometa v regiji. V ilirskobistriški občini so se pojavila prizadevanja za postavitev vetrnih elektrarn kot alternativnega vira izrabe energije. Regija postaja vedno bolj informacijska regija z uvajanjem e-storitev v občinah in drugih javnih ustanovah.

Občine so si prizadevale uresničevati načrte na področju varovanja okolja z nadaljevanjem izgradnje kanalizacijskega in vodovodnega omrežja, sanacijo črnih odlagališč, uvajanjem ločenega zbiranja odpadkov. Občine Slovenske Istre so dosegle dogovor o izgradnji skupne čistilne naprave in našle nov vodni vir v Padežu. Projekt ureditve skupnega odlagališča odpadkov obalno-kraških občin še ni zaživel.

V okviru programa CAMP Slovenija je v pripravi temeljni regionalni prostorski dokument Regionalna zasnova prostorskega razvoja za Južno Primorsko, končana pa sta že regionalni program varstva okolja in vodnih virov ter dokument o upravljanju zavarovanih območij narave. Vzpostavljen je bil okoljski regionalni informacijski sistem.

4 Zakonska podlaga za novi Regionalni razvojni program

Regionalni razvojni program za obdobje 2007-2013 je pripravljen na podlagi Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSRR-1) (Ur.l. RS, št. 60/99, 56/03, 93/05). Regionalni razvojni program je temeljni programski dokument na regionalni ravni, ki opredeljuje razvojne prednosti razvojne regije, določi razvojne prioritete in vsebuje finančno ovrednotene programe spodbujanja razvoja v razvojni regiji, medtem ko je izvedbeni načrt regionalnega razvojnega programa nabor usklajenih razvojnih projektov, ki predstavljajo uresničevanje regionalnega razvojnega programa.

Z zakonom določeni cilji spodbujanja skladnega regionalnega razvoja so:

- zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih prebivalstva med posameznimi območji v državi,
- preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi,
- spodbujanje policentričnega razvoja poselitve in policentričnega gospodarskega razvoja,
- razvoj in povečanje konkurenčnosti gospodarstva v vseh razvojnih regijah, ob upoštevanju njihovih posebnosti,
- zniževanje stopnje brezposelnosti v razvojnih regijah oziroma povečanje zaposlenosti in odprava strukturnih neskladij na trgu dela,
- povečanje blagostanja prebivalstva v razvojnih regijah, ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja in njihovih posebnosti,
- krepitev socialnega kapitala in inovacijske sposobnosti v razvojnih regijah,
- ohranjanje in razvijanje kulturne identitete z ustvarjanjem pogojev za kulturno ustvarjalnost in raznolikost, trajnostni razvoj kulturne dediščine in dostopnost do kulturnih dobrin v razvojnih regijah,
- spodbujanje vseživljenjskega učenja v podporo zviševanju izobrazbene ravni prebivalstva in povečanju dostopa do izobraževanja in usposabljanja za vse,
- uveljavljanje celostnega pristopa pri razvoju podeželja,
- zmanjševanje razlik v kakovosti življenja ter ekonomski in socialni blaginji ob upoštevanju varstva okolja, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in zmanjševanje razlik v zdravju,
- uveljavljanje integriranih regionalnih strategij informacijske družbe,
- razvoj območij obeh avtohtonih narodnih manjšin in naselij romske skupnosti v Republiki Sloveniji ter
- spodbujanje gospodarskega sodelovanja s Slovenci iz sveta.

Z regionalnim razvojnim programom se uskladijo razvojni cilji na področju gospodarskega, socialnega, izobraževalnega, javno-zdravstvenega, prostorskega in okoljskega ter kulturnega razvoja v razvojni regiji ter določijo instrumenti in viri za njihovo uresničevanje.

Regionalni razvojni program sprejme Svet regije najmanj leto in pol pred iztekom prejšnjega programskega obdobja. Regionalni razvojni program je sestavljen iz strateškega in programskega dela. Strateški del se lahko pripravi za več razvojnih regij skupaj.

4.1. Vsebina regionalnega razvojnega programa

Sestavine strateškega dela regionalnega razvojnega programa so: analiza stanja in problemov razvoja, razvojna predvidevanja sektorskih razvojnih programov, skupna regionalna vizija, cilji in usmeritve ter razvojne prioritete regije.

Sestavine programskega dela regionalnega razvojnega programa so: razvojni programi regionalnega pomena s časovnim in finančnim ovrednotenjem ter navedbo predvidenih virov financiranja, sistemi spremljanja in vrednotenja, organiziranost za izvajanje regionalnega razvojnega programa in ocena vplivov na zdravje, okolje in enake možnosti.

Regionalni razvojni programi obmejnih razvojnih regij vključujejo tudi programe čezmejnega sodelovanja in programe razvoja slovenske manjšine v zamejstvu. Regionalni razvojni programi regij, v katerih živijo avtohtoni narodni skupnosti in romska skupnost, vključujejo programe razvoja območij, v katerih živijo te skupnosti.

Regionalni razvojni program predstavlja dogovor med zvezami občin ali občinami in vlado o razvoju regije v programskem obdobju. Vlada, na predlog ministrice, pristojne za regionalni razvoj oziroma ministra, pristojnega za regionalni razvoj (v nadaljnjem besedilu: minister, pristojen za regionalni razvoj), predpiše minimalno obvezno strukturo in metodologijo priprave in izvedbe regionalnega razvojnega programa ter določi načine spremljanja in vrednotenja učinkov regionalnega razvojnega programa, v skladu z metodološkimi navodili in načeli kohezijske politike EU. Regionalni razvojni program se uresničuje z izvedbenimi načrti regionalnega razvojnega programa.

Za pripravo regionalnega razvojnega programa so bila upoštevana tudi določila naslednjih predpisov:

- Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 52/00, 111/00, 44/01),
- Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 52/00, 44/01),
- Uredba o splošnih pogojih delovanja Javne agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj, (Uradni list RS, št. 62/03),
- Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 52/00, 111/00, 44/01),
- Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Uradni list RS, št. 59/00),
- Uredba o pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 59/00, 60/01, 110/04),
- Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/01),
- Pravilnik o regionalni karti za izvajanje politike regionalnih državnih pomoči v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 58/01, 37/04),
- Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (Uradni list RS, št. 28/2000).

4.2. Izhodišča in strategije na katerih naj temelji razvoj regije

Regionalni razvojni program Južne Primorske temelji na vrsti strateških in programskih dokumentov, ki so bili za potrebe regije pripravljene v zadnjih letih. Med njimi velja posebej izpostaviti:

- delovno gradivo za Regionalno zasnovo prostorskega razvoja za Južno Primorsko,
- delovno gradivo za Regionalno strategijo trajnostnega razvoja turizma v regiji,
- Program varstva okolja za Slovensko Istro 2006 -2010,
- Regionalni razvojni program Južne Primorske 2002-2006,
- Območni razvojni program za Kras in Brkine (Pilotni projekt Kras),

- Razvojni program občine Ilirska Bistrica 2002-2006,
- Strategija razvoja turizma v Občini Ilirska Bistrica,
- Razvojni program podeželja za občine Ilirska Bistrica, Pivka in Postojna – preveritvena faza,
- Strategija kmetijstva v Občini Ilirska Bistrica.

Poleg tega pa program temelji še na državnih izhodiščih in sicer:

- Državnem razvojnemu programu 2007-2013,
- Strategiji razvoja Slovenije,
- Strategiji prostorskega razvoja Slovenije,
- Okviru gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji.

ANALIZA STANJA¹

5 Uvod

Socio-ekonomska analiza Južne Primorske je analiza območja, ki vključuje občine Obalno-kraške statistične regije (Izola, Koper, Piran, Sežana, Hrpelje – Kozina, Komen, Divača) in občino Ilirska Bistrica, ki je sicer vključena v Notranjsko-kraško statistično regijo. Za navedeno območje je Regionalni razvojni center Koper v letu 2001 pridobil status nosilne organizacije Regionalne razvojne agencije Južna Primorska. Za to območje, ki torej ni identično s statistično regijo, v analizi uporabljamo delovno ime “območje Južne Primorske” oziroma “Južna Primorska”. Pri pridobivanju podatkov zanj smo imeli nekaj težav, saj je večina podatkov na voljo le na ravni statističnih regij. Kjer je le bilo mogoče, smo zato naredili preračune za območje Južne Primorske. V nekaterih primerih, ko to ni bilo mogoče, smo upoštevali podatke za statistično regijo. To je iz teksta tudi jasno razpoznavno, saj za statistično regijo striktno uporabljamo termine Obalno-kraška regija, statistična regija ali samo regija.

Metodološka pojasnila

Osnovni viri podatkov za analizo so Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), Republiški zavod za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ), Davčni urad Republike Slovenije (v nadaljevanju DURS) ter Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJ PES). Predstavljeni kazalniki so izračunani na osnovi podatkov, ki so bili razpoložljivi do konca februarja 2006, kar pomeni, da gre lahko za različne časovne preseke – odvisno od tega, kaj je bilo do tega datuma na voljo kot zadnji razpoložljiv podatek. Po posameznih tematskih sklopih, ki so predstavljeni v analizi, so viri podatkov in kazalniki naslednji:

5.1.1. Demografska gibanja

Za analizo demografskih gibanj smo uporabili podatke popisa 1981, 1991, 2002 in centralnega registra prebivalstva stanja na dan 31. 12. 2004 (naravno in selitveno gibanje) in 30. 6. 2005. Metodološko popis in register prebivalstva med seboj sicer nista popolnoma primerljiva. S popisi prebivalstva zbira SURS podatke o številčnem stanju in osnovnih sestavinah prebivalstva in gospodinjstev praviloma na vsakih deset let. Popis temelji na osebnem izjavljanju prebivalstva, registrski vir pa je zbirka podatkov o prebivalcih, ki temelji na različnih statističnih evidencah in jo je teoretično mogoče dobiti na katerokoli stanje. SURS objavlja podatke štirikrat letno, stanje na dan 31. 1., 31. 3., 30. 6. in 31. 12. Za potrebe analiz se običajno uporabljajo podatki stanja na dan 30.6.

Tudi za pričakovano trajanje življenja je vir podatkov SURS in sicer skrajšane tablice umrljivosti po regijah.

5.1.2. Izobrazbena struktura prebivalstva

Osnovni vir za podatke izobrazbene strukture prebivalstva so popisi prebivalstva, ki nam dajo podatke o šolski izobrazbi prebivalstva glede na najvišjo dokončano šolo. Iz teh podatkov je mogoče izračunati tudi povprečno število let šolanja za posamezno stopnjo dokončane šolske izobrazbe. Za leti 1991 in 1981 so bili za izračun povprečnega števila let šolanja uporabljeni naslednji koeficienti:

- brez izobrazbe – 0;

---

¹ Obalno-kraška statistična regija z občino Ilirska Bistrica. Analiza zajema tudi razvojna predvidevanja sektorskih razvojnih programov

- 1-3 razredi osnovne šole – 1.5;
- 4-7 razredov osnovne šole – za leto 1991: 5.5; za leto 1981: 5.35;
- končana osnovna šola – 8;
- 2-3 letna poklicna šola – 10.6;
- 4-5 letna srednja šola – 12.2;
- visoka šola – za leto 1991: 16.3; za leto 1981: 16.2.

Za leto 2002 pa:

- nepopolna osnovna šola – 5.5;
- končana osnovna šola – 8;
- nižja in srednja poklicna – 10.9;
- strokovna in splošna – 12.1;
- višja šola – 14;
- visoka dodiplomska šola – 16;
- visoka podiplomska šola – 19.

Koeficienti za leti 1981 in 1991 z izračuni o povprečnem številu let šolanja po regijah so povzeti po raziskovalnem poročilu: »Potrebe po izobraževanju odraslih«, Andragoški center Republike Slovenije, 1994, katere soavtor je bil tudi Tomaž Kraigher z Urada za makroekonomske analize in razvoj. Za leto 2002 so koeficienti in izračuni prav tako povzeti po preračunih Tomaža Kraigherja. Na voljo so le za statistične regije. Podatki o vpisu v osnovne, srednje, višje in visoke šole ter o diplomantih objavlja SURS letno na osnovi različnih letnih raziskovanj oz. vprašalnikov.

5.1.3. Socialni in gospodarski razvoj

Indeks človekovega razvoja (human development index – HDI) je sestavljeni indeks, ki ga za merjenje napredka v razvoju uporabljajo tudi Združeni narodi. Nekoliko prirejen indeks človekovega razvoja uporabljamo tudi pri nas (Poročilo o človekovem razvoju, UMAR). Sestavljen je iz treh kazalnikov – pričakovano trajanje življenja, kazalnika izobrazbe, ki je izražen z bruto vpisnim količnikom, in kazalnika življenjskega standarda, ki je izražen z bruto domačim proizvodom na prebivalca. Vsak od teh kazalnikov je standardiziran tako, da sta določena spodnja in zgornja meja in je izračunan po formuli: $(\text{dejanska vrednost} - \text{minimalna vrednost}) / (\text{maksimalna vrednost} - \text{minimalna vrednost})$. Nato se iz teh treh indeksov izračuna indeks človekovega razvoja, ki je aritmetična sredina posameznih indeksov (Hanžek M., Gregorčič M. et al, 2001).

Vir podatkov o bruto dodani vrednosti in bruto domačem proizvodu je SURS. Ti podatki temeljijo na metodologiji regionalnih računov, ki so podsistem nacionalnih računov, le da je njihov predmet raziskovanja vezan na določene teritorialne enote. Koncepti, uporabljeni v regionalnih računih, so isti kot v nacionalnih računih. Ker gre za mednarodno primerljivo metodologijo, je mogoča tudi mednarodna primerjava. Primerjava s povprečjem EU-25 je ocena avtorice.

Regionalna bruto dodana vrednost in bruto domači proizvod sta izračunana po posredni metodi. Podatki o bruto dodani vrednosti po dejavnostih na državni ravni so po določenih dohodkovnih komponentah porazdeljeni po regijah z ustreznimi ključi.

Sektorji so naslednji: A, B – kmetijstvo, C, D, E – industrija, F – gradbeništvo, G..O - storitve
Vir podatkov o dohodnini je DURS.

Vir podatkov o plačah na zaposlenega je SURS. Januarja 2005 so na Statističnem uradu uvedli nov način mesečnega zbiranja podatkov o izplačanih plačah. Podatke večinoma na elektronski način zbere AJPES. Statistični urad je še naprej odgovoren za metodologijo, izkazovanje in kakovost podatkov. V izračunavanja povprečnih mesečnih plač so po novem vključene tudi pravne osebe z eno ali dvema zaposlenima osebama v zasebnem sektorju, niso pa zajeti samostojni podjetniki posamezniki in pri njih zaposlene osebe, osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost, in kmetje. S tem so zagotovili višjo kakovost podatkov o plačah.

5.1.4. Brezposelnost in zaposlenost

Osnovna vira za podatke o brezposelnih sta ZRSZ in SURS. Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu (registrirani brezposelni in delovno aktivno prebivalstvo po kraju bivanja).

Brezposelni s I. in II. stopnjo izobrazbe so tisti, ki imajo končano le osnovno šolo oziroma so brez nje (I. stopnja) ali pa imajo nižjo poklicno izobrazbo oziroma krajše programe za pridobitev nižje poklicne izobrazbe (II. stopnja). Brezposelni s VI. in VII. stopnjo strokovne izobrazbe pa so tisti, ki imajo končano najmanj višjo (VI) oziroma visoko stopnjo strokovne izobrazbe (VII).

Stopnja registrirane zaposlenosti je odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu (od 15-64 let).

Delovno aktivno prebivalstvo je seštevek zaposlenih oseb pri samozaposlenih, v družbah, podjetjih in organizacijah, zaposlenih oseb pri samozaposlenih osebah, samostojnih podjetnikov posameznikov, oseb, ki opravljajo poklic in kmetov. Vir podatkov o delovno aktivnem prebivalstvu so od prvega januarja 2005 Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP). Prej je SURS podatke o zaposlenih osebah v podjetjih, družbah in organizacijah dobival z mesečnim raziskovanjem - Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v podjetjih, družbah in organizacijah (ZAP/M). Zaradi spremenjenega vira podatkov za zaposlene osebe se je število delovno aktivnih prebivalcev v povprečju povečalo za 25.000. Do razlike je prišlo zaradi nezajetih enot v raziskovanju ZAP/M. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v letu 2005 zaradi tega nižja za približno 0,3 %. Revidirani podatki so na voljo od leta 2000 dalje tudi za regije in občine. Delovno aktivno prebivalstvo so zaposlene in samozaposlene osebe, ki so:

- obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovane oziroma so v delovnem razmerju na območju Republike Slovenije;
- stare najmanj 15 let in niso upokojene.

Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, s spolnim delovnim časom ali z delovnim časom, ki je krajši od polnega.

Podatki o delovno aktivnem prebivalstvu so na voljo po kraju dela in kraju bivanja. Podatki po kraju dela v bistvu kažejo delovna mesta, iz primerjave podatkov po kraju dela in kraju bivanja pa dobimo pomembno informacijo o neto toku delovnih migracij zaposlenih.

5.1.5 Poslovanje gospodarskih družb

Osnova za analizo poslovanja gospodarskih družb regij so Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida družb za leti 2003 in 2004. V kolikor tukaj uporabljamo termin »gospodarstvo«, le-ta dejansko ne predstavlja celotnega gospodarstva regije, pač pa le gospodarske družbe, ki so obvezne oddati zaključni račun, iz katerih izhajajo Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha. To pomeni, da izpade iz obravnave kar precejšen del gospodarstva (del storitvenih dejavnosti, samostojni podjetniki posamezniki,...) in pomeni okoli 50 % dodane vrednosti celotnega gospodarstva po metodologiji nacionalnih računov. Tudi tu delimo gospodarstvo na naslednje sektorje: A, B – kmetijstvo, C, D, E – industrija, F – gradbeništvo.

6 Socio-ekonomska analiza

6.1. Velikost območja Južne Primorske

V primerjavi s statističnimi regijami bi območje Južne Primorske lahko šteli med manjše regije, ki pa je po različnih socio-ekonomskih kazalnikih blizu slovenskega povprečja, ali ga celo presega. Območje Južne Primorske meri 1.524 km², kar je 7,5 % površine Slovenije, zajema pa 6 % celotnega slovenskega prebivalstva. Sestavljajo jo obalne občine Koper, Izola, Piran in občine v kraškem zaledju: Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina, Komen in Ilirska Bistrica. Območje je podpovprečno poseljeno, saj dosega gostota poselitve okoli 80 % slovenskega povprečja, vendar je poseljenost daleč najgostejša v obalnem delu, kjer presega povprečno poseljenost za več kot dvakrat. Kraško zaledje s povprečno 33 prebivalci na km² pa sodi med najredkeje poseljene dele Slovenije.

Pripomba: dopolniti s podatki o poseljenosti Brkinov oziroma občine Ilirska Bistrica.

6.2. Demografska gibanja

V obdobju 1991 – 2005 je prebivalstvo Južne Primorske nadpovprečno poraslo (6,4 %, Slov. 4,6 %). S takšno stopnjo rasti prebivalstva beleži območje Južne Primorske enega največjih porastov števila prebivalstva po letu 1991 v Sloveniji. Višjo rast sta imeli le še Obalno-kraška in Osrednjeslovenska regija. Vendar prebivalstvo ne narašča v celotnem območju Južne Primorske enakomerno. Bistvena razlika je med obalnim delom Južne Primorske, kjer hitreje narašča število prebivalstva, in kraškim zaledjem. Rast prebivalstva v Južni Primorski je posledica priselitve, saj je selitveni prirast (tako s tujino, kot tudi med regijami) pozitiven, naravni prirast (razlika med številom živorojenih in umrlih) pa negativna. Pozitiven naravni prirast je imela v letu 2004 le občina Izola. Po drugi strani so za priselitve manj privlačne le nekatere občine v kraškem zaledju (Hrpelje-Kozina, Komen, Divača), ki imajo negativen selitveni prirast. Te občine imajo tudi visok delež starega prebivalstva, ki je običajno en in pol-krat višji kot delež mladega prebivalstva.

Pripomba: dopolniti s podatki o razmerah za občino Ilirska Bistrica

Staranje prebivalstva je sicer značilnost celotne Slovenije, vendar ima Južno Primorska še bolj neugodno starostno strukturo. Indeks staranja je prav tu med najvišjimi in presega slovensko povprečje za okoli 30 %. V zadnjih štirih letih se je tudi hitreje povečeval kot sicer v slovenskem povprečju. Še slabše so razmere v kraškem zaledju, kjer v nekaterih občinah (Komen, Ilirska Bistrica, Hrpelje-Kozina) število prebivalstva konstantno upada že vrsto let, tu še živče prebivalstvo pa je v glavnem ostarelo in dejansko že prihaja do depopulacije nekaterih območij. Indeks staranja prebivalstva v tem delu regije je za skoraj 50 % bolj neugoden kot v slovenskem povprečju. Glede na leto 2001 se je razmerje med kraškim in obalnim delom Južne Primorske nekoliko zmanjšalo, kar pa ni rezultat zmanjšanja deleža starega in povečanja deleža mladega prebivalstva, pač pa pospešenega staranja prebivalstva v vseh občinah Južne Primorske.

Glede na napovedi demografskih gibanj za Obalno-kraško regijo je pričakovati nadaljnje upadanje števila prebivalstva, neugodna starostna struktura in staranje prebivalstva pa se bosta nadaljevala. Delež mladih do 15. leta bo padel na 12,6 % v letu 2014, delež delovno sposobnega prebivalstva pa bo znašal 70,5 %, kar ne pomeni bistvenih sprememb glede na sedanje stanje. Po naši oceni se bodo podobni demografski trendi nadaljevali tudi na območju Južne Primorske, obenem pa se bo povečeval razkorak med obalnim in kraškim delom območja.

Pričakovana dolžina življenja prebivalcev je prav v Obalno-kraški regiji najdaljša in se še naprej konstantno podaljšuje. V povprečju znaša 77,6 let (skrajšane tablice umrljivosti 1999-2003). Vzroki za dolgo življenjsko pričakovanje prebivalstva Obalno-kraške regije so še nepojasneni, vendar je dejstvo, da ima prav prebivalstvo z mediteranskih območij običajno daljšo življenjsko dobo, kar je povezano tudi z načinom življenja in prehranjevanja. Tako moški kot ženske živijo v Obalno-kraški regiji dlje kot je značilno za slovensko povprečje. Ženske lahko v povprečju pričakujejo starost skoraj 81,4 leta, moški pa 73,6 let. Projekcije prebivalstva za Obalno-kraško regijo kažejo, da se bo pričakovano trajanje življenja v regiji še nadalje povečevalo in po različnih scenarijih znašalo leta 2025 za ženske med 85 in 85,9 let in za moške med 76,6 in 78 let.

Pripomba: dodati stanje za občino Ilirska Bistrica

6.3. Izobrazba

Na splošno so kazalniki izobrazbene strukture tako v Obalno-kraški regiji kot tudi Južni Primorski pretežno nadpovprečni in prav človeški kapital je ena od močnejših prednosti v regiji. Podatke za povprečno število let šolanja imamo samo za Obalno-kraško regijo, vendar ocenjujemo, da se za Južno Primorsko ne razlikujejo bistveno. Povprečno število let šolanja prebivalstva v Obalno-kraški regiji je po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2002 presegalo slovensko povprečje za 0,6 %, kar pomeni, da je imelo prebivalstvo v povprečju 10,7 let šolanja (Slovenija 10,64). V obdobju od leta 1981 do 2002 se je število let šolanja v Obalno-kraški regiji povečalo za dve leti, kar je nekoliko več kot v slovenskem povprečju. Izobrazbena struktura prebivalstva se je spremenila in izboljšala. Zmanjšal se je delež prebivalcev, ki imajo končano samo osnovno šolo in povečal delež tistih s poklicno in srednjo izobrazbo, predvsem pa tistih z najmanj višjo ali visoko izobrazbo. V letu 2002 je bilo območje Južne Primorske pod slovenskim povprečjem po deležu prebivalstva z največ osnovno šolo (32,4 %, Slov. 33 %) in s poklicno ali srednjo šolo (53,7, Slov. 54,1 %). Po deležu prebivalstva z najmanj višjo ali visoko izobrazbo pa je presegala slovensko povprečje za eno odstotno točko (13,9 %, Slov. 12,9 %). Obalno-kraška regija pa ima te kazalnike še nekoliko boljše. Dobrih 65 % prebivalstva Južne Primorske v starosti 20-24 let je študentov (brez podiplomskih), kar je več kot v slovenskem povprečju, ki dosega 62,5 % študentov v generaciji. Po številu študentov (tudi podiplomskih) na 1000 prebivalcev pa je nekoliko pod slovenskim povprečjem. Najvišje število študentov na 1.000 prebivalcev je v občini Ilirska Bistrica (58,2). Bruto vpisni količnik, ki primerja vse vpisane v šolo (od osnovne šole do podiplomskega študija) s prebivalstvom v starosti od 6 do 26 let (potencialno prebivalstvo), je na območju Južne Primorske pod slovenskim povprečjem (72,3; Slov. 74,9) in prav tako tudi v Obalno-kraški regiji (72,6), kar je tudi posledica starostne strukture prebivalstva. Najvišji bruto vpisni količnik ima občina Sežana (78), najnižjega pa občina Komen (66,9). S 6,9 diplomanti višjih in visokih šol je Južna Primorska nekoliko pod slovenskim povprečjem, prav tako pa tudi Obalno-kraška regija.

6.4. Zaposlenost

Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti v Južni Primorski je nadpovprečna in je v letu 2005 znašala 58,6 % (Slov. 57,7 %), medtem ko je bila v Obalno-kraški regiji le malo višja (58,8 %). V Južni Primorski je 5,8 % vseh delovnih mest v Sloveniji, od tega jih je 72 % v obalnem delu in 28 % v kraškem delu Južne Primorske. V Obalno-kraški regiji so v letu 2004 v strukturi delovnih mest, bistveno bolj kot v slovenskem povprečju, prevladovale storitvene dejavnosti (71,1 %; Slov. 57,7 %), nadpovprečen delež je bil še na področju gradbeništva (8,1 %, Slov. 7,8 %), 19,1 % jih je bilo na področju industrije (Slov. 31,6 %), in 1,7 % na področju kmetijstva (Slov. 2,9 %). Podatke o strukturi delovnih mest po sektorjih za občine Južne Primorske imamo le za leto 1999, vendar predpostavljamo, da se do danes niso bistveno spremenili. Tako je bilo delovno aktivno prebivalstvo Južne Primorske v letu 1999 pretežno zaposleno v storitvenih dejavnostih, kar še posebno velja za obalne občine. Občina Piran je imela kar okoli 80 % delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v storitvenih dejavnostih. Visok delež - med 70 in 60 % - sta imeli še

občini Koper in Izola. V Izoli je bilo tudi skoraj 30 % delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v industriji, kar je bilo največ med obalnimi občinami. Po drugi strani pa je bil delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu v obalnih občinah nizek (manj kot 3 %). Med občinami v zaledju je bila situacija drugačna. Tu je bil delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih že manjši, zato pa je bil večji delež zaposlenih v industriji in kmetijstvu. Tako je imela občina Komen z okoli 11 % najvišji delež delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v kmetijstvu, sledila pa ji je občina Ilirska Bistrica z 9,7 %. Občina Komen je imela med vsemi občinami Južne Primorske tudi najvišji delež zaposlenih v industriji, ki je znašal skoraj polovico vsega delovno aktivnega prebivalstva. Ostale občine Južne Primorske, ki so v kraškem zaledju, so imele delež zaposlenih v industriji med 20 % in 35 %, kar je v povprečju več, kot v obalnih občinah.

V obdobju 2000-2005 je število delovnih mest nadpovprečno poraslo tako na območju Južne Primorske (2,3 %), še bolj pa v Obalno-kraški regiji (3 %, Slov. 0,8 %). Edina občina, ki je v tem obdobju beležila upad delovnih mest je Ilirska Bistrica (-4,9 %), največji porast pa sta zabeležili občini Divača (10,3 %) in Komen (9,7 %). Primerjava delovnih mest in delovno aktivnega prebivalstva po kraju bivanja nam pove, koliko delovnih mest primanjkuje oz. jih je preveč za tam živeče delovno aktivno prebivalstvo. To razmerje imenujemo tudi indeks dnevne migracije, saj neuravnoteženost delovnih mest z domačim delovno aktivnim prebivalstvom ustvarja dnevno migracijo delovne sile. Tako ima Južna Primorska primanjkljaj delovnih mest za 5,6 % pri čemer je ta primanjkljaj bistveno večji v kraškem zaledju (-17 %) kot pa v obalnem delu (-0,3 %). Obalno-kraški regiji primanjkuje manj delovnih mest kot Južni Primorski (-2,2 %). Edini občini, ki imata dovolj delovnih mest za domače delovno aktivno prebivalstvo sta občina Koper (5,1 %) in Sežana (6,4 %). V vseh ostalih občinah Južne Primorske pa jih primanjkuje, največ še vedno v občini Komen (kljub visokemu porastu v zadnjih petih letih), kar povzroča dnevne migracije delovne sile.

6.5. Brezposelnost

Območje Južne Primorske ima podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti in je v letu 2005 znašala 7,7 % oz. 75,5 % slovenskega povprečja. V obdobju od leta 2001 do 2005 je območje Južne Primorske uspelo zmanjšati stopnjo registrirane brezposelnosti za 1,5 odstotne točke, kar je bilo več kot v slovenskem povprečju. Razlika je še vedno med obalnim delom, ki ima nekoliko višjo stopnjo registrirane brezposelnosti (7,9 %), in kraškim zaledjem (7,2). V letu 2001 sta imeli le občina Izola v obalnem delu in Ilirska Bistrica v kraškem delu nadpovprečni stopnji brezposelnosti, v letu 2005 pa je tudi v teh dveh občinah padala pod slovensko povprečje, čeprav imata še vedno najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti med vsemi občinami Južne Primorske. Obe občini skupaj imata okoli 30 % vseh iskalcev zaposlitve na območju Južne Primorske (v letu 2001 okoli tretjine). Stopnja registrirane brezposelnosti se je od leta 2001 najbolj zmanjšala v Ilirski Bistrici, povečala pa se je v Divači, ki je tudi edina občina Južne Primorske, kjer je stopnja registrirane brezposelnosti po letu 2001 porasla (od 4,5 % na 6,2 %).

Z zmanjševanjem števila brezposelnih se tudi strukturni deleži posameznih skupin brezposelnih oseb znižujejo, tako da se je tudi strukturna brezposelnost po letu 2001 nekoliko zmanjšala. Na območju Južne Primorske še vedno bistveno bolj kot v drugih statističnih regijah primanjkuje delovnih mest za visoko izobražene iskalce zaposlitve. Delež brezposelnih iskalcev zaposlitve z višjo in visoko izobrazbo je nadpovprečen tako v obalnem kot tudi v kraškem delu in v povprečju za 4 odstotne točke presega slovensko povprečje (Južna Primorska 10,6 %; Slov. 7,6 %). Delež brezposelnih z nizko stopnjo izobrazbe (I. in II. stopnja) je bil podpovprečen že leta 2001 (tudi v kraškem delu območja), po tem letu se je še zmanjšal. Zmanjšal se je tudi delež žensk med brezposelnimi in v povprečju padel pod slovensko povprečje, vendar pa je še vedno nadpovprečen v kraškem delu območja, še posebno v občini Hrpelje-Kozina, kjer je 62,5 % žensk med brezposelnimi. Vrsto let je imelo območje nadpovprečen delež iskalcev zaposlitve

zaradi stečajev podjetij (tudi v letu 2001), v letu 2005 pa je ta delež podpovprečen. Vse do leta 2000 je naraščal tudi delež brezposelnih, starih nad 40 let, potem pa je začel postopno padati, tako da jih je bilo v letu 2005 45 %, kar pa je še vedno več kot v slovenskem povprečju (43,6 %). V letu 2001 je ta delež v kraškem zaledju nekoliko presegal slovensko povprečje, v letu 2005 pa v obalnem delu (45,5 %), v kraškem pa je nekoliko padel, vendar je še vedno malo nad slovenskim povprečjem (43,9 %). Delež mladih iskalcev zaposlitve (do 25. leta starosti) se je na območju Južne Primorske zmanjševal od leta 1994 dalje, vendar nekoliko počasneje kot v povprečju v Sloveniji. V letu 2001 je prvič nekoliko presegal slovensko povprečje, v letu 2005 pa je spet podpovprečen. Mladih iskalcev zaposlitve je več v obalnem delu Južne Primorske (19,5 %), manj pa v kraškem zaledju (17,8 %), kjer je tudi sicer manj mladega prebivalstva.

6.6. Socialni in gospodarski razvoj

Po indeksu človekovega razvoja (HDI – human development indeks), ki ga sestavljajo trije indikatorji: zdravje, izobrazba in življenjski standard, je Obalno-kraška regija v letu 2003 na tretjem mestu v Sloveniji. Najvišji indeks človekovega razvoja ima Osrednjeslovenska regija, ki presega slovensko povprečje za 3,8 %, z majhno razliko pa sta ji sledita Goriška regija z 0,8 % nad slovenskim povprečjem in Obalno-kraška regija, ki presega slovensko povprečje za 0,5 %.

Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca zavzema Obalno-kraška regija drugo mesto med statističnimi regijami. S 3.010.000 Sit na prebivalca v letu 2003 za 3,4 indekzne točke presega slovensko povprečje. Glede na leto 2000 (najstarejši revidiran podatek) pomeni to padec za 1,5 indekzne točke, vendar je to poleg Osrednjeslovenske regije edina regija, ki presega slovensko povprečje po tem kazalniku. V primerjavi s povprečjem držav Evropske unije dosega regija okoli 79 % povprečja EU-25 (ocena avtorice). Struktura ustvarjene bruto dodane vrednosti v letu 2003 kaže na močno usmerjenost v storitveni sektor. Dobre tri četrtine bruto dodane vrednosti, kar je največ med vsemi statističnimi regijami, ustvari Obalno-kraška regija s storitvenimi dejavnostmi, med katerimi so najpomembnejše: trgovina, promet in nepremičnine, najem ter poslovne storitve. Preostalo četrtino bruto dodane vrednosti pa ustvari regija v industriji (17,6 %), gradbeništvu (6,0 %) in kmetijstvu (1,3 %). Struktura bruto dodane vrednosti se je v primerjavi z letom 2000 malenkost spremenila v korist storitvenih dejavnosti in kmetijstva.

Ekonomska moč prebivalstva Južne Primorske, merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca, presega slovensko povprečje za 7,3 %. Če jo primerjamo s statističnimi regijami, jo to uvršča na četrto mesto za Goriško in pred Gorenjsko regijo. Čeprav je območje Južne Primorske po višini osnove za dohodnino na prebivalca nadpovprečno, pa zadnja leta svojo prednost pred slovenskim povprečjem postopoma zmanjšuje, saj je v letu 1998 presejala slovensko povprečje že za 13,3 %. Razlika je tudi med obalnim in kraškim delom območja. Občine v kraškem zaledju imajo nižjo osnovo za dohodnino od povprečja celotnega območja Južne Primorske, čeprav je ta še vedno nad slovenskim povprečjem (za 3,8 %). Edini občini z osnovo za dohodnino pod slovenskim povprečjem v letu 2004 sta Hrpelje-Kozina (96,5 % slovenskega povprečja) in Ilirska Bistrica (93,9 % slovenskega povprečja). Občina z najvišjo osnovo za dohodnino na prebivalca je Sežana, v kraškem zaledju, ki presega povprečje Slovenije za 15,5 %. V obalnem delu je najvišje občina Piran, ki presega slovensko povprečje za 10,4 %.

6.7. Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2004 je na območju Južne Primorske poslovalo 2.826 gospodarskih družb oz. 6,7 % vseh gospodarskih družb v Sloveniji. Zaposlovale so 23.264 delavcev kar je 5 % zaposlenih v gospodarskih družbah v Sloveniji. Število gospodarskih družb je poraslo glede na leto poprej za 5,3 %, medtem ko se je število zaposlenih v njih zmanjšalo za slaba 2 %. Število zaposlenih v gospodarskih družbah Južne Primorske upada že nekaj let zapored. Po številu zaposlenih na gospodarsko družbo gre na območju Južne Primorske za manjše gospodarske družbe kot v

povprečju v Sloveniji, medtem ko po višini sredstev na zaposlenega območje presega slovensko povprečje, še posebej občine v obalnem delu Južne Primorske in Sežana. Že vrsto let gospodarske družbe Južne Primorske poslujejo z dobičkom in leta 2004 so ustvarile 7,2 % vsega slovenskega čistega dobička poslovnega leta, kar je več kot v letu 2003 (5,5 %). Ekonomičnost poslovanja Južne Primorske je bila podpovprečna, vendar predvsem v Izoli in Piranu visoko nadpovprečna. Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih je v Južni Primorski nekoliko pod povprečjem. Najbolj negativno izstopa občina Divača s 4,2 % čisto izgubo poslovnega leta v celotnih prihodkih. Sicer je bilo poslovanje gospodarskih družb Južne Primorske nekoliko donosnejše kot je bilo značilno za povprečje Slovenije in tudi produktivneje. Okoli 30 % čistih prihodkov od prodaje je Južna Primorska dosegla z izvozom, kar pa je nekoliko manj kot leto poprej, vendar še vedno nad slovenskim povprečjem (28,3 %). Ekonomska moč gospodarstva Južne Primorske, merjena z dodano vrednostjo na prebivalca, je podpovprečna in v celotnem območju dosega 87 % slovenskega povprečja. Po višini plač na zaposlenega v gospodarskih družbah presega Južna Primorska slovensko povprečje za slaba 2 %, kar je povezano z relativno visokim deležem zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo. Investicijska aktivnost, merjena z izdatki za investicije na sredstva, se je glede na leto poprej nekoliko zvišala, vendar je še vedno pod slovenskim povprečjem.

Tako kot na drugih področjih, je tudi v poslovanju gospodarskih družb razlika med občinami v obalnem delu in tistimi, ki so v kraškem zaledju. Čeprav so rezultati poslovanja v družbah kraškega zaledja sicer slabši od rezultatov v obalnih občinah, pa nekateri kazalniki kažejo, da se nekoliko izboljšujejo. 80 % gospodarskih družb Južne Primorske deluje v obalnem delu, ki zaposlujejo okoli 77 % vseh delavcev gospodarskih družb. Ali drugače povedano – od skupno 23.264 zaposlenih v letu 2004 jih je bilo le 5.238 zaposlenih v gospodarskih družbah v kraškem zaledju. Število gospodarskih družb v obalnem delu se konstanto in počasi povečuje, medtem ko število zaposlenih v teh družbah ne raste. Tudi v kraškem delu je poslovanje gospodarskih družb že nekaj let in tudi v letu 2004 pozitivno, vendar so nekoliko poslabšale rezultate poslovanja glede na leto 2003 (nominalno za 5,6 %). Po deležu izgub v skupnih prihodkih ni velike razlike med obalnim in kraškim delom. Kljub temu, da je kraški del Južne Primorske regije delež izgub nekoliko povečal glede na leto 2003, se v obeh delih gibljejo okoli slovenskega povprečja. Tudi ostali kazalniki poslovanja gospodarskih družb kažejo, da so gospodarske aktivnosti močno koncentrirane v gospodarskih družbah obalnega dela Južne Primorske, kjer še posebej izstopa občina Koper. Gospodarske družbe te občine ustvarjajo dve tretjini vseh prihodkov Južne Primorske. Drugi močnejši center pa je občina Sežana z 11 % ustvarjenih prihodkov Južne Primorske. Delež prihodkov ustvarjenih na tujih trgih v celotnih prihodkih od prodaje je sicer v obeh delih Južne Primorske še vedno nadpovprečen, vendar se je izvozna usmerjenost obalnega dela v zadnjih letih zmanjšala in znaša 28,6 % v letu 2004, kraškega pa povečala in je za 7 odstotnih točk večja. Najbolj izvožno usmerjene občine so predvsem Hrpelje-Kozina, Ilirska Bistrica in Sežana. Produktivnost dela merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega je v kraškem delu regije podpovprečna, vendar se postopoma zvišuje (predvsem na račun občin Hrpelje-Kozina in Komen). V letu 2004 je dosegla že okoli 94 % slovenskega povprečja, medtem ko v obalnem delu presega slovensko povprečje za okoli 7 %. Ekonomska moč gospodarstva, merjena z dodano vrednostjo na prebivalca, je po občinah zelo različna. Obalni del presega slovensko povprečje za 1,4 %, kraški del pa dosega le dobrih 55 % slovenskega povprečja, pri čemer imata nadpovprečno ekonomsko moč le občini Koper in Sežana. Tudi plače na zaposlenega so v obalnem delu višje in presegajo slovensko povprečje za 4 %, v kraškem zaledju pa zaostajajo za slovenskim povprečjem za 5,5 % vendar se zadnja leta postopno zvišujejo. Slovensko povprečje po tem kazalniku presegajo občine Koper, Piran in Hrpelje-Kozina, občina Komen pa je že skoraj na meji slovenskega povprečja. Zadolženost gospodarskih družb, ki jo merimo z deležem dolga v virih sredstev, je v kraškem delu Južne Primorske višja in tudi nadpovprečna. Glede na leto 2003 se je nekoliko povečala v obeh delih, najbolj pa v občinah Izola, Komen in Sežana.

Razlike v investicijski aktivnosti med obalnim in kraškim delom niso velike, nekoliko večja je v kraškem delu, vendar še vedno podpovprečna. Glede na leto 2003 pa se je bolj povečala v obalnem delu.

6.8. Poslovanje gospodarskih družb s področja predelovalnih dejavnosti

V celotni strukturi gospodarstva so v letu 2004 predelovane dejavnosti ustvarile četrtnino vseh celotnih prihodkov območja in zaposlovale 31,6 % vseh zaposlenih v 367 gospodarskih družbah Južne Primorske. Leto 2004 so zaključile z neto dobičkom, ki je predstavljal 18,2 % vsega neto dobička območja Južne Primorske. V strukturi vseh dejavnosti ima neto čisti dobiček predelovalnih dejavnosti vse manjši delež, ker se povečuje delež storitvenih dejavnosti. Samo v letu 2004 se je glede na leto poprej ta delež zmanjšal s 27,7 % na 18,2 %, delež čistega dobička ustvarjenega v storitvenih dejavnosti pa je porasel z 59,8 % na 78,5 %. Na področju predelovanih dejavnosti poslujejo v Južni Primorski pretežno velike gospodarske družbe z visoko nadpovprečnim številom zaposlenih. Posebno to velja za določena podpodročja v okviru predelovalnih dejavnosti (avtomobilska, prehrabena, kemična industrija). Sredstva na zaposlenega so v predelovalni dejavnosti nižja kot v povprečju v vseh gospodarskih družbah Južne Primorske in tudi nižja kot v gospodarskih družbah v industriji, kar kaže na velik delež delovno intenzivnih dejavnosti. V okviru predelovalne industrije so bile v letu 2004 v Južni Primorski najuspešnejše dejavnosti kemična, pohišvena in prehrabena industrija, ki so izkazale več kot polovico vsega neto čistega dobička v predelovalni dejavnosti. Produktivnost dela merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega je v predelovalnih dejavnostih Južne Primorske različna. V povprečju je za 10 % višja od slovenskega povprečja, vendar so med posameznimi podskupinami velike razlike. Najvišjo beleži proizvodnja kemikalij in kemičnih izdelkov, ki za okoli 80 % presega slovensko povprečje vsega gospodarstva, najnižjo pa obdelava in predelava usnja in usnjenih izdelkov in tekstilna industrija, ki dosejata manj kot polovico slovenskega povprečja. Predelovalna industrija je večinoma močno izvozno usmerjena, saj okoli 60 % čistih prihodkov od prodaje ustvari s prodajo na tujih trgih. Izrazito izvozno usmerjene dejavnosti so proizvodnja usnja in usnjenih izdelkov, vozil in plovil, pohišva ter obdelava in predelava lesa. Predelovalne dejavnosti na območju Južne Primorske se po zadolženosti gibljejo okoli slovenskega povprečja in so tudi nekoliko manj zadolžene kot vse gospodarske družbe Južne Primorske. Najvišji delež dolga v virih sredstev imajo v tekstilni industriji (87,5 %) in proizvodnji papirja, založništva in tiskarstva (80 %). Predelovalne dejavnosti pa imajo nadpovprečne kratkoročne obveznosti v virih sredstev, ki v povprečju obsegajo 36 % vseh virov sredstev. Investicijska aktivnost gospodarskih družb predelovalnih dejavnosti Južne Primorske, merjena z deležem izdatkov za investicije v sredstvih, je nadpovprečna, če jo primerjamo z investicijsko aktivnostjo gospodarskih družb vsega gospodarstva Južne Primorske, obenem pa je pod slovenskim povprečjem celotnega gospodarstva.

7 Analiza stanja okolja

7.1. Morje

Slovensko morje je del Tržaškega zaliva, ki je sorazmerno plitev morski bazen, globino 30 m doseže le na posameznih mestih. Posledica tega je majhna relativna prostornina vodnega telesa, ki omogoča atmosferskim dejavnikom hiter in močan vpliv na slanost in temperaturo. Ena od značilnosti severnojadranskih voda (vključno s Tržaškim zalivom) je, da so praviloma bogatejše s hranilnimi solmi kot drugi deli Jadrana. Pomemben vir so rečni vnosi. Površinska oslajena voda reke Soče se običajno giblje ob italijanski obali proti jugu, ob konicah pretoka seže njen vpliv do osrednjega dela zaliva, ob posebnih meteoroloških razmerah pa pride do površinskega razlivanja sladke vode skoraj do piranske obale.

7.1.1. Onesnaženje morja

Spremljanje vnosov: Letni program monitoringa vnosa snovi je pripravljen na podlagi zahtev nacionalne zakonodaje in v skladu s programom Združenih narodov za okolje (MAP FAZA II) »Program za oceno in kontrolo onesnaženja v sredozemski regiji« (MED-POL faza III 1996–2005) v katerem Slovenija sodeluje s programom National Monitoring Programme of Slovenia (NMPS - MED POL-Phase III). Izhodišča za izvajanje monitoringa predstavlja pristop k Barcelonski konvenciji o zaščiti Sredozemskega morja pred onesnaženjem.

Slika 1: Vzorčevalna mesta monitoringa žarišč onesnaženja in točkovnih virov onesnaženja vzdolž obale Slovenije

Spremljanje vnosa hranilnih soli dušika in fosforja in nekaterih drugih polutantov s kopnega se izvaja na osnovi programa, na podlagi katerega je vnos polutantov v obalno morje ocenjen na osnovi izmerjenih koncentracij in pretokov v ustjih rek in na iztokih čistilnih naprav.

Najbolj obremenjena je notranjost Koprškega zaliva. Glavni viri onesnaženja so nepopolno očiščene komunalne odpadne vode koprške čistilne naprave, ki se izlivajo v spodnji tok Rižane, poleg tega se v Rižano in Badaševico neposredno izlivajo nekatere odpadne vode zaledja in industrije. Posebno kritične so razmere poleti ob nizkih pretokih rek in visokih temperaturah, ko rezultati v ustju Rižane in Badaševice kažejo na anaerobne procese. Nizke vsebnosti kisika sovpadajo z visokimi vrednostmi BPK5 in KPK, visoke so tudi koncentracije hranilnih soli dušika in fosforja, detergentov in nekaterih težkih kovin. Najvišje izmerjene koncentracije težkih kovin so v Badaševici in Rižani. Vrednosti se večinoma gibljejo pod predpisano mejno vrednostjo za posamezno kovino, občasno so bile presežene mejne vrednosti za baker, nikelj in živo srebro.

7.1.2. Odpadne vode črpališča v Izoli

Odpadne vode črpališča v Izoli in tehnološke odpadne vode posedalnika tovarne Delamaris se izlivajo neprečiščene neposredno v morje, 300 m od obale. Podvodni izpust izolskih odpadnih

voda nima difuzorja, zato se odpadne vode slabo mešajo z morskovo vodo in se kot oblak širijo proti površini. Zaradi tega se na površini pogosto izmerijo visoke koncentracije amonija in fekalnih koliformnih bakterij, katerih število velikokrat presega mejne vrednosti za uporabo morja v rekreativne namene. Povečan vnos hranilnih soli dušika in fosforja z odpadnimi vodami ima le lokalni vpliv, ki se kaže z večjimi koncentracijami klorofilne biomase.

7.1.3. Mešane komunalne in padavinske vode iz piranske čistilne naprave

Po čiščenju se izlivajo v morje po dveh vzporednih podvodnih ceveh, ki se končujeta z difuzorjem približno 3 km od obale. Po redčenju in mešanju z morskovo vodo je nadaljnje širjenje oblaka odpadnih voda odvisno predvsem od oceanografskih razmer. Praviloma se širijo nekaj metrov nad dnom, v površinskem sloju pa ni zaznani vplivi odpadnih voda.

7.1.4. Večletni trendi vnosa dušika in fosforja

Koncentracije celotnega dušika v rekah se gibljejo od 0,26 do 17,24 mg/l in celotnega fosforja od 0,01 do 1,01 mg/l. Statistična analiza podatkov od leta 1987 kaže trend zniževanja koncentracij celotnega fosforja in trend zviševanja koncentracij dušika v estuarijih rek.

7.1.5. Klimatske spremembe: višanje gladine morja

V 40-letnem obdobju stalnih meritev je povprečna amplituda plimovanja v slovenskem morju 66 cm, pri čemer se gladina morja v Koprskem zalivu spreminja od 1,45 metra pod srednjo višino morja do 1,55 metra nad njo. Najnižje višine morja so v obdobju od decembra do februarja, najvišje pa v jesenskih mesecih.

Za obdobje 1997–2000 je značilno, da so gladine morja višje kot v preteklem primerjalnem obdobju. Srednja letna višina (SLV) morja je bila v obdobju 1997–2000 v povprečju za 2 cm višja kot v obdobju 1961–1990. Izjema so razmere v februarju in marcu, ko so bile višine morja večinoma nižje kot v dolgoletnem primerjalnem obdobju.

Trend zviševanja višin morja ob slovenski obali na podlagi meritev na mareografski postaji Koper (dolžina niza 1960–2001) se ocenjuje na 0,1 m/100 let. Značilen trend za Sredozemlje pa je ocenjen z 1,1 mm/leto do 1,6 mm/leto.

Glede na trende višin morja ob slovenski obali in globalne napovedi se pričakuje v prihodnjih 100 in več letih večja ogroženost oz. pogostejša preplavitev nižje ležečih urbanih predelov slovenskih mest (Koper, Izola, Piran, Portorož), predvsem na lokacijah, ki jih morje že sedaj vsakoletno poplavlja.

7.1.6. Upravljanje voda

Oskrba z vodo v regiji je zagotovljena v različnem obsegu, saj so naravne danosti zelo raznolike. Na Krasu in v Slovenski Istri zlasti pa v priobalnem pasu, so izražene potrebe po vodi za namakanje kmetijskih površin, poleg tega so že začeti postopki za ureditev akumulacije Padež, iz katere se bo s pitno vodo napajalo koprsko območje. Za zagotavljanje ustrezne stopnje slanosti vode v brakičnem Škocjanskem zatoku bodo potrebni nekateri ukrepi na Rižani in Badaševici.

Na manjšem delu regije je pomanjkljiva protipoplavna varnost, kar je posledica neustreznih ureditev nekaterih hudourniških vodotokov. Zaradi zagotavljanja varnosti pred visokimi vodami na kmetijskih površinah so bili v preteklosti izvedeni regulacijski posegi v nekatere vodotoke in zgrajeni zadrževalniki (Mola in Klivnik ter Pivol, Triban in Vanganelško jezero v Slovenski Istri).

Pripomba: v okviru poglavja Upravljanje voda dodati poplavno ogroženost območij (opozoriti na poplavno ogrožena območja na območju občin, nakazati ukrepe, potrebne za zagotovitev ustrezne poplavne varnosti).

Pripomba: dodati razmere na vodotokih.

7.2. Kakovost ostalih voda

Dejavniki, zaradi katerih se spreminjajo kemijski, biološki, fizikalni in tudi hidromorfološki elementi vode, se štejejo za dejavnike, ki obremenjujejo vodo in s tem vplivajo na njeno stanje. Med te štejemo razpršene in točkovne vnose snovi in toplote v vode ter rabo vodnih količin (industrijske odpadne vode, komunalne odpadne vode, razpršeni viri onesnaženja).

Na območju Slovenske Istre se v sklopu državnega monitoringa preverja kakovost Rižane na izviri in pri Dekanih ter Dragonje pri Podkaštelu. Rezultati spremljanja kažejo na konstantnost stanja oziroma manjša nihanja. Ocenjeno kemijsko stanje za merilna mesta na Rižani po zahtevah iz Uredbe o kemijskem stanju površinskih voda (Ur.l. RS, št. 11/2002) za leto 2003 je dobro, v letu 2002 pa je bilo kemijsko stanje Rižane na merilnem mestu Dekani ocenjeno kot slabo.

Zaradi ranljivosti svojega padavinskega zaledja so vodni viri izpostavljeni nevarnostim onesnaženja. Veliko potencialno nevarnost predstavljata cestni in železniški promet in v preteklosti so se pojavila tudi onesnaženja zaradi nesreč. Na širšem vodozbirnem območju vodnih virov regije potekajo glavne prometne povezave regije z notranjostjo države in z gospodarskimi središči sosednjih držav (Trst, Reka).

7.2.1. Komunalne odpadne vode

Celotno območje Južne Primorske je opredeljeno kot občutljivo območje in zato zanj veljajo strožji kriteriji za opremljanje aglomeracij s sistemi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Ti kriteriji so vezani na:

- nižjo mejno velikost aglomeracije z vidika gostote poselitve (10 preb/ha namesto 20 preb/ha, kar je mejna vrednost na neobčutljivih območjih);
- višjo zahtevano stopnjo čiščenja odpadnih voda na občutljivih območjih za večje aglomeracije (terciarno čiščenje odpadne vode do 31. decembra 2008 na območjih poselitve z več kot 10.000 PE).

Na območju Južne Primorske so najpomembnejši dejavnik, ki obremenjuje vode, komunalne odpadne vode.

7.2.1.1. Analiza posameznih aglomeracij glede na njihovo velikost (št. populacijskih ekvivalentov - PE) in trenutna opremljenost s komunalno infrastrukturo

Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE na občutljivih območjih morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31 decembra 2008, do takrat pa mora biti priključeno na javno kanalizacijo tudi najmanj 95 % obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih.

Na območju južnoprimorskih občin so tri aglomeracije, ki sodijo v okvir območij naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE, to so Koper, Piran in Izola. Navedene aglomeracije so z vidika opremljanja z infrastrukturo odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda prioritete na celotnem območju, saj je rok za njihovo ustrezno opremljanje s čistilnimi napravami najkrajši. Kot je razvidno iz tabele 1, je obseg opremljenosti aglomeracij z ustreznimi kanalizacijskimi

sistemi dokaj visok, ustreznost čistilnih naprav pa je trenutno nizka, saj aglomeracija Izola nima čistilne naprave in odvaja odpadne vode v morje preko globinskega izpusta, čistilna naprava Koper pa ne dosega ustreznega nivoja čiščenja. Zato se predvideva z investicijskim programom (vir: Novelacija investicijskega programa ČN in kanalizacija Koper, Izola, Hidroinženiring d.o.o., junij 2005) izvedba nove, skupne ČN za aglomeracijo Koper in Izola, s hkratno izvedbo kanalizacijskih sistemov.

Tabela 1: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE.

Zap.št.	ID aglomeracije	Aglomeracija ime	PE	PE industrija	PE skupaj	Odstotek kanalizacije
1	20018	Koper	24.471	7.341	31.812	100
2	538	Piran	14.369	4.311	18.680	64
3	2091	Izola	12.445	3.734	16.179	95

7.2.1.2. Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE

Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2015, do 31. decembra 2017 pa mora biti priključene na javno kanalizacijo tudi najmanj 95 % obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih.

Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 in 10.000 PE so po posameznih občinah prikazana v tabeli 2. V tabeli je podan povprečen odstotek vzpostavljenega kanalizacijskega sistema aglomeracij v posamezni občini ter čistilne naprave, ki so trenutno na tem območju.

Tabela 2: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 2.000 PE.

Občina	Št. aglomeracij	Povpr. Odstotek kanalizacije vseh aglomeracij	ID KČN
Koper	4	52	158
Izola	1	21	82
Sežana	1	50	243
Ilirska Bistrica	1	75	47

Kot je razvidno, so manjše aglomeracije na obravnavanem območju že dokaj ustrezno opremljene s čistilnimi napravami, težavo pa predstavlja dokaj nizek nivo opremljenosti s kanalizacijskim omrežjem.

7.2.1.3. Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju

Območja naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju, morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2015, do 31. decembra 2017 pa mora biti priključene na javno kanalizacijo tudi najmanj 80 % obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih.

Tabela 3: Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju

Občina	Št. aglomeracij	Povpr. odstotek kanalizacije vseh aglomeracij	ID KČN
--------	-----------------	---	--------

Koper	54	29	158, 160, 161, 162
Piran	6	67	82-87,
Izola	6		82, 176, ČN Cetore
Sežana	21	0	0
Divača	12	4.3	225, 226,
Hrpelje-Kozina	16	5	227
Komen	12	0	0
Ilirska Bistrica	44	3.9	0

Pripomba: tabelo dopolniti s podatkom za Ilirsko Bistrico.

Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 10 PE/ha na občutljivih območjih so po posameznih občinah prikazana v tabeli 3. V tabeli je podan povprečen odstotek vzpostavljenega kanalizacijskega sistema aglomeracij v posamezni občini ter čistilne naprave, ki so trenutno na tem območju..

7.3. Kakovost pitne vode in oskrba

Sedanji vodni viri v uporabi Rižanskega vodovoda so naslednji:

- Rižanski vodovod uporablja izvir reke Rižane s kapaciteto zajema 240 l/s,
- Gradole 60 l/s (ta izvir je v sosednji Hrvaški) in
- Brestovica 130 l/s (Kraški vodovod).
- Vir Sečovlje s 50 l/s je bil opuščen v letu 2001 (ta izvir je na mejnem območju z Republiko Hrvaško).

Osnovni vir pitne vode v Slovenski Istri predstavlja reka Rižana, ki izvira v Hrastoveljski dolini. Izvir Rižane, ki je glavni in edini lastni vir za vodooskrbo obalne regije, je izrazito kraškega značaja. Vodozbirno območje obsega 247 km² in ga pretežno sestavljajo dobro razviti podzemni kraški sistemi velike propustnosti. Zaradi pomembnosti tega vira je bilo vodozbirno območje že v preteklosti zavarovano z varstvenimi pasovi. Odlok o določitvi varstvenih pasov izvira Rižane in ukrepah za zavarovanje voda je bil sprejet leta 1988. Sprejela ga je Skupnost obalnih občin. Odlok tako velja le za eno tretjino površine celotnega območja (ki se nahaja v občini Koper). Ostale občine – Hrpelje–Kozina (nekdanja občina Sežana), Ilirska Bistrica in Buzet – pa odloka niso sprejele.

Tabela 4: Vodovarstveni pasovi izvira reke Rižane so razdeljeni na štiri pasove

Varstveni pas	Obseg	Opis
najožji varstveni pas	2,5 km ² (cona I.a in I.b)	pas z najstrožjim režimom
ožji varstveni pas	2,5 km ²	pas s strogim režimom
širši varstveni pas	120 km ²	pas s sanitarnim režimom
vplivni varstveni pas	25 km ²	pas z blagim režimom

Vodooskrba prebivalstva v občini Ilirska Bistrica je v pretežni meri ustrezno rešena. Glavni vodni vir je vodarna v Ilirski Bistrici. Iz tega vira se napaja večji del območja Ilirske Bistrice, nekaj naselij v RH in par vasi v občini Hrpelje–Kozina. Poleg tega pa so pomembni še nekateri lokalni vodni viri: vodni vir v Ilirski Bistrici, Knežaku in Podstenjšek upravlja Komunalno podjetje Ilirska Bistrica, ostale vodne vire pa posamezne krajevne skupnosti. Zaradi precejšnjih izgub vode (30%) bo vodovodno omrežje potrebno v precejšnji meri obnoviti v naslednjih letih.

7.3.1. Kakovost pitne vode

V izvorni vodi Rižane ni prisotnih značilnih industrijskih in kmetijskih polutantov (PCB, pesticidi, kovine, aromatski ogljikovodiki,...), vendar se zaradi specifične vodnega vira (nihanje količine in

akovosti, kalnosti,...) pitna voda Rižanskega izvira kljub temu čisti na čistilni napravi v Cepkih s pomočjo ultrafiltracije. Sistem zagotavlja dobavo kakovostne in prečiščene vode, ki zadošča vsem zahtevam, ki jih določajo predpisi za pitno vodo.

Javno vodovodno omrežje Rižanskega vodovoda po več kot 900 km vodovoda zagotavlja dobavo pitne vode približno 80.000 prebivalcem, v turistični sezoni pa se ta številka povzpne prek 100.000. Na vodovodni sistem je priključenih že 99 % vseh prebivalcev občin Koper, Izola in Piran.

Tabela 5: Letna količina prodane vode (industrija in gospodinjstva) na prebivalca.

Občina	Število prebivalcev leto 2002 (vir: SURS)	Porabljene vode m ³ /prebivalca 2002
Izola/Isola	14767	75,8
Koper/Capodistria	48527	83,6
Piran/Pirano	17509	
Sežana	11986	69,9
Divača	3889	46,7
Hrpelje - Kozina	4165	45,6
Komen	3617	34,4
Ilirska Bistrica	14272	

Pripomba: tabelo dopolniti s podatkom za Ilirsko Bistrico.

Kot je razvidno iz zgodnje tabele, lahko opazimo pomembno karakteristiko, da je v obalnih občinah (primer Izola, Koper) poraba vode na prebivalca dokaj visoka. To lahko obrazložimo s tem, da imajo obalne občine (Koper, Izola, Piran) močan vpliv na sezonsko porabo vode zaradi turizma in industrije, pri občini Sežana pa je pomembna tudi raba vode zaradi industrije. Na splošno lahko ugotovimo, da je poraba vode dokaj stabilna in ne kaže izrazitih trendov naraščanja.

Po skokovitem povečanju porabe vode v sedemdesetih letih (razmah turizma in množično priključevanje na vodovod) se je v drugi polovici osemdesetih let (cena vode, gospodarska recesija) začela poraba vode zmanjševati. Trenutno je poraba vode dokaj stabilizirana. Izgube v vodovodnem omrežju so manjše od tretjine (29 %).

7.3.2. Reševanje problematike zagotavljanja zadostnih količin pitne vode

Študija »Oskrba s pitno vodo slovenske Obale in zalednega kraškega območja - preveritev možnih vodnih virov s ciljem dolgoročne in regionalno zasnovane rešitve« (IEI, d.o.o., Maribor, december 2002 – naročnik MOP) ugotavlja, da Kraški vodovod in vodovod v občini Ilirska Bistrica dolgoročno razpolagata z zadostnimi količinami vode, vododeficitaren pa je Rižanski vodovod. Kraški vodovod pa nima zagotovljene varnosti oskrbe, ker ima 120 naselij možnost oskrbe samo iz vodnega vira v Klaričih. Za zadostitev teh potreb je bila kot možna rešitev predlagana izgradnja dveh akumulacij na vodotoku Padež in vodotoku Suhorka z ustrežno velikim prispevnim območjem s tem, da je izgradnja možna v več fazah, varnost vodnega vira pa je večja. Predlagana rešitev ni dokončna in predstavlja izhodišče za nadaljnjo variantno obdelavo in iskanje optimalne rešitve za oskrbo s pitno vodo navedenega območja.

Z novim vodnim virom morajo biti dolgoročno zagotovljene potrebne količine pitne vode za potrebe prebivalcev, ki jih z vodo oskrbuje Rižanski vodovod, hkrati pa bo nov vodni vir predstavljal rezervni vodni vir tako za Kraški vodovod kot tudi za vodovod(e) v občini Ilirska Bistrica in Brkinih.

7.4. Onesnaženost zraka

Na podlagi Sklepa o določitvi območja in stopnji onesnaženosti zaradi žveplovega dioksida, dušikovih oksidov, delcev, svinca, benzena, ogljikovega monoksida in ozona v zunanjem zraku (Ur. l. RS, št. 72/03) spada regija v območje SI 4 (območje Goriške, Notranjsko-kraške in Obalno-kraške statistične regije.). Za območje SI 4 je določena II. stopnja onesnaženosti. To pomeni, da prihaja do občasnih preseganj dovoljenih vrednosti predvsem onesnaževal dušikovih oksidov (NO₂), delcev (PM₁₀) in ozona (O₃).

Najpomembnejši viri onesnaževanja zraka so industrija, promet in kurišča. Industrija in promet onesnažujeta zrak celo leto. Za onesnaževanje zraka iz prometa je značilna tedenska in sezonska dinamika, vezana na gostoto prometa. Največje emisije so prisotne poleti ob koncu tedna, ko je promet najgostejši. Onesnaževanje zraka iz kurišč je vezano predvsem na hladnejšo polovico leta. Na stanje onesnaženosti pa precej vplivajo tudi vremenske razmere (veter, visoke temperature,...).

Pripomba: dodati problematiko onesnaževanja zraka, ki ga v občini Ilirska Bistrica povzroča družba Lesonit.

V Kopru tečejo v okviru republiške dopolnilne merilne mreže že več let meritve 24-urnih koncentracij dima in indeksa kislih plinov, pred tem pa so bile opravljene občasne meritve. Na osnovi teh meritev se je Koper med približno petdesetimi kraji, kjer potekajo te meritve, do sedaj vedno uvrščal med kraje z najmanj onesnaženim zrakom v Sloveniji. V okviru teh meritev mejne imisijske koncentracije praktično nikoli niso bile prekoračene. V letnem poročilu o stanju okolja za leto 2002, ki ga je izdelala Agencija RS za okolje, je koncentracija dima za julij 2002, izračunana na podlagi 24-urnih meritev klasične mreže na merilnem mestu v Kopru znašala 6 µg/m³ (mejna letna vrednost znaša 50 µg/m³). Vrednosti 24-urnega indeksa onesnaženja zraka s kislimi plini so bile pod mejo detekcije merilne metode, zato rezultatov ni podanih.

Opravljene so bile tudi kratkotrajne meritve onesnaženosti zraka v letu 2002 (Meritve onesnaženosti zraka v Kopru in Izoli od julija od septembra 2002, Mestna občina Koper, Urad za okolje in prostor, januar 2003). Mobilna postaja je bila postavljena pred izolsko bolnišnico, pred poslopjem Vinakoper in na koprski tržnici. Meritve so pokazale, da so bile presežene vrednosti za ozon na vseh mestih (izstopa lokacija pri izolski bolnišnici) in vrednosti za NO_x pri koprski tržnici. Koncentracije drugih polutantov so bile pod mejnimi vrednostmi. Splošno pa je bil opažen urbani vpliv, saj so bile koncentracije polutantov čez dan precej višje kot ponoči.

Poleti leta 2005 je začela delovati ekološko-meteorološka postaja na Markovcu. Poleg vremenskih podatkov se spremlja tudi onesnaženje z ozonom in prašnimi delci. V poletnih mesecih je bila od začetka delovanja postaje dvakrat zabeležena prekoračitev mejnih vrednosti za ozon.

7.5. Komunalni odpadki

Enega glavnih problemov v občinah predstavlja zapolnjenost odlagališč odpadkov. V občini Izola imajo urejeno odlagališče odpadkov s sortirnico in ob trenutni odlagalni količini je razpoložljivega prostora še za približno pet let. Podobno stanje je tudi z odlagališčem v občini Piran, kjer se razpoložljivo odlagalno območje zelo hitro polni. V MO Koper so uspeli deponijo razširiti in tako zagotovili prostor za odlaganje odpadkov do leta 2007, sedaj pa aktivno iščejo nove rešitve. Na obstoječih odlagališčih so uredili sistem odvajanja izcednih voda ter vzpostavili sistem odplinjevanja.

V vseh občinah so uvedli sistem ločenega zbiranja odpadkov, vendar glede na pridobljene podatke ta ni najbolj uspešen. Pogosto se pojavlja mešanje frakcij ne glede na gosto postavitev ekoloških otokov. Nelegalna odlagališča odpadkov, ki so točkovni viri onesnaževanja v občinah,

ne predstavljajo resnejšega problema, saj jih je vse manj. Večinoma za sanacijo odkritih nelegalnih odlagališč poskrbi izvajalec gospodarske javne službe.

Občine regije so pristopile k projektu GOJUP - projektu urejanja regijskega odlagališča in centra za ravnanje z odpadki. Center za ravnanje z odpadki naj bi bil urejen ob koprskem odlagališču, predlagana lokacija regijskega odlagališča v občini Sežana pa se je zaradi kraške podlage izkazala za neustrezno, zato sedaj poteka iskanje nove lokacije. Posledično sedaj občine pripravljajo širitev obstoječih odlagališč.

V občini Ilirska Bistrica je zagotovljeno odlaganje komunalnih odpadkov samo še do konca leta 2007.

7.6. Biotska raznovrstnost in varstvo narave

Biotska raznovrstnost pomeni raznolikost živih organizmov iz vseh virov, ki zajemajo med drugim kopenske, morske in druge vodne ekosisteme ter ekološke komplekse, katerih del so; to vključuje pestrost samih vrst, med vrstami in pestrost ekosistemov.

Biotska raznovrstnost se v splošnem zmanjšuje, praviloma zaradi večanja pritiskov na vrste, njihove habitate in habitatne tipe. Zmanjševanje pritiskov je zato pomemben korak k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Na območju Južne Primorske izpostavljamo naslednje habitatne tipe: morski in obalni habitatni tipi, suha travišča in podzemeljske habitatne tipe.

7.6.1. Morski in obalni habitatni tipi

Slovenija ima zaradi kratke obale malo obalnih in morskih habitatnih tipov, vendar ti izdatno prispevajo k visoki biotski raznovrstnosti v državi. Majhen obseg teh območij pomeni večjo ranljivost in zato visok delež ogroženih vrst. Obseg obalnih habitatnih tipov se je v zadnjega pol stoletja precej zmanjšal, pritisk nanje pa povečal. Vodne ptice so življenjsko odvisne od mokrišč, tod se pojavljajo pogosto v velikih gostotah, in so eden najočitnejših indikatorjev bogastva in pestrosti teh produktivnih ekosistemov.

7.6.2. Suha travišča

Suha travišča so danes večinoma antropogenega nastanka in tudi njihov obseg se je v zadnjih 50 letih zmanjšal. V odročnejših predelih se ta travišča zaraščajo. Zmanjšanje območij razširjenosti oz. populacij suhih travišč je ugotovljeno pri nekaterih vrstah (hribski škrjanec, dnevni metulji, košutnik, potonika, nekatere vrste orhidej). Kot indikator stanja suhih travišč Evropska agencija za okolje prikazuje ogrožene vrste metuljev. Primerjava Slovenije z evropskimi državami pa kaže, da je pri nas delež ogroženih vrst, vezanih na suha do mezofilna travišča, še večji.

Pripomba: omeniti problem razvoja območij zaradi NATURE 2000

Podzemeljski habitatni tipi

Za naše podzemeljske habitatne tipe je značilnih veliko ozko endemičnih vrst, ki so zaradi velike ekološke občutljivosti zelo ranljive, saj so zelo specializirane za tipične razmere v podzemlju, imajo pa tudi majhno sposobnost prilagajanja. Zato jih posegi na površju, ki vplivajo na razmere v jamah (npr. zmanjšan dotok vode in hranilnih snovi, povečano onesnaževanje ipd.), močno prizadenejo. Podzemeljski habitatni dajejo nekaterim skupinam zatočišče del leta (netopirjem npr. prezimovališče) in neprimerni posegi (npr. popolno zapiranje vhodov, motenje zaradi obiskovalcev) ogrožajo tudi te skupine.

Na območju Južne Primorske je opredeljenih 27 območij Natura 2000 in 38 ekološko pomembnih območij.

Najpomembnejši problemi (habitathi tipi):

- zmanjševanje obsega nepozidanega ozkega obalnega pasu ter vnos onesnaževal in prekomernih količin organskih snovi s komunalnimi odplakami in z onesnaženimi vodotoki iz zaledja ob hkratnem zmanjševanju dotoka neonesnažene vode,
- k onesnaževanju morja prispevajo izpusti iz plovil,
- urbanizacija v zaledju ter intenzifikacija kmetijstva,
- zaraščanje suhih travnišč,
- onesnažene podzemne vode (podzemeljski habitatni tipi).

7.6.3. Zavarovana območja

Uveljavljen ukrep za ohranjanje biotske raznovrstnosti in situ je ustanavljanje zavarovanih območij oziroma območij s posebnimi ukrepi za njeno ohranjanje.

Obstoječa državna zavarovana območja Južne Primorske so: Škocjanske jame, Škocjanski zatok, Sečoveljske soline, Strunjan, Debeli Rtič in Rt Madona. Regijski park Škocjanske jame je uvrščen na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine pri Unescu in je zavarovan z Zakonom o Regijskem parku Škocjanske jame (Ur. l. RS, št. 57/96). Park od leta 1996 upravlja javni zavod.

Park leži na robu matičnega Krasa, na območju kontaktnega Krasa, kjer se apnenec stika s flišem in kjer so raziskovalci prvič začeli odkrivati kraške pojave. Območje je prvo podzemno mokrišče na seznamu Ramsarske konvencije, bogato je z arheološko dediščino. Podzemeljski sistem Škocjanskih jam je edinstvena turistična destinacija. Ponudbo dopolnjujejo pešpoti in kolesarske poti skozi splet številnih kraških pojavov in po kraški krajini parka naselja s tipično kraško arhitekturo ter etnološke in geološke muzejske zbirke.

Poleg Škocjanskih jam je tudi območje Krasa predlagano za vpis v Unescovo svetovno dediščino, pripravlja pa se še predlog za vpis Sečoveljskih solin.

Naravni rezervat Škocjanski zatok na podlagi koncesije upravlja nevladna organizacija DOPPS. Gre za obsežno odprto površino v večjem delu laguno z nizkim vodostajem in na vzhodnem delu bertoško bonifiko, ki ima zaradi lege neposredno ob mestnem tkivu Kopra še poseben pomen. Območje je trenutno v začetni fazi sanacije, ki je načrtovana z ureditvenim načrtom. Ureditveni ukrepi bodo obsegali ureditev naravnega rezervata (delno tudi kot javne zelene površine, dostopne iz mesta) in ureditev informacijskega centra ter sanacijo lagune in ureditev bertoške bonifike za različne habitatne tipe (vodni - morski in brakični ter delno sladkovodni). Ureditve bodo omogočale preživljanje prostega časa meščanov v naravnem okolju (predvsem sprehodi in opazovanje ptic), pa tudi izobraževanje vseh starostnih skupin na področju varstva narave.

Naravni rezervat Strunjan je del krajinskega parka Strunjan in obsega 4 km dolgo severno obalo Strunjanskega polotoka med Simonovim in Strunjanskim zalivom ter pripadajoči 200-metrski pas obalnega morja. Zaradi svojih geoloških in geomorfoloških značilnosti, velike biotske pestrosti in dejstva, da gre za najdaljši neprekinjen del naravne obale v celotnem Tržaškem zalivu, je izjemnega pomena z vidika varovanja naravnih vrednot. Strunjanski klif (visok do 80 m) je največja znana obmorska flišna stena ob vsej jadranski obali. (<http://dragonja.nib.si/Strunjan/indexS.html>). Leta 2004 je bilo u Uredbo o krajinskem parku Strunjan zavarovano širše območje.

Sečoveljske soline so bile leta 2001 zavarovane z Uredbo o krajinskem parku. Upravljaec je podjetje Soline d.o.o. Sečoveljske soline so edino mokrišče v Sloveniji, ki so bile zaradi izjemnih krajinskih in ekoloških vrednosti leta 1993 uvrščene na seznam Ramsarskih lokalitet.

Sečoveljske soline so kot bogata zakladnica rastlinskega in živalskega sveta uvrščene med najpomembnejše lokalitete naravne dediščine v Sloveniji. Submediteransko podnebje, povečana slanost vode in opustitev solinarske dejavnosti na večjem delu solin ustvarjajo posebne ekološke razmere, v katerih preživijo le tisti organizmi, ki so nanje prilagojeni.

Problemi zavarovanih območij:

- neurejeno upravljanje (Strunjan, Debeli Rtič in Rt Madona), neurejeno financiranje,
- neurejena infrastrukturna opremljenost območij,
- slabo izrabljeni turistični potencial območij, slaba povezanost s turističnimi akterji.

Pripomba: dodati še ribolovna rezervata v Portorožu in Strunjanu.

7.7. Zelene površine

Del regije ob obali je bil v zadnjih petdesetih letih eno najhitreje razvijajočih se območij v Sloveniji in zato pod vplivom intenzivne urbanizacije. Obdobje najhitrejše rasti obalnih mest je minilo, vendar večina občanov živi v naseljih, ki so zrasla razmeroma hitro in močno spremenila videz in kakovost obalnega pasu. Zelene površine in druge površine zelo vplivajo na kakovost življenjskega okolja, saj vplivajo na mikroklimo, zagotavljajo prostor za druženje in aktivno preživljanje prostega časa, poleg tega pa omogočajo okolju prijazne oblike transporta (hoja, kolesarjenje). Zeleni sistem je sistem primerno upravljanih zelenih in rekreacijskih površin v naseljih in njihovem zaledju. Gre predvsem za javne površine, v nekaterih primerih pa tudi za zasebne, na katere je omogočen dostop javnosti. Zaradi vpliva na počutje ljudi, načine gibanja in dožemanja okolice je zeleni sistem pomemben za zdravje občanov, posredno pa vpliva tudi na družbene in kulturne razmere v naseljih. Oblikovanje in učinkovito upravljanje zelenega sistema torej lahko zelo vpliva na trajnostni razvoj in identiteto območja. Zeleni sistem je bolje ohranjen na podeželju, kjer poleg pritiska poselitve občutimo še pritisk zaraščanja, ki spreminja površine in naravne habitate. V zaledju regije proti notranjosti Slovenije je veliko manj pritiskov na zelene površine, v zadnjem času pa pritiski naraščajo, predvsem zaradi naglega razvoja območij ob avtocestni mreži.

7.8. Analiza rabe prostora

Regija, še posebej pa Slovenska Istra, je zelo zanimiva za raznovrstne investicije v prostoru. Glavna gospodarska dejavnost, ki ima hkrati tudi največje težnje po rabi prostora, je turizem. Tako se pojavljajo težnje po gradnji novih marin, infrastrukturnih objektov, golf igrišč, širitvi kopališč, gradnji novih hotelov ter prenovi obstoječih. Zaradi kratkega obalnega prostora, dokaj goste poselitve v obalnem pasu, območij varovane narave ter sedanje rabe prostora povzročajo umeščanje novih dejavnosti v prostor konflikte med različnimi uporabniki prostora. Načrtovanje novih dejavnosti zato zahteva veliko energije in usklajevanje z različnimi akterji v prostoru. Za smotrno umestitev dejavnosti v prostoru so bile izvedene tudi različne študije.

Največji pritiski na rabo prostora zaradi turizma se pojavljajo neposredno v obalnem pasu, npr. v občini Piran je bilo v postopku spreminjanje 9 lokacijskih načrtov, v občini Koper naj bi prišlo do gradnje marine in širitve Luke Koper, v občini Izola prihaja do prenove turističnih kompleksov.

7.9. Analiza prometa

V regiji je najbolj razvit cestni promet, ki vpliva na okolje predvsem preko emisij v zrak, hrupa in morebitnih razlitij v primeru prometnih nesreč. Velika večina tovorov, namenjenih v notranjost Slovenije, potuje po cestah, po železnici poteka predvsem tranzitni tovorni promet v druge države (Avstrija, Madžarska). Zaradi prometnih nesreč je v preteklosti že prišlo do onesnaženja podzemne vode in s tem pitne vode in rek.

V letu 2004 je bil zgrajen avtocestni odsek Klanec - Črni Kal – Srmin z navezavo na obalno štiripasovnico do Kopra. Nova avtocestna povezava je olajšala prometno dostopnost do regije, predvsem Obale in Krasa. Hkrati so se začeli pojavljati prometni zastoji na koncu avtocestnega odseka. Za parkirne prostore skrbijo javne službe, medtem ko je javna služba na področju javnega prometa z izjemo mestnega prometa v Kopru slabo organizirana in ne odseva potreb.

V občini Ilirska Bistrica ni ustrezno rešena cestna oziroma prometna povezava v smeri hrvaška meja – Kozina in hrvaška meja – Postojna, kar se še posebej občuti v času turistične sezone.

V vseh občinah primanjkuje parkirnih mest.

7.10. Varstvo kulturne dediščine

Po Zakonu o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS št. 7/99) kulturna dediščina obsega:

- arheološka najdišča in predmete,
- naselbinska območja, zlasti stara mestna in vaška jedra,
- oblikovano naravo in kulturno krajino,
- stavbe, njihove dele in skupine stavb umetnostne, zgodovinske ali tehnične pričevalnosti,
- stavbe in druge predmete, ki so v zvezi s pomembnimi osebami in dogodki naše politične, gospodarske in kulturne zgodovine.

Kulturna dediščina z elementi, ki dokazujejo kontinuiteto ali posamezno stopnjo kulturnega ali civilizacijskega razvoja, ali ki predstavljajo kakovosten dosežek ustvarjalnosti, ima status kulturnega spomenika. Kulturna dediščina, ki predstavlja vrhunski dosežek ustvarjalnosti oziroma ključno ali redko ohranjeno dokazilo določenega obdobja zgodovinske preteklosti, ima zaradi svojega posebnega ali izjemnega pomena status kulturnega spomenika državnega pomena.

Kulturni spomeniki so:

- **arheološki spomeniki** – zemljišča in zemeljske plasti, ki hranijo pomembne sledove človekovega delovanja v zgodovinskih obdobjih in njegove povezanosti z naravnim okoljem, ter posebno pomembni predmeti iz teh plasti oziroma obdobj,
- **zgodovinski spomeniki** – območja, stavbe, predmeti ali zbirke predmetov, ki značilno ponazarjajo in izpričujejo politično zgodovino, zgodovino vojn in vojaštva, socialno zgodovino, razvoj prometa, prometnih in trgovskih poti ter povezav, razvoj sodstva, prosvete in kulture, verstev, znanosti in tehnike ter gospodarsko zgodovino na naših tleh,
- **umetnostnozgodovinski oziroma umetnostni in arhitekturni spomeniki** – posamezne stavbe in skupine stavb, prostorski in javni spomeniki, umetnostno pomembne sestavine stavbarstva, arhitekturni in umetniško pomembni detajli, slikarski, kiparski, grafični in drugi umetniški in oblikovani predmeti ter izdelki umetne obrti, ki se štejejo za posebne dosežke umetnosti, oblikovanja in arhitekture na naših tleh,
- **naselbinski spomeniki** - mestna ali vaška naselja ter deli naselij, ki so najznačilnejši in posebej pomembni dosežki v oblikovanju in urejanju prostora,
- **etnološki spomeniki** – območja, stavbe, skupine stavb, predmeti vsakdanje rabe in oblikovani izdelki, ki izpričujejo način življenja in dela Slovencev, pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti ter drugih ljudstev na območju Slovenije,

- **tehniški spomeniki** – območja, stavbe in skupine stavb, orodja, naprave in stroji ter drugi predmeti, ki pričajo o razvoju proizvodnih sredstev, tehnologije in tehnične kulture v Sloveniji,
- **spomeniki oblikovane narave** – območja ali objekti vrtnega in parkovnega oblikovanja, navadno povezani z drugimi kulturnimi spomeniki, z estetsko in kulturno namembnostjo,
- **kulturna krajina** – spomeniško območje, katerega strukturo, razvoj in funkcijo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnost v preostoru.

Viri, iz katerih je možno pridobiti podatke o nepremični kulturni dediščini (opisi, grafični prikazi lokacij in obsega) so:

- Družbeni plan občine Piran 1986-2000. Območja varstva kulturne in naravne dediščine, april 1985,
- Družbeni plan občine Izola 1986-2000. Območja varstva kulturne in naravne dediščine, april 1985,
- Družbeni plan občine Koper 1986-2000. Območja varstva kulturne in naravne dediščine, april 1985,
- Strokovne osnove za razglasitev kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Izola, MZVNKD Piran, april 1984,
- Strokovne osnove za razglasitev kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Piran, MZVNKD Piran, april 1983,
- Strunjan, naravna in kulturna dediščina, MZVNKD Piran, februar 1984,
- Strokovne podlage za razglasitev kulturnih spomenikov v občini Koper – naselbinska, memorialna in zgodovinska območja, MZVNKD Piran, 5. 11. 1986,
- Strokovne podlage za razglasitev posameznih nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Koper, MZVNKD Piran 1993.

Smernice JP

Problematika varovanja kulturne dediščine

- Pretežen del kulturne dediščine: predvsem naselbinske, etnološke in kulturne krajine, je prepuščene propadanju, ker družba/država ne prepozna njene kulturne vrednosti, niti razvojnih potencialov.
- V prostoru vlada nered, ki je po eni strani posledica neurejenega lastništva nepremičnin in po drugi neusklajenosti gospodarskih, družbenih, kulturnovarstvenih in okoljskih vidikov razvoja v prostoru.
- Zaradi neizvajanja ustrezne zakonodaje prihaja do velikega števila nedovoljenih gradenj v naselbinskih in drugih območjih kulturne dediščine ter v kulturni krajini, kar vodi v dodatno degradacijo celote.
- Kulturna dediščina se ne vključuje v krajevne, regijske in državne razvojne programe. Slednje je nujno za zagotovitev ohranjanja kulturne dediščine in njenega aktivnega vključevanja v trajnostni razvoj podeželja.

Programska izhodišča

- V družbeni zavesti mora zrasti spoznanje, da je kulturna dediščina pomemben del narodne in krajevne identitete in prepoznavnosti. Povečati se mora družbena odgovornost za njeno ohranitev.
- Prostorski dokumenti morajo usklajevati/uravnavati različne vidike rabe prostora s stališča, da se zagotovi ohrani njegova kulturna identiteta.
- Vzpostaviti je potrebno učinkovite mehanizme za vključevanje kulturne dediščine v razvojne programe, njeno trajnostno rabo in s tem njeno ohranitev.

- Dosledno se mora izvajati prostorska in druga zakonodaja v korist preprečevanja nedovoljenih posegov v območja in objekte kulturne dediščine.

8 Ključne ugotovitve analiz

Obdobje še ne polnih štirih let je sicer prekratko, da bi se lahko zarisale kakšne korenite spremembe v razvoju, saj na marsikaterem področju tudi statistični podatki še niso na voljo. Na osnovi razpoložljivih podatkov lahko zaključimo, da je območje Južne Primorske v primerjavi s statističnimi regijami po vrsti socio-ekonomskih kazalnikov še vedno med najuspešnejšimi v Sloveniji, običajno takoj za Obalno-kraško regijo. Razpoložljivi kazalniki namreč kažejo, da so leti za Južno Primorsko sicer res nekoliko manj ugodni kot za Obalno-kraško regijo, toda večinoma še vedno nadpovprečni. Po posameznih področjih pa seveda še vedno obstajajo razlike.

Obalno-kraška regija, za katero so na voljo podatki o višini bruto domačega proizvoda na prebivalca, je tudi, poleg Osrednjeslovenske, edina presegala slovensko povprečje tudi v letu 2003. Vendar pa ji v obdobju od leta 2000 do 2003 ni uspelo povečati prednosti pred slovenskim povprečjem po tem kazalniku, pač pa ga je celo nekoliko zmanjšala. Še leta 2000 je presegala slovensko povprečje za 4,9 %, leta 2003 pa za 3,4 %. Tak trend je bil značilen tudi za večino ostalih statističnih regij. V tem obdobju je najbolj povečala prednost pred slovenskim povprečjem in ostalimi regijami Osrednjeslovenska, nekoliko pa je svoj zaostanek za slovenskim povprečjem zmanjšala tudi Podravska regija, vse ostale statistične regije pa so za povprečjem Slovenije zaostale. Po bruto domačem proizvodu na prebivalca Obalno-kraška regija precej zaostaja tudi za sosednjimi regijami v Italiji (Trst, Gorica, Videm), ki so vse presegale evropsko povprečje v letu 2002 - Trst za 35 %, Gorica za 16 % in Videm za 23 %, medtem ko je Obalno-kraška regija dosegala 78 % evropskega povprečja.

Eden od pomembnih ciljev Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko za obdobje 2002-2006 je bilo tudi zmanjševanje razlik med obalnim delom in kraškim zaledjem. V kratkem obdobju izvajanja regionalnega razvojnega programa se te razlike sicer niso odpravile, vendarle pa nekateri kazalniki kažejo, da se nekoliko zmanjšujejo. Nekoliko se je namreč zaustavilo upadanje števila prebivalstva v kraškem delu, ki pa še vedno stagnira. Rast prebivalstva Južne Primorske je posledica priselitev, saj je naravni prirastek, razen v občini Izola, povsod negativen. Pospešeno staranje prebivalstva pa je proces, ki je zajel celotno Slovenijo in ni pričakovati, da se bo zaustavil. Zaradi hitrega staranja prebivalstva na celotnem območju Južne Primorske, se razlike med obalnim in kraškim delom zmanjšujejo. Še naprej pa se podaljšuje tudi pričakovano trajanje življenja.

Med obalnim in kraškim delom se je nekoliko zmanjšala tudi razlika med višino osnove za dohodnino na prebivalca (od 6 indeksnih točk na 5,1 indeksno točko), vendar je po drugi strani celotno območje Južne Primorske zmanjšalo svojo prednost pred slovenskim povprečjem po tem kazalniku.

Stopnja registrirane brezposelnosti se je po letu 2001 zmanjšala na celotnem območju Južne Primorske, razen v občini Divača, razlike med obalnim in kraškim delom pa so se minimalno povečale (s prejšnjih 0,5 na 0,7 odstotne točke). Na drugi strani pa se je razlika med obalnim in kraškim delom zmanjšala predvsem med posameznimi kategorijami brezposelnih (brezposelni brez izobrazbe, trajni presežki, brezposelne ženske, dolgotrajno brezposelni) zaradi večjega upada teh kategorij brezposelnih v kraškem delu Južne Primorske.

Poslovanje gospodarskih družb v kraškem delu Južne Primorske je sicer še vedno slabše kot v obalnem delu, kar je tudi posledica močnega gospodarskega centra v Kopru. Kljub temu se tudi poslovanje v kraškem delu Južne Primorske izboljšuje in po deležu čistih prihodkov ustvarjenih na tujih trgih je kraški del že prehitel obalne občine. Ekonomska moč gospodarskih družb v kraškem delu Južne Primorske je še vedno šibka, vendar pa se je razlika med kraškimi in obalnimi občinami nekoliko zmanjšala, saj je razmerje z 1:2 v letu 2001 padlo na 1:1,8 v letu 2004.

Glavni viri onesnaženja morja so nepopolno očiščene komunalne odpadne vode koprške čistilne naprave, ki se izlivajo v spodnji tok Rižane, poleg tega se v Rižano in Badaševico neposredno izlivajo nekatere odpadne vode zaledja in industrije. Posebno kritične so razmere poleti ob nizkih pretokih rek in visokih temperaturah, ko rezultati v ustju Rižane in Badaševice kažejo na anaerobne procese.

Na območju regije so najpomembnejši dejavnik, ki obremenjuje vode, komunalne odpadne vode. Osnovni vir pitne vode v Slovenski Istri predstavlja reka Rižana, ki izvira v Hrastoveljski dolini. Izvir Rižane, ki je glavni in edini lastni vir za vodooskrbo obalne regije, je izrazito kraškega značaja. Vodozbirno območje obsega 247 km² in ga pretežno sestavljajo dobro razviti podzemni kraški sistemi velike propustnosti. Zaradi pomembnosti tega vira je bilo vodozbirno območje že v preteklosti zavarovano z varstvenimi pasovi.

Kraški vodovod in vodovod v občini Ilirska Bistrica dolgoročno razpolagata z zadostnimi količinami vode, vododeficitaren pa je Rižanski vodovod. Kraški vodovod nima zagotovljene varnosti oskrbe, ker ima 120 naselij možnost oskrbe samo iz vodnega vira v Klaričih. Za zadostitev teh potreb je bila kot možna rešitev predlagana izgradnja dveh akumulacij na vodotoku Padež in vodotoku Suhorka z ustreznimi velikim prispevnim območjem s tem, da je izgradnja možna v več fazah, varnost vodnega vira pa je večja. Predlagana rešitev ni dokončna in predstavlja izhodišče za nadaljnjo variantno obdelavo in iskanje optimalne rešitve za oskrbo s pitno vodo navedenega območja.

Najpomembnejši viri onesnaževanja zraka so industrija, promet in kurišča. Industrija in promet onesnažujeta zrak celo leto. Za onesnaževanje zraka iz prometa je značilna tedenska in sezonska dinamika, vezana na gostoto prometa. Največje emisije so prisotne poleti ob koncu tedna, ko je promet najgostejši. Onesnaževanje zraka iz kurišč je vezano predvsem na hladnejšo polovico leta. Na stanje onesnaženosti pa precej vplivajo tudi vremenske razmere (veter, visoke temperature,...).

Enega glavnih problemov v občinah predstavlja zapolnjenost odlagališč odpadkov. V občini Izola imajo urejeno odlagališče odpadkov s sortirnico in ob trenutni odlagalni količini je razpoložljivega prostora še za približno pet let. Podobno stanje je tudi z odlagališčem v občini Piran, kjer se razpoložljivo odlagalno območje zelo hitro polni. V MO Koper so uspeli deponijo razširiti in tako zagotovili prostor za odlaganje odpadkov do leta 2007, sedaj pa aktivno iščejo nove rešitve.

Najpomembnejše probleme pri ohranjanju habitatnih tipov predstavljajo zmanjševanje obsega nepozidanega ozkega obalnega pasu ter vnos onesnaževal in prekomernih količin organskih snovi s komunalnimi odplakami in z onesnaženimi vodotoki iz zaledja ob hkratnem zmanjševanju dotoka neonesnažene vode; onesnaževanje morja z izpusti iz plovil; urbanizacija v zaledju ter intenzifikacija kmetijstva; zaraščanje suhih travnišč ter onesnažene podzemne vode (podzemeljski habitatni tipi). Ohranjanje zavarovanih območij je oteženo zaradi neurejenega upravljanja, neurejene infrastrukture ter slabo izrabljenih turističnih potencialov območij in slabe povezanosti s turističnimi akterji. **V občini Ilirska Bistrica je zagotovljeno odlaganje komunalnih odpadkov samo še do konca leta 2007.**

ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI

Prednosti	Slabosti
<p>Okolje</p> <p>Obmorska lega, naravna območja v bližini obstoječih turističnih območij, bogata kulturna dediščina in dobra prometna dostopnost (razen občine Ilirska Bistrica) so prednosti regije pri razvoju projektov povezovanja turizma in podeželja. Nekatera območja so zavarovana s strani države, ki bo morala začeti s projekti upravljanja teh območij. Investicijska, prostorska in projektna dokumentacija za ključne projekte je pripravljena oz. se pripravlja.</p> <p>Prisotnost regionalnih strokovnih institucij na področju problematike varstva okolja in narave.</p> <p>Možnost koriščenja raznolikih trajnostnih virov energije (sonce, veter, biomasa) in povečana učinkovitost rabe ter distribucije energije.</p> <p>Človeški viri</p> <p>Nastala je vrsta novih podpornih ustanov in programov, ki dopolnjujejo izobraževalni sistem in se hitreje prilagajajo potrebam prebivalcev regije. Stopnja brezposelnosti v okviru regije se je zmanjšala zaradi dobrega poslovanja podjetij in odpiranja novih. Posledično je zato v regiji tudi nižja stopnja revščine. Vzpostavljena je mreža socialnih institucij, ki jo bo treba nadgraditi z novimi storitvami, prilagojenimi sodobnim potrebam prebivalcev regije (zdravstvo, izobraževanje, zaposlovanje, ...).</p> <p>Podeželje, kmetijstvo, ribištvo</p> <p>Regija je glede na milo podnebje, naravne posebnosti in kulturno krajino ter zaradi ohranjenih tipičnih struktur naselij privlačna za bivanje in razvoj sodobnih oblik trajnostnega turizma na podeželju. Zemljiški potencial za razvoj kmetijstva je velik (velike površine travnikov in pašnikov), poleg tega ima dobra izhodišča za naravi prijazno kmetovanje. Zaradi ohranjenih tradicionalnih kmetijskih in obrtnih proizvodov ter v povezavi z razvojem turizma (spominki, gastronomija, uveljavljena tradicija osmic, blagovne znamke...) je dovolj potencialov za ohranjanje poseljenosti podeželja. Živilsko-predelovalna industrija se je ohranila predvsem zaradi posameznih podjetij, ki so vlagala v razvoj in kakovost produktov. Nekaj športno-rekreacijske infrastrukture (kolesarske, konjeniške, izletniške, planinske poti,...) je že vzpostavljene, obstajajo projekti in volja za nadaljevanje</p>	<p>Okolje</p> <p>Nejasne pristojnosti občin oziroma države pri izvajanju ukrepov ohranjanja okolja in komunalne infrastrukture. Finančni mehanizmi so zastareli in ne odgovarjajo razvojnim potrebam. Zaostajanje na področju spodbujanja uporabe trajnostne energije. Neomejene možnosti za špekulacije z zemljišči. Odsotnost upravnih regij (pokrajin). Šibko razvita informacijsko komunikacijska infrastruktura na področju varstva okolja. Neučinkovito razreševanje konfliktnih interesov pri prostorskem načrtovanju. Urbani pritisk na obalno območje, ni definirano regionalno omrežje naselij kot osnova za skladnejši prostorski razvoj. Premalo usklajena vsebina državnega razvojnega programa in regionalnih razvojnih programov (priprava slednjih zamujajo). Zaradi razpršenega načrtovanja prihaja do razprševanja finančnih sredstev kar pa slabša možnosti za izvedbo učinkovite infrastrukture. Ni upravljanja s turističnim obiskom, kar povzroča preveliko obremenjenost nekaterih delov regije predvsem v poletnem času. Regionalna razsnova prostora še ni narejena, prostorska dokumentacija je pomanjkljiva – ni celostnega obravnavanja prostora. Nerešeno lastniško pravno stanje velikega dela nepremičnin je največja ovira krajevnega razvoja. Prostorsko planiranje in strategija varovanja okolja sta slabo vključena v razvoj posameznih gospodarskih panog. Šibek obstoječ sistem prostorskega planiranja, kar zmanjšuje možnosti za trajnostni razvoj. Neenakomerna gospodarska razvitost in naseljenost znotraj regije. Neobstoječa strategija prostorskega razvoja na območjih Natura 2000. Izredno slaba informacijsko-komunikacijska infrastruktura. Ozaveščenost o pomenu kulturne dediščine je zelo nizka, tudi v smislu njenega trženja tako pri načrtovalcih, prebivalcih in gospodarstvu (turizem...) in razvojni politiki.</p> <p>Človeški viri</p> <p>Preventivno delovanje na področju zdravja je še vedno prešibko za potrebe ljudi v regiji. Še posebej bo treba okrepiti delovanje na področju zdravja in varstva pri delu, odvisnosti in podobno. Skladno s splošnimi trendi v Sloveniji in Evropi se prebivalstvo v regiji stara, kar bo povzročilo večjo potrebo po razvoju servisov in storitev namenjenih starostnikom. Izobraževalni sistem ni prilagojen potrebam gospodarskih družb. Podobno je s podporami za zaposlovanje, ki naj ne bi bile usmerjene le v subvencioniranje. Povezava med gospodarstvom in izobraževalnim sistemom je prešibka. V kolikor se ne bo investiralo v to smer, bodo razvojne dejavnosti regije neprilagojene širšem družbenem in gospodarskem okolju. Zaradi počasnejšega tehnološkega razvoja regije so potrebe po zaposlovanju visoko izobraženega kadra manjše. Tudi zato je izobrazbena struktura še vedno neugodna. Sistem štipendiranja bo treba razvejati in ga prilagoditi potrebam. V tem okviru primanjkuje kadrovske štipendij, ki bi pripomogle k povezovanju potreb v gospodarstvu z izobraževanjem. Še posebej se kažejo priložnosti za zaposlovanje v tistih panogah, ki imajo najvišjo dodano vrednost, vendar zaradi delovanja v javnem sektorju še niso doživele tranzicije (kultura, socialne storitve...). Tudi zato je kulturna ponudba še vedno osredotočena na določena obdobja v letu. Nekateri kraji pa praktično nimajo dostopa do ustvarjalnih dobrin s področja kulture. Na področju upravljanja s človeškimi viri je nezadostno sodelovanje med občinsko, regionalno in</p>

<p>razvoja.</p> <p>Nadaljnje možnosti in naraščanje zanimanja za izgradnjo nastanitvenih zmogljivosti na Krasu (tudi v zaledju in na podeželju Slovenske Istre) in na območju Ilirske Bistrice predstavljajo prednosti regije za povezovanje podeželskega gospodarstva z večjimi in manjšimi odjemalci pridelkov in izdelkov. V regiji je vzpostavljenih nekaj ustanov namenjenih razvoju in povezovanju v kmetijstvu (izobraževanje, svetovalna služba, društva, zadruga, podjetja), ki pa jih bo treba povezati v javno-zasebna partnerstva in usmeriti v razvoj tržno zanimivih produktov.</p> <p>Gospodarstvo</p> <p>Zgrajenih ali urejenih je bilo nekaj poslovnih con, načrtuje se gradnja novih. Te bo treba povezati s tehnološkim parkom in inkubatorjema, ki bosta podprla razvoj novih, dinamičnih podjetij. Poleg tega obstajajo podpirne institucije, ki bodo v prihodnje lahko podpirale razvoj teh podjetij. Turistična ponudba je že koncentrirana, treba pa jo bo dopolniti in vsebinsko izpopolniti, za kar obstajajo tako naravne kot kulturne možnosti, pa tudi volja po povezovanju turizma z razvojem podeželja. Zaradi geografske lege bo na razvoj gospodarstva vplival tudi razvoj 5. evropskega prometnega koridorja, ki bo poleg Luke podprl delovanje drugih sektorjev gospodarstva. V regiji je nekaj velikih, močnih podjetij, ki lahko s povezovanjem s srednjimi in manjšimi ter s pomočjo podpornih institucij predstavljajo dinamiko razvoja regije. Obstoj univerze, ki bo začela izvajati program tehničnega izobraževanja. Regijsko gospodarstvo je v zadnjih nekaj letih preživelo prihod Slovenije v Evropsko unijo, sedaj pa se bo moralo z novo dinamiko vključiti v globalne trende, ki bodo vplivali tako na zaposlenost, kot tudi na tehnološke potrebe in predvsem znanje ljudi v podjetjih.</p>	<p>državno politiko. Pomanjkljiva skrb za hendikapirano skupino prebivalstva (infrastruktura, dostop do socialnih in izobraževalnih storitev, socialna solidarnost). Neustrezna stanovanjska politika v povezavi z mladino.</p> <p>Podeželje, kmetijstvo, ribištvo</p> <p>Na podeželju primanjkuje poleg razvitejših javnih storitev, ki bi omogočale kakovostno življenje, tudi ustreznih prometnih povezav, predvsem javnih oblik in manjših lokalnih povezav, ki bi olajšale življenje. Zaraščanje krajine je posledica opuščanja kmetovanja in pomeni osiromašenje podobe podeželja in izgubljanje kmetovanju prilagojenih površin. Visoke cene zemljišč posredno vplivajo na njihovo prodajo za poselitev, kar zahteva tudi večjo komunalno opremljenost, ki je vsaj v nekaterih delih regije šibka. Posledično je to povezano z razvojem razpršene gradnje, ki še povečuje stroške komunalne opremljenosti. Na podeželju je podjetništvo slabše razvito, kot bi lahko bilo ob ustreznih podpornih programih povezovanja (skupni projekti trženja, pridobivanje sredstev, predelava,...) in trženja na podeželju (to velja tako za gozdarstvo kot tudi za druge oblike dela na podeželju). Gostinska, infrastrukturna in druga turistična ponudba so nepovezane, zato prihaja ponekod do preobremenitev, drugod pa ponudbe praktično ni. Javna turistična infrastruktura, ki bi lahko povežala ponudbo regije, še ni dokončana. Na podeželju je manj delovnih mest, zato mladi nimajo veliko priložnosti za zaposlitev, poleg tega pa delodajalci, zaradi višjih potnih stroškov, neradi zaposlujejo osebe, ki živijo na oddaljenem podeželju. Internetne povezave ponekod na podeželju niso dovolj hitre. Problematika razvoja podeželja je pogosto obravnavana zgolj na akademski ravni, poglavitnih problemov pa se kljub vsemu ne uspe odpraviti in so prisotni iz leta v leto. Sistem upravljanja s teritorijem je tisti, ki najbolj zavira razvoj podeželja. Zakonodaja (tudi občinski akti, predvsem na področju urbanizma) na področju posegov v prostor onemogoča gradnjo, ker bi to zahtevalo spremembe prostorskih načrtov. Procesi spreminjanja zakonodaje so prepočasni, medtem pa potencialni investitorji obupajo. Zakonodaja je zaviralka razvoja tudi v smislu previsokih standardov, ki destimulirajo potencialne podjetnike, da vzpostavijo novo dejavnost – gospodarske pobude so pogosto neuresničljive. Varovanje naravne in kulturne dediščine lahko predstavlja slabost, predvsem za tiste, ki želijo širiti svojo dejavnost. Razdrobljenost kmetij otežuje delo na podeželju. Infrastruktura je po teritoriju zelo različno urejena, kar otežuje razvoj nekaterih dejavnosti. Na podeželju je prisoten problem lastništva nepremičnin, ki onemogoča spremembo namembnosti ter razvoj novih dejavnosti v/na teh objektih.. Turistični operaterji pogosto niso zainteresirani za vključevanje ponudbe podeželja. Življenje na podeželju je drago. Obstoječe ponudbe se ne trži dovolj. Turistična ponudba je premalo povezana. Pomanjkanje oskrbe za starostnike v oddaljenih podeželskih naseljih.</p> <p>Gospodarstvo</p> <p>Neenakomerna razvitost javne in informacijsko-komunikacijske infrastrukture bo pomembna tako zaradi mobilnosti ljudi kot tudi same dinamike gospodarstva, ki bo moralo svojo dejavnost prilagoditi trendom dobave blaga in storitev. Večina vlaganj v komunalno opremljenost površin je potekala prek občin, ki ne morejo slediti potrebam. Po drugi strani so zaradi občinskih vlaganj v poslovne cone zastala druga javna vlaganja. Cene poslovnih con pa so ostale enako visoke, kar je povezano s širšo problematiko previsokih cen vseh nepremičnin v obalnem pasu. Ravno tako bo treba nemudoma urediti šibke povezave regije navzven predvsem proti drugim delom Slovenije, kjer prihaja zaradi slabe prepustnosti predvsem železniškega prometa do preobremenjenosti. Tehnološki park v regiji še ni bil zgrajen zaradi drobljenja podpornih institucij in torej ne deluje, podobno je z inkubatorjem Ilirska Bistrica. Ko bo ta začel delovati, bo potreboval nekaj let za optimalno delovanje. To bo zaviralo tudi razvoj tehnoloških centrov, ki danes še ne delujejo, a bi zaradi hitrih sprememb v tehnologijah morali že delovati. Tudi zaradi tega je sodelovanje med gospodarskimi in javnimi subjekti s področja razvoja še vedno premajhno. Zaradi slabih povezav med podjetji in podpornimi institucijami bodo MSP zaradi stroškovne učinkovitosti morala</p>
---	--

	<p>preiti iz malih v srednja in iz srednjih v velika. Regiji ni uspelo povečati vlaganj v gospodarstvo zaradi nenatančnega definiranja prioritete, slabega informiranja o možnih virih financiranja (za ustanavljanje novih podjetij,...) in nedodelanega sistema spremljanja tveganih investicij, kar je pogoj za inovacijsko okolje (npr. premalo spodbujanja naložb in investicijskih vlaganj v inovacije na področju procesov, materialov, tehnologij in novih izdelkov z višjo dodano vrednostjo). Celotno okolje je premalo naklonjeno inovacijam in spremembam.</p> <p>Pomanjkanje tehniško usposobljenih kadrov, premajhno zanimanje med mladimi za tovrstne študije, pomanjkanje zanimanja in odločanja za podjetništvo med mladimi. Z ustanovitvijo univerze ni prišlo do zapolnitve vrzeli, ki jo je gospodarstvo občutilo zaradi neskladij med izobraževalnimi programi in potrebami. Sodelovanje med podjetji (predvsem malimi in srednjimi) in razvojno raziskovalnim sektorjem je na zelo nizki ravni in ne vpliva na razvoj dinamičnega, inovativnega gospodarstva, ki je za rast in razvoj regije odločilnega pomena.</p>
--	--

Priložnosti	Nevernosti
<p>Okolje</p> <p>Z razvojem javnega potniškega prometa je možno zmanjšati tako obremenjenost zraka in okolja kot tudi ponuditi nove oblike prometa za turistični sektor. Upravljanje varovanih območij narave naj bo vključeno v razvojne projekte, poleg tega pa naj se začne tudi z upravljanjem obiska. Kakovostno upravljanje obiska bo pripeljalo tudi do razumevanja mreže zavarovanih območij. Dobro ohranjena kulturna dediščina (identiteta kraja) lahko doprinese območju dodatno vrednost in ga napravi tržno bolj zanimivega. V prenovljenih objektih kulturne dediščine in spomenikov je potrebno načrtovati razvoj novih dejavnosti kot so izobraževanje, poslovne dejavnosti, inkubatorji in podobno. Strokovno prenovljene domačije, posamezne stavbe, naselja ali dele naselij bi lahko več stanovanjskih enot in se lahko uspešno trži v turizmu, kmetijstvu in ostalih spremljajočih dejavnostih. Tradicionalna naselja je možno urediti v visoko kvalitetne življenske in delovne ambiente. Razpoložljiva EU sredstva za naselje programsko obdobje. Vzpostavljene strukture čezmejnega sodelovanja za skladen razvoj čezmejnega območja. Usklajevanje sistemov javnega prevoza v čezmejnem območju bi prispevalo k izboljšanju in varstvu okolja (reševanje problemov, zniževanje onesnaževanja, itd.) ter k sodelovanju in mobilnosti prebivalcev. Skupno varovanje okolja in habitatov ter podpora razvoju SMP in organizacij na področju valorizacije in varovanja okolja, bi pripeljalo do usklajenega prostorskega načrtovanja ter do skupnega varovanja voda in vodovarstvenih območij. Z okrepljeno IK infrastrukturo se bo olajšalo poseljevanje podeželja in pridobila se bo industrija z največjo dodano vrednostjo, kar ima izjemen učinek na okolje in družbo. Organizirana stanovanjska gradnja in prenova stavbnega fonda v starih mestnih jedrih bi povečala privlačnost obalne regije za visoko usposobljen kader, zmanjšala bi potrebo po razpršeni individualni gradnji in pripomogla k revitalizaciji starih mestnih jeder. Koriščenje vseh virov financiranja, ki podpirajo trajnostni razvoj, energetiko, naravne vire, regionalni razvoj, visoko tehnologijo. Določeni projekti (kanalizacija/čistilne naprave, tretji pomol/Luka Koper) bi lahko uveljavljali principe trajnostnega načrtovanja. Prisotnost Univerze na Primorskem, ki lahko zagotovi kakovostno strokovno delo.</p> <p>Človeški viri</p> <p>Starejše prebivalstvo je mogoče vključiti v aktivno delo z uvajanjem posebnih programov, ki bodo vključevali tako gospodarske družbe (svetovanje podjetnikom) kot tudi javni sektor (pomoč na domu, dopolnilno izobraževanje, kultura,...). Priložnost so tudi programi vseživljenjskega učenja, ki omogočajo uveljavljanje aktivnega staranja. Zdravstvene in socialne storitve se bodo morale prilagoditi potrebam ljudi in izboljšati kakovost. Izpostaviti velja razvoj znanstvenih spoznanj in podpore za osveščanje zdravega življenjskega sloga (gibalna aktivnost, prehrabene navade, delovno okolje) ter pripravo ukrepov za dvig gibalne in športne aktivnosti med vsemi starostnimi skupinami prebivalstva. To bo spodbudilo večje zaposlovanje v sektorju in konkurenco. Za spremljanje potreb gospodarstva bo treba vzpostaviti neposredno sodelovanje med izobraževalnim sistemom in gospodarstvom pri načrtovanju izobraževalnih programov. Tovrstni programi bi omogočili preboj na mednarodne trge ter povečanje obsega razvoja in raziskav, v kar bi bile vključene gospodarske, javne in profitne institucije. Potrebno je zvišati izobrazbeno oziroma kvalifikacijsko raven aktivnega prebivalstva in pospešiti zaključevanje izobraževanja in pospeševanje zaposlovanja (sofinanciranje pridobitev formalne izobrazbe na srednješolski ravni, izobraževanje za aktivno prebivalstvo, izdelava metodologije/metod/tehnike za merjenje in priznavanje neformalnega in informalnega znanja in kompetenc). Javna infrastruktura (prostori in oprema) bi morala biti dostopna tudi društvom in nevladnim institucijam. Oprema bi bila tako bolj izkoriščena, povečala pa bi se tudi kakovost javnih storitev. Potrebno po ustanovitvi univerzitetnega kampusa v Izoli, ki bi s svojimi dejavnostmi ponujal tudi novo infrastrukturo, delovna mesta</p>	<p>Okolje</p> <p>Neizvajanje, neusklanjnost in počasno sprejemanje zakonodaje poleg tega pa še neizvajanje naložb v varovanje okolja lahko pripelje do plačevanja kazni Evropski uniji in povzroči dodatne stroške. Veliki infrastrukturni objekti lahko ob slabi umeščenosti v prostor povzročijo zmanjšanje kakovosti okolja, ki je za regijo zelo pomembno. Podobno je z opazovanjem daljinskih vplivov na okolje regije, ki ga je potrebno ustrezno analizirati in ukrepati (plinski terminal tik ob morski meji z Italijo). Zakonske zahteve glede izgradnje komunalne infrastrukture presegajo finančne zmožnosti občine.</p> <p>Nevarnost pretiranega ukvarjanja z okoljem brez zadostnega poudarka na družbi in posledično na človeku, ki biva v tem okolju. Samo okolje je za človeka brezpredmetno, če se ta ne pojavlja v njem kot aktivni element, ki živi in obstaja v tem okolju. Trenutna analiza je v resnici osredotočena samo na okolje kot danost. Zato je potrebno pregledati predvsem možnosti sonaravne izrabe okolja za prosperiteto človeka.</p> <p>Nadaljevanje nereda v prostoru, ki ga na podeželju treh obalnih občin ustvarja nekontrolirana individualna gradnja, bo brez učinkovitega ukrepanja v nekaj letih privedlo do dokončne degradacije kulturne dediščine in s tem do izgube ene od prednosti oziroma priložnosti kraja.</p> <p>Izrazito premajhna je podpora (predvsem finančna) investitorjem, ki želijo vlagati v revitalizacijo objektov/območij kulturne dediščine.</p> <p>Človeški viri</p> <p>Neprilagajanje javnih storitev potrebam prebivalcev regije bo pripeljalo do razvoja teh storitev na trgu, kar bo povzročilo še večje probleme v javnem sektorju. Manj dinamičen razvoj novih podjetij bo še poglobil težave mladih in izobraženih glede zaposlovanja. Če ne bomo razvili kakovostnih javnih storitev na podeželju, bo tam število prebivalstva še upadalo in s tem tudi urejenost podeželja.</p> <p>Podeželje, kmetijstvo, ribištvo</p> <p>Podeželje je treba vključiti v razvojno dinamiko regije tako glede razvoja podjetništva kot tudi razvoja infrastrukture. Predvsem je treba vzpostaviti tiste javne storitve, ki bodo ljudem omogočale kakovostno življenje na podeželju. Z razvojem podeželskega podjetništva in povezovanja je treba zaustaviti procese opuščanja nekaterih še ohranjenih obrti, pridelkov in produktov. Preko razvoja dohodkovnih priložnosti na podeželju pa je treba zgraditi trend zaustavitve padanja števila prebivalstva. To je pomembno predvsem zaradi demografskih trendov na Obali. Zaradi okoljske zahtevnosti regije je treba še posebej paziti na poselitvene trende in tam, kjer prihaja do večjih poselitev, takoj vzpostaviti komunalno infrastrukturo in storitve, ki bodo omogočale kakovostno življenje na podeželju in ohranjanje okolja. S pospešenim vlaganjem v mestno infrastrukturo, na račun podeželske, bomo zavirali razvoj.</p>

in posledično družbeni in gospodarski razvoj. Potreba po oblikovanju regionalne kadrovske štipendijske sheme, ki bi sledila realnim potrebam trga dela in učinkovito usmerjala sredstva. Sistem kadrovskega štipendiranja bi delodajalcem lahko zagotovil potrebne kadre, mladim pa zaposlitev takoj po študiju (obvezna praksa, seminarske in diplomske naloge že v času študija). Potrebno bi bilo vzpostaviti delovanje zaposlitvenega centra za invalide. Potrebno bi bilo ustanoviti Center za poklicno izobraževanje, ki bi zapolnjeval vrzeli v izobraževanju, omogočal višjo stopnjo zaposljivosti, spodbujal vseživljensko učenje idr. Usmerjanje na vseživljensko učenje je izjemno pomembno, saj za družbeni razvoj in pridobitev primerne delovnega mesta ne zadostuje le izobrazba. Mnogo drugih dejavnikov pripomore k oblikovanju kakovostnih kadrov. Pojavlja se potreba po povezovanju in interdisciplinarnem razvoju. Obstoječe srednje šole se morajo usmeriti na gospodarstvo (ki jih lahko tudi opremi). Za odrasle pa moramo uvajati nacionalne poklicne kvalifikacije. Povečanje obsega znanstveno-raziskovalnih dejavnosti prek čezmejne sodelovanja, kar prispeva k prenosu, izmenjavi in razširitvi znanj. Analiza dolgoročnih trendov gospodarstva kot osnova za zaposlovanje kadrov. Povečati je potrebno možnosti za izboljšanje enakih poklicnih možnosti za moške in ženske. Možnost uvajanja novih študijskih programov na Univerzi na Primorskem (predvsem iz naravoslovnih in tehničnih smeri) ter razvijanje potencialov za prenos znanj iz raziskovalne sfere v javni, profitni in neprofitni sektor. Možnost ustanavljanja dislociranih oddelkov Univerze, kot na primer v občini Ilirska Bistrica - univ. program kmetijstva (sadjarstvo, vrtnarstvo, čebelarstvo). Okolje spodbuja večjezičnost in medkulturno komunikacijo, ki je bistvenega pomena za medsebojno sporazumevanje, premeščanje sporazumov in varstvo manjšin. Priložnost za boljše medkulturno sodelovanje obstaja tudi v okviru obstoječih raziskovalnih dejavnosti, zlasti na področju raziskovanja zgodovine in medkulturnih odnosov na tem območju, ki omogočata presežanje zgodovinskih napetosti ter mirno koeksistenco, ki bo zagotovilo za uspešen razvoj in obstanek EU. Kulturna dediščina predstavlja edinstveno možnost za medkulturno komunikacijo in priložnost za ustvarjanje novih tržnih produktov. Čezmejno sodelovanje pri reševanju socialne problematike zagotavlja boljše rezultate (preučevanje in presežanje socialnih problemov, družbena ogroženost, revščina, droge, kriminal...). Socialna kohezivnost je pomemben dejavnik družbene stabilnosti. Razvoj sodobnih informacijskih in komunikacijskih sistemov kot osnove za znanstveno raziskovanje, socialno dostopnost in gospodarski razvoj. Med temi storitvami velja posebej izpostaviti E dostopnost in poceni dostop do IKT tehnologij predvsem na podeželju (računalnik v vsak dom, E-vas). Te pomagajo odpravljati krajevne ovire, omogočajo vpeljevanje fleksibilnih oblik E učenja in učenja na daljavo, omogočajo tudi delo na domu in seveda poceni in množično zastavljeno izobraževanje za uporabo teh vsebin. Sem sodi tudi razvoj mreže javno dostopnih točk. Spodbujanje ter omogočanje poučevanja in učenja ter dela z IKT (E-učenje, poučevanje in učenje ob IKT, Učenje na daljavo). Pomoč pri izobraževanju in osvajanju novih znanj, ki omogočajo ustanavljanje in razvoj malih podjetij, ki temeljijo na konkurenčnih prednostih podeželja.

Podeželje, kmetijstvo, ribištvo

Zaradi ugodnih klimatskih pogojev in predvsem možnosti dostopa do trga, je treba povezati, in tudi izvajati, direktno trženje in razvoj produktov podeželja. V te povezave je pomembno vključiti vse oblike gospodarjenja na podeželju (kmetijstvo, ribištvo, vinogradništvo in vinarstvo, oljkarstvo, sadjarstvo ter druge oblike dela na kmetijah in podeželju). V razvoj regije bo treba vključiti vse njene dele, tako v smislu razvoja turizma, kakor tudi razvoja javnih storitev na podeželju. Delitev funkcij med mestom in podeželjem bo postala pomemben del in blažilec načrtovanja poselitve tistih delov, ki so danes bolj zanimivi. Svetovni trendi turizma napovedujejo spremembe v tej panogi. Povečalo se bo povpraševanje po alternativnih možnostih oddiha namesto klasičnih destinacij, obenem pa se bo povečalo povpraševanje po novih storitvah

Morebitni tržaški plinski terminal bi imel katastrofalne posledice za razvoj podeželskega turizma in kakovost območja nasploh. Funkcija podeželja se je s časom spremenila, vendar se ji ne sledi na primeren način. Še vedno se govori o ohranjanju podeželja, medtem ko bi bilo primerneje govoriti o razvoju podeželja. V dokumentu Strategije razvoja turizma podeželje ni bilo omenjeno in na to je potrebno opozoriti. Mladi, ki želijo razviti gospodarsko dejavnost, so redki, poleg tega pa nimajo lastnega kapitala. Javni razpisi za nepovratna sredstva predpostavljajo tudi lastno sofinanciranje, vendar mladi tega največkrat ne zmorejo in zaradi tega ne kandidirajo za tovrstna sredstva.

Gospodarstvo

Zaradi zavlačevanja izgradnje drugega železniškega tira do Divače ali njegove zamenjave z železniško povezavo Koper-Trst se lahko pojavijo velike težave v Luki Koper, posledice pa bo čutiti tudi v drugih gospodarskih sektorjih.

Izgradnja 3. pomola brez potrebne trajnostne umestitve le-tega v okolje. Izgradnja plinskega terminala v Tržaškem zalivu (negativni vpliv na turizem).

Počasno urejanje notranjih cestnih povezav (počasen prehod na javne oblike prometa) bo vplivalo na mobilnost delovne sile in razvoj turizma.

Z zaostajanjem v razvoju in neugodnimi pogoji za realizacijo novih poslovnih priložnosti lahko pride do bega kakovostne delovne sile v bolj inovativna in dinamična okolja.

Neugodna demografska gibanja (staranje prebivalstva) pomenijo vedno več starega delovno neaktivnega in vedno manj mladega delovno aktivnega prebivalstva.

znotraj uveljavljenih destinacij. Nekakovostne destinacije bodo utrpeli izgubo obiskovalcev. Zvestoba do destinacij bo po eni strani upadala, po drugi strani pa se bodo turisti vračali na tiste destinacije, kjer so se v preteklosti dobro počutili. Razvil se bo kritičen odnos do vsega izumetničenega, poudarek bo na avtentičnosti. Zaradi želje po individualnosti se bo povečalo povpraševanje po najemanju vozil. Povečalo se bo povpraševanje po destinacijah, ki imajo uravnotežen oz. popoln koncept ponudbe. Pokazala se bo potreba po upravljanju z obiskom. Regija ima vse priložnosti zadostiti tem trendom, posebej s preusmerjanjem ponudbe tudi na podeželje. Turistični operaterji bi morali biti bolj seznanjeni s ponudbo na podeželju in spregledati skupni interes, da se hotelskim gostom ponudi drugačna doživetja. Turistične vodnike je potrebno primerno usposobiti, da bodo znali predstavljati ponudbo na podeželju. Zaradi varnostnih vprašanj v svetu bodo zanimivejše regije, kjer je varnost večja, poleg tega pa bo zaradi vstopa Hrvaške v EU območje tudi varnostno bolj zanimivo. Razvoj podeželja ne bo pomembno samo zaradi turističnih produktov, temveč vse bolj zaradi bivanja v kakovostnem okolju. Del območja je zaradi obmejne lege upravičenega do črpanja sredstev iz programov za čezmejno sodelovanje. Varovanje kulturne dediščine lahko območju prinese dodatno vrednost in ga naredi tržno bolj zanimivega. Večje število vrtcev na podeželju bi pospešilo poseljenost. Na območju se lahko vzpostavi ali določi institucijo, ki bi skrbelo za trženje turistične ponudbe na podeželju. Majhni ponudniki, ki imajo npr. 4 ležišča, običajno nimajo dovolj sredstev ali znanja, da bi se spustili v tovrstne akcije. Vzpostavljene tematske poti je potrebno nadgrajevati, primerno označiti, povezati in promovirati. Vzpostavi se lahko spletni portal, kjer bo na enem mestu zbrana vsa turistična ponudba teritorija, od posameznih dogodkov do ponudnikov. Dobro bi bilo, če bi se posamezniki, predvsem zasebni sektor, ne le javne institucije, začeli poklicno ukvarjati s trženjem podeželske ponudbe. Pri promociji podeželja bi bilo treba določiti, kaj konkretno pričakujemo od zasebnega in javnega sektorja. Na ta način bodo aktivnosti učinkovitejše. Izkušnje drugih so pokazale, da se trženje podeželja preko ene agencije ne izplača, saj se povratni gostje ob drugem prihodu neposredno obrnejo le še na ponudnika samega. Ustanovi se lahko investicijske sklade, preko katerih se bo mladim brez kapitala pomagalo, da začnejo razvijati gospodarsko dejavnost oz. da sofinancirajo individualne projekte, ki jih prijavljajo na javne razpise. Istro, Kras in Ilirsko Bistrico se lahko bolj povezuje – v smislu promocije in trženja. **Zakonska ureditev zemljiško-lastninskih razmer v smislu reševanja problema večlastništva, razdrobljenosti in opuščeni parcel. Spodbujanje biološke in integrirane kmetijske pridelave ob hkratni skupni promociji in trženju. Diverzifikacija kmetijstva, uvajanje novih in oživiljanje tradicionalnih sort in kultur. Razvoj lokalnih, naravnih obnovljivih virov energije.**

Gospodarstvo

Zaradi selitve proizvodnje v delovno intenzivnih panogah z razvojem novih programov sodelovanja med socialnimi partnerji **bo na nivoju regije potrebno** poseči na trg delovne sile že v času njenega šolanja in tam preusmerjati trende izobraževanja v tiste panoge, s katerimi bo lahko tekmovala na globalnem trgu. S povezovanjem podjetij in raziskovalnih institucij je treba povečati inovativnost ne le gospodarstva temveč tudi izobraževanja (razvoj novih **poklicnih in univerzitetnih** programov). **Univerza mora razviti nove študijske programe, da bo zadostila kadrovske potrebam gospodarstva in kompenzirala višek brezposelnih visoko izobraženih kadrov, ki se trenutno pojavlja.** To lahko storimo tudi s spodbujanjem spin-off podjetij iz gospodarstva in univerz ter z integracijo in sodelovanjem v gospodarskih mrežah. Le z ustvarjenjem novih visoko kakovostnih delovnih mest bo mogoče gospodarstvo vključiti v procese globalizacije. **Definirati je potrebno območje regije, njene prioritete in možnosti sodelovanja ter povezovanja z okoliškimi regijami (slovenskimi, tujimi).** Ustanoviti je treba **Center za poklicno izobraževanje (CPI), ki bo ponujal izobraževalne**

poklicne programe za deficitarne poklice glede na potrebe gospodarstva. Univerza na Primorskem naj postane koordinator za podporno dejavnost podjetij na področju prenosa in razvoja novih znanj in tehnologij v luči visoke dodane vrednosti (npr. sinergijska povezava bodočih naravoslovno-tehničnih študijev in bodočega Tehnološkega parka, tehnološke platforme, grozdenje). Turistična ponudba se bo morala zaradi trendov na svetovnem turističnem trgu povezati s podeželjem in vsebinsko izpopolniti (razvoj trajnostnih oblik turizma, npr. ekoturizem, športni turizem), kar ji bo dalo nove vsebine in večjo kakovost. Poleg tega je potrebno negovati višji nivo turistične kulture in ga dodatno promovirati. S promocijo obstoječih in povečanjem novih finančnih vzpodbud povečati in aktivirati zanimanje za podjetništvo med mladimi – ustanavljanje podjetij temelječih na znanju in inovativnosti.

SKUPNA REGIONALNA VIZIJA IN RAZVOJNE PRIORITETE REGIJE

9 Vizija regije

Južna Primorska je gospodarsko uspešna regija z najvišjo kakovostjo življenja v severnem Jadranu, ki temelji na trajnostnem razvoju ter naravnih in kulturnih bogastvih.

10 Dolgoročna cilja regije

1 Regija bo do konca leta 2013 povečala dodano vrednost na prebivalca na **XXXX** EUR in tako zmanjšala zaostanek za sosednjo italijansko regijo Furlanijo-Julijsko krajino.

2 Do konca leta 2013 bo v regiji vzpostavljen sistem trajnostnih oblik prometa, kar bo zmanjšalo rabo avtomobilov z **XXXXX na XXXXX**.

11 Prednostni nalogi regije

11.1. Mobilnost znotraj regije in povezanost navzven

Regija je v zadnjih nekaj letih zaradi izgradnje avtoceste proti notranjosti Slovenije postala prometno zelo dostopna. **Slabo dostopna pa je še vedno ilirskobistriška občina, zato bi bilo nujno pristopiti k izgradnji hitre ceste ali avtoceste do Kopra in Ljubljane.** Potrebna pa je tudi posodobitev drugih državnih cest v občini.

Regija je še vedno slabo povezana z ostalimi regijami z železnico, ki je najbolj pomembna za transport blaga iz edinega slovenskega pomorskega pristanišča. Slabe so tudi povezave znotraj regije. Večji pritisk prometa, ki ga je omogočila povezanost navzven, pa je stanje le še poslabšalo.

Zato bo regija v prihodnjih letih skrbela za ustrezno povezovanje navzven in za povečanje notranje dostopnosti. Pripravili in izvedli bomo projekte umeščanja sodobnih oblik prometa v prostor, javnega prometa, javnega prometa na morju, projekte, ki bodo približali javne storitve uporabnikom, ne da bi zato morali potovati. Podpirali bomo projekte dokončanja omrežja državnih cest v regiji ter železniških (drugi tir) in pomorskih povezav (pomorska avtocesta) državnega pomena. Notranja mobilnost bo vidna tudi pri razvoju podeželja, saj bomo z delitvijo funkcij med mestom in podeželjem dosegli takšno razdelitev javnih storitev, da bodo le-te omogočale kakovostno življenje na podeželju in v naseljih.

11.2. Znanje in tehnološki razvoj za razvoj gospodarstva

V regiji je, tako kod drugje v Sloveniji, preveč ljudi z visoko izobrazbo, ki zaradi strukture gospodarstva ne morejo dobiti zaposlitve. V zadnjih letih smo naredili premalo za podporo prestrukturiranju gospodarstva v tiste panoge, ki zahtevajo višje tehnologije, višjo dodano vrednost in zaposlovanje visoko izobraženih kadrov.

Z ustanovitvijo Univerze na Primorskem smo dobili institucijo, ki se lahko v prihodnje hitro odziva na izzive globalne konkurenčnosti s prilagajanjem izobraževalnih programov potrebam gospodarstva in obratno. Z razvojem tehnološkega parka in inkubatorja pa bomo povezavo med izobraževalnimi institucijami in podjetji lahko še hitreje dosegli

Regija bo zato pripravila in izvedla projekte tehnološkega parka, inkubatorja, poslovnih con, povezovanja podjetij in razvoja novih sodobnih izobraževalnih programov.

CILJI IN USMERITVE

12 Program: Gospodarstvo

Gospodarstvo kot eden od temeljev razvoja katerekoli regije bo v prihodnjih letih moralo začeti in tudi izpeljati nov razvojni preboj, da bi tako postalo globalno konkurenčno. Temeljna prvina razvoja gospodarstva so ustvarjalni, izobraženi ljudje, ki nenehno skrbijo za osebni razvoj. Edini generator zaposlovanja pa je dodana vrednost, ki jo bo treba povečati in s tem ustvariti nova delovna mesta.

Zato sta **prioriteti** tega dela razvojnega programa:

1. Višja dodana vrednost na enoto proizvoda/storitve
2. Več delovnih mest

12.1. Ukrep: Povezovanje za tehnološki razvoj

V današnjem času posameznik težko sam uspešno razvije idejo, jo financira, zagotovi njeno masovno proizvodnjo **in trženje na mednarodnih trgih**. **Konkurenca na globalnem trgu**, je tako razvita in močna, da **zahtevata razvoj inovacij in novih tehnologij veliko znanja, sposobnosti in finančnih sredstev**. Če želi regija zajezi odseljivanje izobražene delovne sile in imeti gospodarske panoge z visoko dodano vrednostjo, mora podjetjem pomagati pri rasti, razvoju inovacij, novih tehnologij in kadrov. Lokalne in regionalne oblasti v EU vlagajo sredstva v razvoj lastne podpirne raziskovalne infrastrukture in povezovanje v lokalne, državne in evropske mreže, ki presegajo mala in srednja podjetja. Spodbujajo povezovanje razvojnih centrov, ekspertov, razvojnih agencij, vlagateljev in bank, v tesnem sodelovanju z univerzami. Strukturni skladi prav tako podpirajo vlaganja v inovativno opremo ter svetovanja za izboljšanje konkurenčnosti in inovativnosti gospodarstva na regionalni ravni.

12.1.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Spodbuditi razvoj novih svetovno konkurenčnih proizvodov z visoko dodano vrednostjo. • Povečati število domačih podjetij na tujih trgih.						
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Število podjetij na tujih trgih • Število registriranih patentov • Delež dodatnih investicij v raziskave in moderno proizvodno opremo • Število investicij in št. investicij v rizični kapital • Število na novo ustanovljenih podjetij • Število na novo registriranih raziskovalcev v gospodarstvu						
Aktivnosti	<table border="1"><thead><tr><th>Opis</th><th>Časovni okvir</th><th>Udeleženci</th></tr></thead><tbody><tr><td>Podpora razvoju podjetij</td><td>2007-2013</td><td>RRA, občine, GZS, OOZ, Obalna samoupravna skupnost italijanske</td></tr></tbody></table>	Opis	Časovni okvir	Udeleženci	Podpora razvoju podjetij	2007-2013	RRA, občine, GZS, OOZ, Obalna samoupravna skupnost italijanske
Opis	Časovni okvir	Udeleženci					
Podpora razvoju podjetij	2007-2013	RRA, občine, GZS, OOZ, Obalna samoupravna skupnost italijanske					

	<p>konkurenčen trg. Predvsem tehnološki parki in inkubatorji so se izkazali za najboljšo obliko pomoči v tej fazi, saj podjetjem poleg infrastrukture zagotavljajo tudi različne poslovne in finančne storitve. V določeni fazi podjetje preraste inkubator in tehnološki park, zato mu je treba zagotoviti predvsem prostor-lokacijo, kje se bo lahko naprej razvijalo. V tej fazi so zelo pomembne različne cone, ki se med seboj razlikujejo po vsebinah (poslovna, tehnološka, industrijska, obrtna...). Podjetjem se v coni lahko poleg prostora zagotovijo tudi različne skupne storitve, pod pogojem, da ima cona skupnega upravitelja. Sorodna podjetja v coni se lahko povezujejo in izvajajo skupne projekte.. Obenem je možno ponuditi različno paleto storitev večjemu številu podjetij po nižjih cenah.</p>		<p>narodnosti, podjetniške podpirne institucije, podjetja, Univerza, večje gospodarske družbe.</p>
<p>Razvoj proizvodov in storitev</p>	<p>Za podjetja, ki se ne razvijajo, pravimo, da stagnirajo oziroma propadajo. Ker pa je v današnjem času težko investirati sredstva v razvoj lastnih produktov in hkrati zagotoviti kritično maso znanja, je učinkoviteje povezati določeno število podjetij, ki sledijo istemu cilju na področju razvoja. Doma in v tujini podjetja v isti vertikalni ali horizontalni verigi ustanovijo tehnološki center, v katerem raziskovalci razvijajo nove proizvode za vsa povezana podjetja. Tehnološki center tako spodbuja razvoj vseh povezanih podjetij in skrbi za prenos znanja iz enega podjetja v drugo.</p>	<p>2007-2013</p>	<p>Podjetja, razvojno-raziskovalne inštitucije, podjetniške podpirne institucije.</p>
<p>Povezovanje za nastope na trgih</p>	<p>Na trgu je veliko pomanjkanje programov za pospeševanje prodaje in razširitev distribucijskih poti za izdelke in storitve, ki jih mala in srednja podjetja ponujajo na domačem trgu, še manj pa je takih priložnosti v tujini, saj je vstop na tuje trge zahteven in drag. S spodbujanjem sodelovanja med podjetji, ki so posredno ali neposredno poslovno sorodna, se bodo zmanjšali finančni vložki v raziskave novih tržišč, večja bo optimizacija uporabe sredstev za promocijsko in reklamno dejavnost, zagotovljena bo kritična masa znanja, nabavni stroški surovin pa bodo nižji.</p>	<p>2007-2013</p>	<p>Podjetja, tehnološki centri, podjetniške podpirne institucije, podjetniški centri.</p>

12.2. Ukrep: Povezanost regije navzven

Odprtost gospodarstva je dostikrat odvisna tudi od njegovih prometnih povezav z drugimi regijami, državami. Visoki prometni stroški v marsičem onemogočajo podjetjem vstop na tuje konkurenčne trge. Po drugi strani pa slaba prometna infrastruktura hkrati onemogoča dostavo surovin in materialov iz cenejših trgov. Vse to med drugim sili podjetja, da selijo svojo proizvodnjo v kraje s cenejšimi surovinami in večjim trgov. Trgov gospodarstvu ne moremo

približati, lahko pa mu zagotovimo čim nižje transportne stroške. Poleg tega urejena prometna infrastruktura vpliva na dvig kakovosti življenja domačih in tujih obiskovalcev. Za uspešen gospodarski razvoj v regiji je torej ključnega pomena dobro razvit in povezan prometni sistem, saj se s povezovanjem s širšim evropskim prostorom ter znotraj države in regije krepi konkurenčnost urbanega omrežja. K učinkovitosti prometnega sistema in okoljski sprejemljivosti prispeva tudi vzpostavitev multimodalnih terminalov, kjer se stikajo različni prometni sistemi in kjer je mogoč prestop med njimi.

Za ustrezno povezavo regije navzven je pomembna predvsem dograditev državne prometne infrastrukture in v tem okviru naslednji projekti:

- dokončanje manjkajočih odsekov AC in HC (prikluček Luka, Koper-Izola, Jagodje-Lucija, Postojna/Divača-Ilirska Bistrica-Jelšane),
- **modernizacija državnih cest Pivka – Podgrad in Kozina – Starod; Ilirska Bistrica – Sviščaki; preategorizacija LC Harije – Tatre – Divača v državno cesto ter modernizacija omenjene ceste,**
- modernizacija železniške proge in izgradnja drugega tira Koper-Divača,
- **modernizacija žel. proge Pivka – Ilirska Bistrica,**
- dograditev luške infrastrukture (pomol II, pomol III), vzpostavitev multimodalnih terminalov,
- posodobitev letališke infrastrukture ter zagotovitev pogojev Schengenske meje na mednarodnem letališču Portorož,
- vzpostavitev pomorskega potniškega terminala v Kopru.

12.2.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Povečati prometno dostopnost in prehodnost regije • Zmanjšati transportne stroške v gospodarstvu 		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Nižji odstotek poslovnih transportnih stroškov • Št. prepeljanih potnikov po železnici • Št. ton blaga prepeljanega po železnici • Št. potnikov v pristanišču • Št. vzpostavljenih ladijskih in trajektnih linij • Št. prepeljanih potnikov letno preko letališča Sečovlje. 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Cestna prometna infrastruktura	<p>Za Južno Primorsko je značilna velika gostota cestnega prometa, še posebej poleti zaradi velikega števila stacionarnih in tranzitnih turistov. To negativno vpliva na konkurenčnost regije v mednarodnem prostoru. Potrebno bo povezati konec avtoceste v Kopru s hrvaško mejo in urediti notranje cestne povezave. Regija bo tako bolj dostopna in bolje notranje povezana, postala pa bo tudi privlačnejša za gospodarske naložbe.</p> <p>Treba bo pripraviti prostorsko in tehnično dokumentacijo za investicije ter dokončati manjkajoče odseke AC in HC (prikluček Luka, Koper-Izola, Jagodje-Lucija, Postojna/Divača-Ilirska Bistrica-Jelšane). Modernizirati bo treba državne ceste Pivka – Podgrad in Kozina – Starod;</p>	2007 - 2013	Občine, MP, DRSC

	Ilirska Bistrica – Sviščaki, preategorizirati lokalno cesto Harije – Tatre – Divača v državno cesto in jo prav tako modernizirati.			
Železniška prometna infrastruktura	Gostoto cestnega prometa je možno zmanjšati z njegovo preusmeritvijo na železniški promet. Še posebej tovorni promet bo treba v čim večji meri preusmeriti na železnico. To bo vplivalo na zmanjšanje skladiščnih kapacitet Luke Koper in hkrati na povečanje pomorskega tovornega prometa. Treba bo pripraviti prostorsko in tehnično dokumentacijo za investicije ter jih izvesti. Gre za projekte modernizacije železniške proge in izgradnjo drugega tira Koper-Divača, modernizacije železniške proge Pivka – Ilirska Bistrica, dograditev luške infrastrukture (pomol II, pomol III), vzpostavitev multimodalnih terminalov.	2007 2013	-	Slovenske železnice, Luka Koper, MO Koper
Pomorska infrastruktura	Za nadaljnji razvoj Luke in krepitev njenega konkurenčnega položaja v omrežju severnojadranskih pristanišč je ključnega pomena razvoj njene infrastrukture in pretovornih zmogljivosti. Urediti bo treba tudi infrastrukturo za pristajanje potniških ladij in trajektov. Uvedene bodo nove potniške in trajektne linije, pretok potnikov pa bo večji. V Kopru bo treba zgraditi sodobno potniško pristanišče, ki bo obenem ukrep za prenovo danes degradiranega urbanega območja. Pristanišče bo prineslo ekonomsko korist Obali in zaledju. V njem bodo pristajale večje potniške ladje in trajekti s turisti, za katere bo zanimiva celotna regija in ne le obalni del. V okviru te aktivnosti bo treba pripraviti prostorsko in tehnično dokumentacijo ter realizirati projekte dograditve luške infrastrukture (pomol II, pomol III), vzpostavitve multimodalnih terminalov, izgradnje potniškega pristanišča.			Luka Koper, Ministrstvo za promet, MO Koper, ...
Letališka infrastruktura	Treba bo dodatno modernizirati letališko infrastrukturo in obnoviti obstoječi potniški terminal na letališču v Sečovljah ter tako doseči postopno povečevanje potniškega prometa. S podaljšanjem letališke steze bi omogočili pristajanje večjih letal. Urediti bo treba tudi okolico letališča. Sečoveljsko letališče bo treba povezati z vsemi večjimi turističnimi ponudniki v regiji, še posebej z nosilci kongresnega turizma. Potrebne aktivnosti: posodobitev letališke infrastrukture, zagotovitev pogojev Schengenske meje mednarodnega letališča Portorož.	2007 2013	-	Letališče Sečovlje, Ministrstvo za promet

12.3. Ukrep: Razvoj turističnih storitev

K večji globalni konkurenčnosti turizma Južne Primorske bi prispevali boljše turistična organiziranost čezmejne destinacije, bolj razvite turistična infrastruktura in storitve (še posebej tiste, ki bodo okrepile trajnostni značaj turizma), nove oblike trženja, podprte s sodobnimi telekomunikacijami, zavestnejša usmeritev turizma k trajnostnemu razvoju območja ter odpravljanje strukturne neuravnovešenosti med ponudbo slovenske obale in zaledjem Slovenske Istre, Krasom in Brkini (»skladnejša prostorska distribucija turizma«). Ukrepi so obenem usmerjeni v prilagajanje obstoječe turistične ponudbe novim trendom, ki jih narekuje konkurenčna turistična ponudba in povpraševanje. Posebej je treba spodbujati inovativnost in ustvarjanje novih turističnih trendov za prevzemanje vodstva na posameznih (nišnih) področjih turistične ponudbe. Ukrepi na področju turizma so usmerjeni tudi v boljše izkoriščanje prepoznanih prednosti, razvojnih možnosti in danosti razpoložljivih resursov (naravnih, kulturnih, pa tudi ljudi, znanja, tehnologij in relativno dobre dostopnosti) za bolj raznoliko in razpoznavno ponudbo, ki bo omogočala:

- manjšo sezonsko odvisnost in odvisnost od drugih tveganj na globalnem in EU trgih (npr. zaradi rasti cen goriv, ogrožanja varnosti, naravnih in drugih nesreč),
- širitev na nove trge (kot rezultat razširjene EU in s tem večje mobilnosti, pa tudi zaradi odpiranja globalnega trga),
- pospešeno rast turistične dejavnosti zaradi predvidene večje izkoriščenosti obstoječih danosti in resursov v turizmu,
- razvoj turizmu komplementarnih proizvodov in storitev,
- okrepitev medsektorskega/ medorganizacijskega sodelovanja v turizmu,
- odpiranje novih podjetij, vstopanje novih in komplementarnih dejavnosti v turizem (informacijske tehnologije),
- povečanje razpoznavnosti turistične ponudbe Južne Primorske.

12.3.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Okrepiti trajnostni značaj razvoja turizma kot elementa integralnega upravljanja kakovosti, zmanjšati okoljske vplive turistične dejavnosti • Razvoj podporne infrastrukture s ciljem pospešiti razvoj turizma v mestih in na podeželju • Povečati število turističnih kapacitet v zaledju • Urediti upravljanje z obiskovalci ter trženje naravnih in kulturnih znamenitosti • Povezovanje urbanega turizma s turistično ponudbo na podeželju 		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Število produktov v turizmu, ki bodo povezali podeželje z urbanim prostorom • Število novih turističnih kapacitet v zaledju • Število upravljanih območij narave • Število turističnih produktov, ki bodo povezali kulturo in gospodarstvo • Število podeljenih okoljskih certifikatov kakovosti. 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Turistična podpora infrastruktura	Za regijo je značilna zelo dobro razvita hotelska infrastruktura z razvito wellnes in kongresno infrastrukturo, ki pa ne zadovoljuje vse potreb turistov. Obiskovalci želijo spoznati tudi širše okolje, v katerem bivajo. Zato bo treba	2007-2013	Občine regije, Manjši turistični ponudniki, Kmetije in

	<p>poskrbeti za primerno manjšo turistično ponudbo, predvsem za gostišča in penziona na podeželju in v manjših krajih v notranjosti regije.</p> <p>Vzpostaviti bo treba kolesarske in sprehajalne poti kot podporno infrastrukturo (npr. urediti pešpot ob dolžini celotne slovenske obale), ki omogoča obiskovalcem rekreacijo in počitek. Ob poteh bo treba vzpostaviti mrežo storitev, ki bodo uporabnikom nudile še drugačne možnosti sprostitve (gostilne, kmečki turizmi, prodaja spominkov, športni parki, vodeni obiski,...). Infrastruktura in ponudniki ostalih storitev morajo biti ustrezno označeni.</p>		kmečki turizmi...
Povezovanje in razvoj storitev v turizmu,	<p>Če želimo slediti sodobnim trendom in ponuditi turistom čim večjo paleto storitev, bo treba spodbujati povezovanje med različnimi ponudniki (majhnimi in velikimi) v regiji in izven nje. V smeri povezovanja morata potekati tudi izobraževanje ponudnikov in nudenje podpore pri pridobivanju sredstev.</p>	2007-2013	LTO, TIC, RRA, turistične agencije, hoteli...
Upravljanje območij naravnih vrednot	<p>Turisti ne obiskujejo Južne Primorske le zaradi morja, hotelske in wellness ponudbe, temveč tudi zaradi naravnih in kulturnih znamenitosti. Regija se ponaša z več območji, ki so zaradi naravnih lepot, redkih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov zavarovana ali pa so predlagana za zavarovanje po Zakonu o ohranjanju narave in hkrati zanimiva za obiskovalce. Znani so Sečoveljske soline, Škocjanski zatok, manj poznana pa sta Krajinski park Strunjan in predvideni Krajinski park Dragonja. Poleg teh je na slovenski obali še nekaj zanimivih naravnih znamenitosti in manjših zavarovanih območij. Doslej so bile turistom predstavljene le nekatere naravne znamenitosti, pri katerih se ne skrbi za upravljanje s turističnim obiskom oz. se zanj pomanjkljivo skrbi. Za ta območja so značilne velike ekonomske težave. Možna rešitev bi bila povezati vse naravne znamenitosti jih obiskovalcem ponuditi kot zaključeno celoto. Tako bi lahko gostom ponudili raznovrstna doživetja in ogledne ekosistemov od morja do notranjosti. Obiskovalcem bi bila obenem na voljo večja ponudba, upravljavci območij pa bi lažje organizirali svoje aktivnosti in jih tudi učinkoviteje predstavili.</p> <p>Sprejeti načrti upravljanja naravnih znamenitosti in kulturne dediščine bodo zagotovili njihovo</p>	2007-2010	ZON, občine, MOP, društva, turistična podjetja

	učinkovitejše varovanje in ponudili nove razvojne možnosti območij.		
Kultura	Kultura in kulturno ustvarjanje sta vse preveč podcenjeni dejavnosti. Premalo se zavedamo, da je kulturno udejstvovanje pokazatelj razgledanosti naroda in regije. Na Južnem Primorskem deluje več kulturnih organizacij, ki so bolj ali manj prepoznavne doma in v tujini. Njihova pomanjkljivost je preveč samostojno delovanje. Zato bi jih bilo treba spodbuditi k podjetniškemu delovanju. Kultura bi bila lahko v povezavi s turizmom, industrijskim oblikovanjem in trženjem vir prihodkov za mnoge organizacije in posameznike. Treba bi bilo spodbujati tudi povezovanje in skupno delovanje samih kulturnih ustanov. Kultura naj bo vezni člen med različnimi družbenimi skupinami in okolji, predvsem med mesti in podeželjem.		Kulturna društva, pokrajinski muzeji, gledališča, knjižnice, mladinski centri, multimedijski center...
Trženje turizma in vzpostavitev destinacijske management organizacijske strukture (DMO)	Treba je pripraviti strateški in izvedbeni načrt trženja in razvoja turističnih destinacij ter izvesti promocijske in trženske aktivnosti z uporabo sodobnih orodij tržnega komuniciranja. Za izvajanje teh nalog bo treba vzpostaviti organizacijske strukture na regionalni ravni ter okrepiti funkcije DMO.	2007-2008	Občine, turistična podjetja, društva, MG
Trajnostni razvoj turizma kot element integralnega upravljanja kakovosti	Trajnostni razvoj postaja vse pomembnejši element integralnega upravljanja kakovosti turistične destinacije in konkurenčna prednost. Zato je treba povezovati turistične akterje (DMO), jih aktivno vključevati v urejanje ključnih lokalnih zadev, ki vplivajo na trajnostni značaj destinacije (npr. trajnostna mobilnost, prostorsko urejanje, varnost ipd.), zagotoviti komunikacijske kanale med akterji, izobraževanje za zaposlene in ostale, ki posredno sooblikujejo turistični značaj destinacije, izboljšati kakovost turističnih in ostalih povezanih storitev. Pomemben element je uvajanje certifikatov kakovosti ravnanja z okoljem (Eco-label, modra zastava, Eco Management and Auditing Scheme – EMAS...). Integralno upravljanje kakovosti destinacije je ciklično, zato je treba uvesti sistem monitoringa za spremljanje zadovoljstva turistov, zaposlenih v turizmu, vpliva turizma na ekonomijo, okolje, zadovoljstvo prebivalcev...	2007-2013	LTO, TIC, RRA, turistične agencije, hoteli, občine regije, ostali turistični ponudniki,

13 Program: Človeški viri

Danes razvoj sledi t.i. »mehki infrastrukturi«, torej ni več vezan le na produktivnost in delo, temveč je usmerjen v družbo, temelječo na znanju. V tem novem kontekstu je izjemnega pomena pri izgradnji sodobnih družbenih sistemov prav področje človeških virov.

Potrebno je posvetiti pozornost in nameniti sredstva vseživljenjskemu učenju, interdisciplinarnosti znanja, izobraževalnemu in raziskovalnemu sistemu ter informacijsko-komunikacijskim tehnologijam. Le taka usmeritev pripelje do višje kvalitete življenja v regiji.

Izobraževanje, razvijanje inovacijskih sposobnosti, povezava med gospodarstvom in izobraževalno ter raziskovalno sfero, krepitev raziskovalne infrastrukture ter učinkovitost družbenih storitev so dejavniki, ki prispevajo k doseganju trajnostnega razvoja človeških virov in celotne regije.

Prioriteti tega dela regionalnega razvojnega programa sta:

1. Delovna sila prilagojena potrebam razvoja (pripomba: neustrezno zastavljena prioriteta, primerneje bi bilo zapisati: Zagotavljanje kakovostnega življenja in pogojev dela)
2. Zagotovljene kakovostne družbene storitve

13.1. Ukrep: Znanje za gospodarstvo

Za doseganje visoke dodane vrednosti je potrebno vzpostaviti neposredno sodelovanje med izobraževalnim sistemom in gospodarstvom. Temu cilju služijo prijemi, kot so prenos znanj iz akademske sfere v javni, profitni in neprofitni sektor in spodbujanje uvajanja interdisciplinarnosti raziskovanj ter krepitev sodelovanja na medinstitucionalnem nivoju. Pomembna je izgradnja medsebojnega zaupanja med različnimi akterji razvoja v regiji, predvsem gospodarstva in akademske sfere. Le taka usmeritev, ki usklajuje potrebe gospodarstva s ponudbo izobraževalnega sistema in obratno, prinaša več-smerno reševanje problemov in s tem kakovostnejše rešitve. Ta nova dinamika razvoja prinaša višjo dodano vrednost izdelkov, višji inovacijski potencial, višjo stopnjo zaposljivosti prebivalstva, višje plače...

Ustrezni socialni kapital, brez zadovoljivega informacijskega pretoka in brez aktivnih inovacijskih spodbud in seveda brez že omenjenega medsebojnega zaupanja, ne bo sam prispeval h krepitvi povezovanja izobraževalne in raziskovalne sfere s potrebami gospodarstva ter posledično ne bo pripeljal do obojestranske koristi in zagotovitve boljše kakovosti življenja v regiji. Pomembno je poudariti tudi razvoj sodobnih infrastrukturnih povezav kot so komunikacijsko-informacijska omrežja, seveda, ne da bi pozabili na dokončanje prometno-komunalnega omrežja.

13.1.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Vzpostavljanje družbe znanja • Vzpostavljanje inovativnega okolja
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Število novih izobraževalnih programov • Število novo ustanovljenih na znanju temelječih malih in srednjih podjetij • Število inovacij in inovativnih produktov • Usklajenost med povpraševanjem in ponudbo poklicnih profilov na trgu dela • Višji delež izobraženih delavcev v podjetjih • Višja stopnja uporabe in javna dostopnost IKT • Višja vključenost prebivalstva v vseživljenjsko učenje

Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
<p>Poklicno in vseživljenjsko izobraževanje</p>	<p>Posebne spodbude je treba nameniti izobraževanju in učenju odraslih, brezposelnih, marginaliziranih skupin odraslih, ki imajo omejen dostop do socialnih, kulturnih in ekonomskih dobrin (odrasli s posebnimi potrebami, prebivalstvo iz manj razvitih regij ter demografsko ogroženih območij, priseljenci) in starejših. Potrebno je povečati možnost za vpis v programe za dvigovanje ravni pisnih in drugih temeljnih spretnosti, v programe za pridobivanje novih temeljnih veščin in spretnosti (socialne spretnosti, učiti se učiti, informacijska pismenost, tehnološka kultura, podjetništvo, tuji jeziki), programi motiviranja in spodbujanja k učenju in nadaljevanju opuščene šolanja.</p> <p>Z boljšo programsko ponudbo obstoječih srednjih šol, s podpornimi dejavnostmi (svetovanje, učna pomoč) ter s finančnimi spodbudami bomo odraslim brez poklica zagotovili različne oblike in možnosti za pridobivanje oziroma dokončanje nižje poklicne šole, srednje poklicne šole, strokovne oziroma splošne izobrazbe.</p> <p>Potrebna je okrepitev javne mreže ustanov za izobraževanje odraslih, razmestitev točk vseživljenjskega učenja ter urediti sistemsko financiranje in zagotoviti širitev mreže centrov za informiranje in poklicno svetovanje ter svetovalnih središč za odrasle v izobraževanju v regiji (Izola, Sežana, Ilirska Bistrica).</p> <p>V regiji je treba ustanoviti Center za poklicno izobraževanje, ki bo zapolnjeval vrzeli v izobraževanju in omogočal višjo stopnjo zaposljivosti. Skrbel bo za vzpostavljanje in razvoj programov za vseživljenjsko izobraževanje, izobraževanje na daljavo in E-učenje ter usklajevanje potreb gospodarstva in ponudbe izobraževalnega sistema.</p>	<p>2007-2011</p>	<p>Univerza na primorskem, podjetja, občine, MŠŠ, MVZT, GZS, OZS, Ljudske Univerze, Višje in visokošolsko središče Sežana, Zavod RS za zaposlovanje, CIPS, Svetovalna središča, knjižnice</p>
<p>Univerzitetno</p>	<p>Za vzpostavitev sodelovanja med</p>	<p>2008-</p>	<p>Univerza na</p>

izobraževanje in raziskovanje	<p>gospodarstvom in raziskovalno sfero bo treba odpreti nove dodiplomske in podiplomske študijske programe na Univerzi na Primorskem, ki bodo usklajeni s potrebami gospodarstva, družbe in trajnostnega regionalnega razvoja. Pri krepitvi turističnih panog tudi na podeželju je izjemnega pomena ustanovitev Višje turistične šole v Sežani, ki bo s svojimi dejavnostmi lahko spodbudila lokalno prebivalstvo, zmanjševala stopnjo odliva kvalificiranega kadra ter pomagala pri razvoju podeželja.</p> <p>Poleg tega bo treba začeti izvajati programe izobraževanja na daljavo, razvijati potencialne za prenos znanj iz raziskovalne sfere v javni, profitni in neprofitni sektor.</p> <p>Omenjene vsebine bo treba dopolniti z razvojem raziskovanja na področjih, ki uresničujejo trajnostni razvoj, povečujejo zaposlovanje in zagotavljajo boljšo kakovost življenja. Krepitev čezmejnega in mednarodnega sodelovanja na področjih izobraževanja, raziskovanja in kulture bo prispevala k prenosu, izmenjavi in razširitvi znanj.</p>	2012	Primorskem, podjetja, občine, MŠŠ, MVZT, GZS, OZS, Višje in visokošolsko središče Sežana
Razvoj infrastrukture	<p>Z vzpostavljanjem in razvojem IKT sistemov ter izobraževanjem za uporabo le-teh se bo povečala uporaba in dostopnost omenjenih sistemov in mrež za pospeševanje sodobnih oblik izobraževanja (E-učenje, izobraževanje na daljavo), raziskovanja, gospodarskega razvoja ter za povečano dostopnost socialnih storitev (E-dostopnost). Seveda je potrebno tudi omogočiti poceni dostop do IKT, predvsem na podeželju.</p> <p>Pri razvoju infrastrukture igra pomembno vlogo ustanovitev univerzitetnega kampusa v Izoli.</p>	2010-2013	Univerza na Primorskem, Ljudske univerze , podjetja, občine, MŠŠ, MVZT

13.2. Ukrep: Učinkovite družbene storitve

V današnjem času je pomembno zagotoviti visoko kakovost življenja prebivalcev. Vsekakor je to primerjalna prednost združene Evrope. Med dejavnike, ki vplivajo na zadovoljstvo ljudi, sta tudi ustrezna dostopnost in zadovoljiva učinkovitost družbenih storitev.

Potrebno je preučevati vlaganja v socialno, zdravstveno, izobraževalno in stanovanjsko politiko, tako, da bo prispevalo h konkretnemu reševanju problemov. Posebno pozornost moramo posvetiti reševanju vprašanja starostnikov (vključevanje starejšega prebivalstva v družbeno življenje, tako v mestu kot na podeželju **in v programe vseživljenjskega učenja**), mladine ter oseb s posebnimi potrebami (slepi in slabovidni, gluhi, invalidi). **Priložnost se kaže v programih vseživljenjskega učenja, ki omogočajo uveljavljanje aktivnega staranja.**

Taka preusmeritev vpliva tudi na socialno kohezivnost, ki predstavlja pomemben dejavnik za družbeno stabilnost.

Poleg spodbujanja socialne kohezivnosti, ki predstavlja pomemben dejavnik odprte in tolerantne družbe ter nenazadnje družbene stabilnosti (z vključevanjem ter z izboljšanjem položajev posameznih segmentov prebivalstva), je bistvenega pomena tudi krepitev čezmejnega sodelovanja na različnih področjih (povezovanje na področjih izobraževanja, znanosti, gospodarstva, turizma, kulturnih in športnih izmenjav). Mednarodno sodelovanje odpira nov prostor za boljše reševanje socialne problematike, skupno preučevanje in preseganje socialnih problemov, krepitev medkulturnih stikov (za preseganje zgodovinskih napetosti in zablod), ki omogočajo mirno koeksistenco in uspešen razvoj regije v EU.

13.2.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Zagotavljanje kakovosti življenja • Krepitev socialne vključenosti (pripomba: cilj je že zajet v prvem cilju) • Izpostavljanje pomen zdravja in ga promovirati, zagotavljanje dostopnosti do zdravstvenih storitev 		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Dostopnost socialnih storitev (posebej za ljudi s posebnimi potrebami) • Število javnih športnih infrastruktur • Večanje kulturne ponudbe • Povečevanje medinstitucionalnega sodelovanja • Večanje dostopnosti socialnih storitev • Krepitev čezmejnega kulturnega prostora • Krepitev nevladnih organizacij in dejavnosti na področju socialnih in kulturnih storitev • Večja dostopnost do programov promocije zdravja • Večja dostopnost do zdravstvenih storitev. 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Krepitev kakovosti in izboljšanje dostopnosti do družbenih storitev (socialnih, zdravstvenih, izobraževalnih in stanovanjske problematike) za celotno prebivalstvo	Krepitev, pluralizacija in povečana kakovost družbenih storitev na področju socialnega varstva ter njihovo usklajevanje z novimi potrebami moderne družbe. Vzpostavljane dobrih praks sodelovanja med javnimi upravami, javnimi zavodi, strokovnimi javnostmi, nevladnimi organizacijami in društvi. Izboljšanje dostopnosti do infrastrukture, prostorov in opreme za družbene storitve. Med temi storitvami velja posebej izpostaviti E dostopnost in poceni dostop do IKT tehnologij - predvsem na podeželju (računalnik v vsak dom, E-vas). Te pomagajo odpravljati krajevne ovire, omogočajo vpeljevanje fleksibilnih oblik E učenja in učenja na daljavo, omogočajo tudi delo na domu... Sem sodi tudi razvoj	2007-2013	Zavod za zaposlovanje, ZZZV, podjetja, centri za socialno delo, Ljudske univerze, Univerza na Primorskem, CIPS, Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti, muzeji, kulturna društva,

	<p>mreže javno dostopnih, brezplačnih točk vseživljenjskega učenja.</p> <p>Ustanovitev regionalnega sklada za štipendiranje, ki bo zadoščal potrebam trga dela. Znanstveno raziskovanje in aplikacija znanja na področju kakovosti in dostopnosti družbenih storitev.</p>		ostala društva
Spodbujanje in krepitev odprte in tolerantne družbe	<p>Povečevanje storitev in možnosti za mladino ter ustvarjanje mladini prijaznega okolja, ki omogoča njeno aktivno in ustvarjalno vključevanje v družbeno življenje. Reševanje vprašanja starostnikov, njihove oskrbe ter iskanje novih možnosti za njihovo aktivno vključevanje v družbeno življenje. Krepitev medgeneracijske solidarnosti. Večja družbena vključenost oseb s posebnimi potrebami. Uravnavanje negativnih demografskih trendov in prenaseljenosti oziroma praznjenja določenih predelov. Spodbujanje odprte in mobilne družbe. Zmanjševanje oblik t.i. »rizičnega vedenja«. Spodbujanje kulturne ustvarjalnosti in oživljanja mestnih jeder ter podeželja na podlagi valorizacije kulturne dediščine in identitete. Vključevanje priseljencev v družbeno življenje. Promoviranje zdravega življenjskega sloga. Znanstveno raziskovanje in aplikacija znanja na področju krepitev odprte in tolerantne družbe.</p>	2007-2013	Občine, centri za socialno delo, Ljudske univerze, Univerza na Primorskem , CIPS, Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti, muzeji, kulturna društva, ostala društva
Krepitev čezmejnega kulturnega prostora in mednarodne razpoznavnosti	<p>Krepitev medkulturnih stikov in sodelovanja v regiji in na čezmejnem območju. Čezmejno sodelovanje in povezovanje na področju izobraževanja, znanosti in športa. Čezmejno sodelovanje na socialnem področju in na področju migracij. Valorizacija kulturnih identitet za krepitev mednarodne razpoznavnosti regije. Znanstveno raziskovanje in aplikacija znanja na področju krepitev čezmejnega kulturnega prostora in mednarodne razpoznavnosti.</p>	2007-2013	Občine Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti, Univerza na Primorskem , Ljudske univerze , muzeji, kulturna društva, ostala društva
Promocija zdravja	Krepitev izobraževanja na področju promocije zdravja.	2007-2013	Zavodi za zdravstveno varstvo, zdravstvene

			ustanove, občine, društva
--	--	--	---------------------------------

14 Program: Podeželje, kmetijstvo, ribištvo

Podeželje v regiji je, kot kažejo analize, slabše razvito. **Živinoreci in kmetovalci, ki želijo razširiti svojo dejavnost, se soočajo s težavami, obstoječi predpisi jih prej ovirajo kakor spodbujajo.** Koncentracija prebivalstva in javnih storitev v urbanih središčih vpliva na zmanjševanje ekonomskih virov za razvoj podeželja. Posledica tega je slabšanje stanja okolja, saj z zaraščanjem in postopnim izginjanjem prvotne krajine počasi izginjajo tudi habitati. Manjšanje rabe prostora povzročajo predvsem novi gospodarski in življenjski procesi in stili, ki pa jih z občasnimi manjšimi intervencijami ne bomo mogli zaustaviti oziroma prilagoditi potrebam. **Poleg tega se obstoječo ponudbo, zanimivo tudi z vidika turizma, premalo trži, saj manjši ponudniki/pridelovalci ne razpolagajo z zadostnimi sredstvi za učinkovite tržne akcije, nenazadnje pa so med seboj premalo povezani, da bi lahko nastopali enotno. Velik zaviralec razvoja na podeželju je tudi obstoječi sistem upravljanja s teritorijem. Zakonodaja oz. občinski akti na področju posegov v prostor dejansko onemogočajo razvoj in bi jih bilo potrebno spremeniti. Zato predlagamo ukrepe, ki bodo omogočali razvoj novih produktov/storitev in jih povezovali z že obstoječo ponudbo, celostno ponudbo pa učinkovito trži, upoštevajoč varovanje naravne in kulturne dediščine ter čezmejno sodelovanje. Podeželje je v regionalni razvojni program vključeno tudi v drugih ukrepih (turizem, inovacije, raba IKT, celotni program o razvoju ljudi).**

Prioritete tega dela programa so:

1. Višja dodana vrednost na enoto proizvoda/storitve
2. Ohranjeno število prebivalstva na podeželju

14.1. Ukrep: Povezovanje **ponudbe** s trgi

Kot večina Slovenije, je tudi južnoprimorska regija znana po nekaj regionalnih središčih (torej večjih mestih) in večjem deležu podeželja (manjši kraji, naselja, osamljeni zaselki). Le-to je zaradi ugodne klime primerno za kmetijske in druge pridelovalne dejavnosti.

Kmetijstvo v regiji se sooča z več težavami. Lastništvo zemljišč je dokaj razdrobljeno. Kmetije oziroma posestva so večinoma majhna. Večina kmetov oziroma pridelovalcev nima utrjenih tržnih poti. Svoje pridelke prodajajo predvsem na svojem območju oziroma kar na kmetijah, ali pa pridelujejo za »lastne potrebe«. Proizvodi kljub kakovosti niso dovolj prepoznavni in uveljavljeni na trgu (blagovne znamke nekaterih proizvodov se šele uveljavljajo). Cene proizvodov na trgu so zato nižje. Na ceno vpliva tudi prodaja primarnih proizvodov, ki med seboj niso povezani. Z ukrepom »povezovanje **ponudbe** s trgi« želimo doseči večjo prepoznavnost proizvodov regije in višjo ceno na trgu. To bo pozitivno vplivalo na razvoj podeželja in ohranjanje poseljenosti.

14.1.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Višja dodana vrednost na enoto proizvoda • Trženje ponudbe • Razvoj podeželja
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • Oblikovane proizvodne in predelovalne verige

rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Oblikovane blagovne znamke območja • Izboljšana infrastruktura 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Povezovanje pridelave s predelavo in trženje	Na območju je veliko pridelovalcev kmetijskih pridelkov. Ker so večinoma manjši, je njihov dostop do trga otežen in omejen na prodajo primarnih proizvodov. S pričujočo aktivnostjo se bomo osredotočili na povezovanje celotne proizvodne in prodajne verige - v pridelovanje, predelovanje in prodajo tistih proizvodov, po katerih je povpraševanje na trgu. Ljudje na podeželju bodo prednosti lokacije lahko izkoristili za sonaraven in uspešen razvoj.	2007-2009	Kmetijsko svetovalne službe, LAS-lokalne akcijske skupine, društva pridelovalcev in predelovalcev, podjetniški centri in organizacije, gospodarska interesna združenja
Podpora pri razvoju kmetijskih gospodarstev	Kmetijskim gospodarstvom je treba omogočiti razvoj in modernizacijo, kar bo prispevalo k razvoju kmetijstva, večji poseljenosti podeželja in večji konkurenčnosti kmetov. S to aktivnostjo bomo kmetijskim gospodarstvom nudili podporo pri modernizaciji z različnimi viri financiranja.	2007-2013	Občine, regionalna razvojna agencija, kmetijsko svetovalne službe, društva pridelovalcev in predelovalcev, gospodarska interesna združenja.
Izboljšanje infrastrukture	Stanje obstoječe infrastrukture marsikje odbija od življenja na podeželju, obenem pa onemogoča učinkovit razvoj dejavnosti. Z zagotavljanjem boljših pogojev za življenje in delo bi bistveno prispevali k razvoju.	2007-2013	Občina, regionalna razvojna agencija, LAS, gospodarska interesna združenja.

14.2. Ukrep: Razvoj novih storitev in proizvodov v kmetijstvu in ribištvu

Podeželje večinoma izenačujemo s kmetijstvom in tako imenovanimi primarnimi dejavnostmi. Dejstvo pa je, da se za razvoj na območju ponuja ogromno drugih možnosti, ki jih je treba izkoristiti. Gre za tako imenovano diverzifikacijo dejavnosti na podeželju, ki lahko prispeva k celovitemu razvoju območja.

Z razvojem na trgu konkurenčnih storitev in proizvodov bomo zagotavljali skladen razvoj in modernizacijo podeželja.

Slovensko ribištvo se že leta otepa s številnimi težavami. Po vstopu naše države v EU in prevzemu Skupne ribiške politike EU ugotavljamo neprimerno urejenost minimalnih osnovnih pogojev za opravljanje te tradicionalne gospodarske dejavnosti na celotni Obali. Ribiška infrastruktura je pomanjkljiva, treba bi bilo urediti ribišča pristanišča in mesta iztovora rib, v vseh obalnih krajih ni urejenih mest prve prodaje ribiških proizvodov, prav tako ni ribiške tržnice. Povezava tradivionalne dejavnosti ribištva s turistično ponudbo Obale je nezadostna.

14.2.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurenčno podeželje • Višja kakovost življenja na podeželju • Vzpostavljeni pogoji za opravljanje dejavnosti morskega gospodarskega ribištva 		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Št. registriranih dopolnilnih dejavnosti na podeželju • Povečano število novogradenj • Povečano število prebivalstva na podeželju • Obseg urejene ribiške infrastrukture • Št. urejenih mest prve prodaje ribiških proizvodov • Ustanovljena borza ribiških proizvodov • Število različnih oblik ribiške ponudbe v turistične namene 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Podpora razvoju novih storitev in produktov	Regija bo po svojih močeh ter v sodelovanju z občinami in drugimi pristojnimi organizacijami na območju podeželju nudila podporo pri razvoju storitev in produktov. To bomo omogočali z različnimi viri financiranja in podpornimi storitvami. Pomembno bo tudi horizontalno in vertikalno povezovanje med organizacijami.	2007-2011	Razvojne organizacije, KSS, LAS-lokalne akcijske skupine, lokalni podjetniški centri
Trženje novih storitev in produktov	Doseči je trabe uspešno promocijo novih produktov in storitev na trgu ter poiskati ustrezne tržne poti. Tudi tu bodo organizacije promovirale in podpirale trženje in prodajo the proizvodov in storitev. Spodbujanje delne diverzifikacije ribištva z namenom, da bi se le-to vključilo v obalno turistično ponudbo (organizacija ribiških piknikov, ribiški turizem). Ureditev ustrezne zakonodaje, ki bi omogočila razvoj ribiškega turizma.	2009-2013	KSS, LAS-lokalne akcijske skupine, društva, turistične organizacije, ribiči
Podpora ribištvu	Vzpostavitev minimalnih osnovnih pogojev za normalno opravljanje dejavnosti morskega gospodarskega ribištva (urejena ribiška pristanišča, urejeni privezi za ribiške barke, primerni prostori za shranjevanje ribiškega orodja, ustrezna oskrba z gorivom, urejena in zagotovljena mesta iztovora rib s primerno hladilnico, skladiščnim prostorom in prostorom za veterinarski pregled ribe, ustrezna oskrba z ledom, primerna mesta prve prodaje ribiških proizvodov). Izdelava študije izvedljivosti za izgradnjo ribiške borze, morebitno načrtovanje in izgradnja le-te.	2007-2013	občine

15 Program: Okolje in okoljska infrastruktura

Področje varstva okolja je ključnega pomena za kakovostno življenje posameznika in celotne skupnosti, pa tudi za uspešen razvoj gospodarstva. Prednostna naloga programa regije je trajnostna mobilnost oziroma urejanje prometa tako, da bo ta kar najmanj obremenjeval okolje in prostor, v katerem živimo. Poleg stalnih tem razvoja okoljske infrastrukture pa v tem regionalnem razvojnem programu veliko pozornost namenjamo učinkovitosti javnih storitev, ki morajo zagotavljati kakovostne življenjske pogoje ob učinkovitem poslovanju in zagotavljanju kakovostnih storitev za uporabnike.

Del, namenjen ohranjanju narave in biodiverzitete, je po novem obravnavan v okviru gospodarstva, saj verjamemo, da bi z uvajanjem novih trajnostnih oblik turizma lahko začeli tudi z upravljanjem tistih delov naše regije, ki so izjemnega pomena tako z vidika naravnih kot tudi kulturnih danosti.

Program urejanja prostora na regionalni ravni bo vzpodbudil regionalne partnerje k sodelovanju pri snovanju trajnostnega prostorskega razvoja v regiji, kar pa je pomembno za vse razvojne sektorje, katerih delovanje bo vplivalo na njeno razvitost.

Prioriteti programa sta:

1. Manjši vplivi na okolje
2. Učinkovite javne storitve prilagojene potrebam razvoja

Pripomba: v ukrepe vključiti tudi razvoj oziroma aktivnosti pomembne za ostali del regije - občine Krasa in Brkinov

15.1. Ukrep: Trajnostna mobilnost v regiji (medregionalno, regionalno, na ravni somestja)

V regiji sta promet in posledično dostopnost problematična predvsem v poletnem času, na vrhuncu turistične sezone. Javni promet je preslabo uporabljan, ne le zaradi spremenjenega življenjskega sloga, ampak tudi zaradi slabe dostopnosti premalo ugodnih kombinacij za njegovo uporabo.

Z naraščanjem prometa naraščata tudi onesnaženost zraka zaradi emisij iz prometa in hrup, ki ga povzroča promet. Zaradi večjih potreb po mobilnosti narašča predvsem osebni promet, kar vodi tudi v veliko porabo prostora za parkirne površine na lokacijah, ki bi jih lahko bolj smiselno uporabili. Ocenjeno je, da v EU prometni zastoji povzročajo gospodarsko škodo v velikosti 0,5 % BDP, kar naj bi do leta 2010 naraslo na 1 %, če ne bo ukrepov na tem področju.

Cilj na področju izboljšanja notranje dostopnosti je izboljšati dostopnost prometnih storitev širšemu krogu uporabnikov, znižati stroške, povezane z mobilnostjo, za lokalne skupnosti in uporabnika, povečati prometno varnost, zmanjšati okoljske vplive prometa, prispevati k zmanjšanju razpršene poselitve, oživitvi mest in kakovostnejšemu prostorskemu urejanju.

15.1.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj alternativnih oblik prometa in zmanjšanje osebne prometa ter spodbujanje uporabe javnega prometa. • Zmanjšanje onesnaženja zraka in hrupa ter zmanjšanje emisij toplogrednih
---------------------	---

	plinov		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Prihranjen čas. • Pridobitve na dostopnosti (zmanjšanje ESS²) 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Opredelitev ciljev trajnostnega prometa v Slovenski Istri v povezavi s sosednjimi občinami oz. regijami	Skupaj z občinami Kozina, Sežana, Ilirska Bistrica ter v sodelovanju s Tržaško pokrajino (Italija) in Istrsko županijo oz. občinama Umag in Buje (Hrvaška) bo treba določiti potrebno oz. zeleno dostopnost in povezanost, zelena območja, zaprta za promet, in območja umirjenega prometa ter kriterije zanje, ciljne skupine za spodbujanje trajnostne mobilnosti, skupne ukrepe za izvedbo, načine sodelovanja ter možnosti financiranja projektov.	2007-2009	Občine, MP
Javni promet	V regiji bi morali z ustreznimi ukrepi zmanjšati predvsem potrebo po mobilnosti v mestih, zmanjšati število vozil, uveljaviti alternativne načine transporta, izboljšati upravljanje in uporabo prometne infrastrukture. Pri tem bi morali upoštevati, da ugodne podnebne razmere omogočajo razvoj različnih trajnostnih oblik mobilnosti – kolesarjenja, pešačenja ter uporabe javnega prometa. Uvesti je treba skupni vozni red in sistem vozovnic vseh javnih prevoznikov v Slovenski Istri. Skupaj s prevozniki se uvede nov, skupen sistem elektronskih vozovnic in povezanih vozni redov, ki temelji na enotni politiki subvencij za javni prevoz. Sistem javnega prevoza se poveže s sistemi parkiranja in oblikuje tako, da se v poletnem času spodbuja povezave z javnim prometom z notranjostjo države. Parkirni režimi in parkirnine se povežejo s sistemom enotnih vozovnic. Uvede naj se sistem obveščanja o prostih parkiriščih in potovalnih časih: pripravi naj se sistem zbiranja, obdelave in posredovanja podatkov (internet, SMS, svetlobni napisi ob vpadnicah...) in vzpostavi potrebna infrastruktura. Tako bodo lahko uporabniki hitreje prišli do zelenega cilja, skrajšale se bodo poti in potovalni časi, kar pa neposredno zmanjšuje emisije vozil v zrak in tudi gnečo v mestih. Po potrebi naj se ustanovi regulatorno telo za javni prevoz v Slovenski Istri, ki bo usklajevalo dejavnosti na tem področju, torej javni promet (avtobusi, taksiji, vlak), parkirišča in infrastrukturo za nemotorni promet v Slovenski Istri. Sprejmejo naj se ustrezni odloki, s katerimi se omogoči njegovo delovanje. Izvajalec naj za ta del pripravi predloge delovanja regulatornega telesa in predloge sprememb	2007 - 2013	Javni promet, občine regije, MP

² ESS je Equivalent straight-line speed, ki meri možnost dostopa iz ene do druge točke ne glede na razdaljo med tema točkama. Izračuna se tako, da delimo zračno linijo od ene do druge točke s najkrajšim možnim potovalnim časom med tema dvema točkama.

	predpisov.		
Ureditev vozlišč za spodbujanje uporabe različnih oblik prometa	Ena od možnih oblik zmanjšanja osebnega prometa je tudi gradnja intermodalnih vozlišč. Vozlišča so dejansko mesta ob večjih postajah in postajališčih, kjer zgradijo parkirišča za avtomobile in kolesa, avtobusna postajališča in storitveni centri. Posamezniki se tako pripeljejo do posameznega vozlišča, tam pustijo svoje osebno vozilo in nadaljujejo pot z drugim prevoznim sredstvom. Na in ob postajališčih in postajah bo potrebno zgraditi parkirišča za avtomobile in kolesa ter urediti storitvene centre. Pri tem bomo izkoristili možnost javno – zasebnih partnerstev, tako da se pravico do ureditve storitvenih centrov za enega ali več postajališč podeli na javnem razpisu.	2007 - 2013	Javni promet, občine regije, MP
Analiza dostopnosti javnih vsebin	Analizirati je potrebno dostopnost: <ul style="list-style-type: none"> • javnih površin (parki, plaže, prireditveni prostori, športni parki,...), • javnih storitev (zdravstveni domovi, uradi, pošta, banke,...), • turističnih znamenitosti (objekti kulturne dediščine, naravnih vrednot in zavarovanih območij,...), • območij, zaprtih za promet. Pri tem se preverja dostopnost z javnim prevozom, kolesarskimi potmi ter osebnim prevozom. Določen objekt je dovolj dostopen, če je oddaljen manj kot 300 m zračne črte od kolesarske poti, avtobusne postaje (»trajnostni dostop«) ali parkirišča. Pri objektih oz. površinah, ki so dovolj dostopni le z osebnim prevozom, je treba preveriti najbližje možnosti trajnostnega dostopa.	2007-2009	Občine, MG
Podpora projektom podjetij za zmanjšanje vplivov prometa	Gospodarstvo in z njim povezane dejavnosti prispevajo znatne obremenitve zaradi prometa. Občine Slovenske Istre bi s partnerstvom in sofinanciranjem nudile podporo projektom podjetij, ki bi zagotavljala zmanjševanje teh vplivov, npr. izboljšanje logistike (prevoz zaposlenih na delo,...). Potrebno je pripraviti kriterije za finančno podporo projektom in za sodelovanje v njih.	2007-2013	Podjetja, MP, MG, občine
Nemotoriziran promet	Hkrati z vsemi akcijami pa bo potrebno pristopiti k urejanju infrastrukture za nemotoriziran promet: kolesarske poti, pešpoti, kar bo še dodatno razbremenilo prostor in okolje. Ter hkrati ohranjati prostor za ureditev infrastrukture za nemotoriziran promet ob prenovi/ureditvi območij in prometnic.	2007-2013	MP, občine, podjetja

15.2. Ukrep: Učinkovite javne storitve (odpadne vode, pitna voda, odpadki)

Občine so lastnice komunalne infrastrukture na svojem ozemlju in so odgovorne za investicije vanjo kljub temu, da vodovodi in kanalizacijski sistemi pogosto povezujejo več občin. Občine si večinoma tudi delijo lastništvo nekaterih javnih podjetij, ki opravljajo storitve oskrbe z vodo in ravnanja z odpadki na njihovem območju. Težave se pojavljajo, ker storitve komunalnih podjetij niso medsebojno usklajene, prav tako pa tudi občine večinoma slabše sodelujejo pri urejanju in izboljšanju javnih storitev.

Najbolj pereča je problematika oskrbe z vodo, odvajanja in čiščenja odpadnih voda in ravnanja z odpadki. Vse tri tematike zahtevajo celovito reševanje ter sodelovanje med občinami in javnimi komunalnimi podjetji. Okoljska problematika (onesnaževanje) je najbolj pereča v mestih in večjih središčih (Koper, Izola), medtem ko je na podeželju problematična kakovost javnih storitev (zastareli vodovodi, zaostajanja pri nameščanju čistilnih naprav, slabo urejanje problematike odpadkov).

Poleg tega med javne storitve štejemo tudi ostale storitve, ki jih zagotavljajo občine in druga javna podjetja. Tu govorimo tudi o socialnih in zdravstvenih storitvah. Zaradi razdrobljenosti naselij je potrebno vse javne storitve približati končnim uporabnikom, torej ljudem.

15.2.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Zagotoviti kakovostne komunalne storitve za prebivalce in gospodarstvo po ustreznih, stroškovno učinkovitih cenah • Zagotoviti stroškovno učinkovito čiščenje odpadnih voda • Zagotoviti varno oskrbo s pitno vodo • Zagotoviti kakovost vseh javnih storitev 		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Izguba vode iz vodovoda • Delež populacijskih enot priključenih na kanalizacijsko omrežje • Gospodinjstva in podjetja vključena v sistem ravnanja z odpadki 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Okoljska infrastruktura v območjih poselitve in gospodarstva	Občine in javna podjetja si bodo prizadevala za urejanje vseh tekočih okoljskih vprašanj. Glede na svoje proračune bodo občine investirale v vzdrževanje in gradnjo novih okoljskih sistemov, poleg tega pa bodo iskale druge vire financiranja za urejanje okoljske problematike. Pri investiranju bodo posebej pozorne, da bo infrastruktura prilagojena tako potrebam prebivalcev kot podjetij, kar bo zagotovilo tudi njeno dolgoročnost.	2007-2020	Občine, javna podjetja
Javne storitve dostopne vsem družbenim skupinam	Občine si bodo prizadevale za to, da bodo javne storitve približale vsem družbenim skupinam in vsem območjem. Še posebej bodo pozorne na dostopnost javnih storitev na podeželskih območjih. Te aktivnosti bodo izvedle s pomočjo modernih tehnologij, v povezavi z javnimi podjetji in organizacijami na	2007-2009	Občine, zdravstvene službe, šole, knjižnice, javni zavodi

	območju.		
--	----------	--	--

15.3. Ukrep: Učinkovito načrtovanje v prostoru

Prostorsko načrtovanje je pomemben instrument za regulacijo razvojnih procesov. V okviru tega ukrepa bo dosežena večja integriranost med specifičnimi razvojnimi programi za razvoj mest in podeželja ter ukrepi prostorskega načrtovanja. S tem bo povečana učinkovitost izvajanja razvojnih ukrepov, obenem pa bodo doseženi tudi dodatni sinergijski učinki.

15.3.1. Opis ukrepa

Cilji ukrepa	<ul style="list-style-type: none"> • Skladen regionalni prostorski razvoj • Konkurenčno policentrično urbano omrežje • Visoka kakovost bivanja v urbanih naseljih • Razvito podeželje z visoko kakovostjo bivanja 		
Kazalniki rezultata	<ul style="list-style-type: none"> • Usklajeno načrtovanje prometa in poselitve • Število sprejetih integralnih programov revitalizacije mest • Večja gostota mest in urbanih naselij (preb/ha) 		
Aktivnosti	Opis	Časovni okvir	Udeleženci
Vzpostavitev uravnoteženega policentričnega urbanega omrežja	Danes smo priča urbanim pritiskom predvsem na ozek obalni pas (litoralizacija): tu je rast prebivalstva in poslovnih dejavnosti najvišja. Razvojni pritiski na zaledne občine so manjši, ponekod smo soočeni tudi s procesi depopulacije. Da bi dosegli skladnejši prostorski razvoj in poselitev je treba določiti omrežje naselij in funkcijo posameznih naselij v njem ter z ukrepi prostorskega načrtovanja usmerjati poselitev skladno z določenim omrežjem. Občine bodo pripravile ustrezno strokovo podlago, na podlagi katere bodo usmerjale prostorski razvoj. Sprejele bodo tudi sistem drugih ukrepov (predvsem ekonomskih) v podporo prostorskemu razvoju, usklajenemu z dogovorjenim urbanim omrežjem.	2007-2013	Občine, MOP
Krepitev sodelovanja med mesti in občinami, krepitev sodelovanja s čezmejnimi urbani aglomeracijami	Mesta in druga urbana naselja v regiji so v primerjavi z urbani čezmejnimi centri majhna in imajo skromne urbane potenciale. Mesta lahko izboljšajo potenciale in večjo razpoznavnost v širšem prostoru z medsebojnim povezovanjem in sodelovanjem v urbani mreži. Velik potencial je predvsem intenzivnejše sodelovanje z mesti čez mejo, pa tudi sodelovanje slovenskih mest/občin na že uveljavljenih področjih in na področjih, kot so npr. skupni marketing mest, organizacija skupnih čezmejnih prireditev, tesnejše sodelovanje na področju	2007-2013	Občine, javne inštitucije

	infrastrukture, prostorskega urejanja ipd.		
Trajnostna urbana naselja	<p>Odločitev za trajnostni razvoj v veliki meri prispeva h kakovosti bivanja v urbanih naseljih, s tem pa tudi k njihovi konkurenčnosti. Potrebno bo bolj sistematično pristopiti k trajnostnemu razvoju, predvsem z uvajanjem celovitih pristopov, kot so uvajanje Agend 21, sheme EMAS ipd. na ravni mest in urbanih naselij. Eden ključnih elementov je povečevanje kompaktnosti mest oz. poviševanje gostot poselitve na območjih s prenizkimi gostotami. V podporo tej usmeritvi je potrebno dodelati in uskladiti instrumentarij (predvsem ekonomski), s katerim razpolaga občina. K trajnostnemu značaju mest prispevajo tudi kakovostne odprte in zelene površine. Občine bodo v okviru priprave novih prostorskih planov posvetile posebno pozornost tudi temu aspektu prostorskega urejanja.</p>	2007-2013	Občine, lastniki nepremičnin
Mesta kulture	<p>Urbana naselja v regiji odlikuje bogata kulturna dediščina, ki pa ni dovolj vpeta v razvojne procese. Urbana središča so podvržena mnogim degradacijskim procesom. Potreben je celovit pristop k njihovi revitalizaciji z integriranimi ukrepi na področju prenove stanovanjskega fonda, oživljanja storitev (npr. trgovine), ohranjanja in vračanja javnih funkcij, urejanja prometa in ostale infrastrukture, revitalizacije najpomembnejših stavb - kulturnih spomenikov, urejanja javnih prostorov ipd.</p>	2007-2013	Občine, društva

Dodati:

15.4. Ukrep: Energetika

ANALIZA SKLADNOSTI REGIONALNIH PREDNOSTNIH NALOG Z DRŽAVNIMI IZHODIŠČI

15 Skladnost s Strategijo razvoja Slovenije

Prednostne naloge SRS	Ukrepi RRP JP	Analiza
Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast	Povezovanje za tehnološki razvoj Povezanost regije navzven Razvoj turističnih storitev	Regija bo povezala ukrepe za učinkovit tehnološki razvoj, kar je glede na analize stanja nujno potrebno izvesti takoj, saj bo v nasprotnem primeru zamudila razvojne priložnosti, ki se ji odpirajo. Tem ukrepom bodo podrejeni tudi ukrepi na področju razvoja ljudi.
Učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta	Povezovanje za tehnološki razvoj Znanje za gospodarstvo	Regija bo povezala ukrepe za učinkovit tehnološki razvoj, kar je glede na analize stanja nujno potrebno izvesti takoj, saj bo v nasprotnem primeru zamudila razvojne priložnosti, ki se ji odpirajo. Tem ukrepom bodo podrejeni tudi ukrepi na področju razvoja ljudi.
Učinkovita in cenejša država	Trajnostna mobilnost v regiji Učinkovite javne storitve	Javne storitve in javni promet so dokaj neučinkoviti. Ne izpolnjujejo potreb, kar še posebej velja za javni promet. Z ureditvijo teh področij bomo prispevali k učinkovitosti celotne javne uprave.
Sodobna socialna država in večja zaposlenost	Učinkovite družbene storitve	Družbene storitve so slabše razvite predvsem na podeželju, kar nameravamo v naslednjih letih izboljšati z ukrepi regionalnega programa.
Povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja	Trajnostna mobilnost v regiji Učinkovite javne storitve Učinkovito načrtovanje v prostoru	Trajnostna mobilnost in javne komunalne storitve so pogoj za kakovost življenja, za regijo pa so tudi vprašanje konkurenčnosti.

16 Skladnost Regionalnega razvojnega programa Južne Primorske z Osrednjimi projekti Slovenije

Osrednji projekti Slovenije ³	Ukrepi RRP JP	Analiza
Razvojna mreža Slovenije (Mreža logističnih in tehnoloških centrov ter poslovnih con, Mreženje izobraževanja za povezovanje raziskav in razvoja z gospodarstvom, Nacionalni center za industrijski dizajn)	Povezovanje za tehnološki razvoj, Povezanost regije navzven, Znanje za gospodarstvo	Regija bo povezala ukrepe za učinkovit tehnološki razvoj, kar je glede na analize stanja nujno potrebno izvesti takoj, saj bo v nasprotnem primeru zamudila razvojne priložnosti, ki se ji odpirajo. Tem ukrepom bodo podrejeni tudi ukrepi na področju razvoja ljudi.
Nabor projektov z mreženjem naravnih in kulturnih potencialov za razvoj storitev	Razvoj turističnih storitev Povezovanje pridelave in predelave s trgi Razvoj novih storitev in proizvodov v kmetijstvu in ribištvu	Povezovanje podeželja in urbanih turističnih storitev je ključnega pomena za kakovosten razvoj turizma v regiji in za trajnostni razvoj celotne regije.
Mobilnost za podporo gospodarskemu razvoju (Tretja razvojna os, Mobilnost za razvojni preboj)	Trajnostna mobilnost v regiji	Prometna urejenost v regiji je ena kritičnih točk razvoja, enako velja za dostopnost do javnih storitev (na področjih od znanja do zdravja).
Učinkovito upravljanje z okoljem (Trajnostna raba naravnih in energetskih virov in Varovanje virov pitne vode kot dolgoročnega strateškega naravnega bogastva)	Učinkovite javne storitve Učinkovito načrtovanje v prostoru	Javne komunalne storitve so pogoj za kakovostno življenje, od njih je odvisna privlačnost regije za vlaganja in življenje. Regija bo morala svojo konkurenčnost graditi na učinkovitosti javnih komunalnih storitev.
Institucionalna in administrativna usposobljenost	Učinkovite družbene storitve Znanje za gospodarstvo	Družbene storitve so slabše razvite predvsem na podeželju, kar bomo izboljšali v prihodnjih letih z ukrepi regionalnega programa. Dostop do javnih storitev je treba omogočiti vsem družbenim skupinam.

³ Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji

17 Skladnost s Strategijo prostorskega razvoja Slovenije

Cilji Strategije prostorskega razvoja Slovenije	Ukrepi RRP JP	Analiza
Racionalen in učinkovit prostorski razvoj	Učinkovito načrtovanje v prostoru	Z dolgoročnim načrtovanjem želimo doseči trajno racionalno delovanje v prostoru in ga dopolniti z večjo dostopnostjo storitev v celotni regiji.
Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij	Učinkovito načrtovanje v prostoru Učinkovite javne storitve Trajnostna mobilnost v regiji	Dostopnost javnih storitev v regiji je bistvo delovanja somestja, ki odpira možnosti za delitev funkcij in policentrični razvoj večjih naselij v Sloveniji.
Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru	Povezovanje za tehnološki razvoj Povezanost regije navzven Znanje za gospodarstvo Učinkovito načrtovanje v prostoru	Konkurenčnost bo regija dosegla le z vlaganjem v okolje, ki bo spodbujalo konkurenčnost ljudi in organizacij, ki v njej delujejo.
Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih mest	Učinkovite javne storitve Trajnostna mobilnost v regiji Učinkovite družbene storitve Učinkovito načrtovanje v prostoru	Dostopnost, ohranjeno okolje, kultura in enake možnosti so pogoj kakovostnega življenja v mestih in naseljih.
Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi	Učinkovite javne storitve Trajnostna mobilnost v regiji Učinkovite družbene storitve	Delitev funkcij med mestom in podeželjem bo mogoča le ob jasnem in dolgoročnem načrtovanju v regiji ter naložbami v dostopnost različnih funkcij posameznega dela regije.
Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij	Učinkovite javne storitve Trajnostna mobilnost v regiji Učinkovite družbene storitve	Delitev funkcij med mestom in podeželjem bo mogoča le ob jasnem in dolgoročnem načrtovanju v regiji ter naložbami v dostopnost različnih funkcij posameznega dela regije.
Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi	Povezanost regije navzven	Povezovanje regije na področjih mobilnosti ljudi, storitev in blaga z evropskimi infrastrukturnimi sistemi bo povečalo njeno konkurenčnost.
Preudarna raba naravnih virov	Razvoj turističnih storitev Učinkovito načrtovanje v prostoru Povezovanje pridelave in predelave s trgi	Z načrti za ohranjanje naravnih in kulturnih potencialov bo regija le-te tudi ohranila.
Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami	Razvoj turističnih storitev Učinkovito načrtovanje v prostoru	Prostorske danosti so priložnost razvoja regije, zato je pomembno njihovo aktivno upravljanje.
Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti	Razvoj turističnih storitev Učinkovito načrtovanje v prostoru	Kulturne in naravne znamenitosti so konkurenčna prednost regije, ki jih je treba ohraniti in ustrezno razvijati.
Ohranjanje narave	Razvoj turističnih storitev Učinkovito načrtovanje v prostoru	Regija bo aktivno upravljala s svojimi naravnimi viri z načrtovanjem obiska in varovanjem.
Varstvo okolja	Učinkovito načrtovanje v prostoru Učinkovite javne storitve Učinkovite družbene storitve Razvoj novih storitev in proizvodov v kmetijstvu in ribištvu	Učinkovitost javnih storitev ter ustrezno razmeščanje razvoja v regiji bo dolgoročno ohranilo okolje.

OCENA GLOBALNEGA JAVNO FINANČNEGA OKVIRA ZA IZVAJANJE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA

18 Možni finančni viri izvajanja regionalnega razvojnega programa

Regija bo za izvedbo projektov skušala uporabiti različne vire financiranja, zasebne in javne. Pri izvajanju regionalnega razvojnega programa predvideva pridobivanje sredstev iz naslednjih finančnih virov:

1. Glavni finančni viri javnih sredstev:
  - a. Operativni program Evropskega sklada za regionalni razvoj
  - b. Operativni program Razvoja človeških virov
  - c. Operativni program Razvoja podeželja
  - d. Operativni program varstva okolja in trajnostne rabe energije
  - e. Operativni program transportne infrastrukture
  - f. Proračuni občin in države
2. Manjši finančni viri
  - a. Operativni program SLO/ITA, SLO/CRO
  - b. Operativni program - medregionalni / tematski
  - c. Operativni program INERACT
  - d. Operativni program ESPON
  - e. Operativni program URBACT
  - f. Operativni program Vzhod / osrednji
  - g. Operativni program Jug / vzhod
  - h. Operativni program Alpski prostor
  - i. Programi tehnične pomoči
3. Mednarodni finančni instrumenti (EIB in EBRD)
4. Zasebne naložbe v projekte.

18.1. Upravičenost izdatkov

Izdatki bodo upravičeni do sofinanciranja iz Skladov, če bodo nastali med 1. januarjem 2007 in 31. decembrom 2015. Sofinancirane aktivnosti ne bodo smele biti zaključene pred datumom začetka upravičenosti. Izdatki velikih projektov bodo upravičeni do sofinanciranja od dneva predložitve projekta Komisiji dalje. Izdatek bo upravičen do prispevka Sklada le, če bo nastal zaradi aktivnosti, o katerih je odločil organ za upravljanje zadevnega operativnega programa ali v njegovi pristojnosti in v skladu merili, ki jih vnaprej določi organ za nadzor. Nov izdatek, ki bo nastal med popravilanjem operativnega programa, pa bo upravičen do sofinanciranja od datuma, ko bo Komisija prejela zahtevo po popravku operativnega programa. Pravila za upravičenost se bodo določala na nacionalni ravni, ob upoštevanju izjem, ki jih bodo določale posebne uredbe za vsak Sklad posebej.⁴

---

⁴ Predlog: Uredba Evropskega Parlamenta in Sveta o Evropskem socialnem skladu (predložila Komisija), Bruselj, 14.7.2004, KOM(2004) 493 končno, 2004/0165 (COD)

INSTITUCIONALNI OKVIR IZVAJANJA, VREDNOTENJA IN NADZORA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA

19 Organi

Pripravo in izvajanje projektov, predvidenih v regionalnem razvojnem programu, bosta spremljala Svet južnoprimorske regije in Regionalni razvojni svet južnoprimorske regije.

Svet regije sprejema regionalni program, potrjuje njegov izvedbeni načrt in kriterije prioriternih regionalnih razvojnih projektov.

Regionalni razvojni svet sprejema sklepe o pripravi regionalnega programa, pripravlja predlog izvedbenega načrta programa, spremlja njegovo izvajanje in ga vrednoti.

20 Izvajanje in poročanje o RRP-ju

Prioritetne projekte, predvidene v regionalnem razvojnem programu, bodo izvajali njihovi nosilci – pristojne institucije, gospodarski subjekti, občine, ki bodo zadolženi za posamezen projekt.

Za izvajanje projektov s področja gospodarstva bodo zadolženi ....., za področje človeških virov ... – dopolnimo, ko bodo znani nosilci

Nosilci bodo med seboj sodelovali predvsem pri projektih, ki se nanašajo na več ukrepov in področij. Nosilci enega projekta bodo lahko obenem partnerji pri drugih projektih.

Izvajanje regionalnega razvojnega programa bosta spremljala regionalni razvojni svet in regionalna razvojna agencija. Regionalni razvojni svet bo obenem nadzoroval in vrednotil izvajanje programa.

Regionalna razvojna agencija bo spremljala izvajanje programa tako, da bo zbirala podatke o izvajanju ukrepov in projektov ter analizirala kazalnike. O poteku izvajanja zastavljenih nalog bo poročala Svetu regije in Regionalnemu razvojnemu svetu s poročili, ki jih bo podrobneje predstavila na sejah omenjenih teles.

21 Nadzor in odgovornost za izvajanje RRP-ja

Letno poročilo o izvajanju RRP-ja

Regionalna razvojna agencija bo posredovala letno poročilo o izvajanju RRP-ja najkasneje do konca marca za preteklo leto. Poročila bodo vsebovala:

- Napredek pri izvajanju RRP-ja in prednostnih nalog glede na njihove posebne in preverljive cilje s količinsko opredelitvijo, kjer in kadar je to mogoče, finančnimi kazalci, kazalci izvajanja, rezultati in učinki te prednostne naloge.

- Finančno izvajanje RRP-ja, ki za vsako prednostno nalogo navaja izdatke in delež ter vire sofinanciranja. Kjer je to primerno, se finančno izvajanje v območjih, ki prejemajo državno pomoč, predstavi ločeno.
- Določila, ki sta jih sprejela RRA in Svet za zagotovitev kakovosti in učinkovitosti izvajanja.
- Povzetek pomembnih težav pri izvajanju RRP-ja in ukrepov za njihovo odpravo.
- Uporabo strokovne in tehnične pomoči za pripravo projektov in izvajanje sistema delovanja RRP JP.
- Ukrepe, sprejete in izvedene za zagotavljanje podatkov in obveščenosti javnosti o RRP JP.
- Napredek in financiranje velikih projektov iz globalnih nepovratnih sredstev.
- Podatke o pravilih, ki urejajo dodelitev preferencialnega financiranja območij z naravnimi omejitvami.

Svet v roku enega meseca od prejema poročila sprejme odločitev o sprejemljivosti letnega poročila. S tem Svet preveri napredek pri izvajanju RRP-ja, glavne rezultate, dosežene v prejšnjem letu, finančno izvajanje in dejavnike, ki lahko vplivajo na izvajanje RRP-ja. Tako Svet pripomore k izboljšanju izvajanja.

RRA JP bo letna poročila objavila za javnost na svoji spletni strani in jih posredovala vsem sodelujočim občinam, nosilcem projektov, zainteresiranim organizacijam ter ministrstvu, ki delujejo na področjih, zajetih s posameznimi ukrepi RRP-ja.

SEZNANJANJE JAVNOSTI S CILJI IN REZULTATI REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA S SPOŠTOVANJEM NAČELA PARTNERSTVA IN ENAKOPRAVNOSTI

22 Ozadje

Regionalna razvojna agencija Južna Primorska bo v sodelovanju z vsemi občinami regije skrbela za obveščanje javnosti. Pri tem bo upoštevala tudi Uredbo Komisije (ES) št. 115/2000 z dne 30. maja 2000 o ukrepih za informiranje in obveščanje javnosti, ki jih izvajajo države članice v zvezi s finančno pomočjo iz strukturnih skladov.

Cilji informiranja in komuniciranja z javnostmi

- Prispevati k osveščenosti javnosti o vlogi EU v okviru regionalnega razvoja v Sloveniji preko možnosti pridobivanja finančne pomoči iz Strukturnih skladov ter s širjenjem dobrih praks in skupnih evropskih politik.
- Zagotoviti preglednost izvajanja Regionalnega razvojnega programa.
- Zagotoviti sodelovanje partnerjev pri izvajanju projektov in doseganje ciljev razvoja celotne regije.
- Zagotoviti nabor novih projektnih idej in predlogov za delovanje regije v prihodnjih programskih obdobjih.

Ciljne skupine

Z ukrepi na področju informiranja in obveščanja se povečuje osveščenost javnosti in zagotavlja preglednost postopkov, obenem pa se spodaj navedene skupine informira o priložnostih, ki jih ponuja RRP:

- projektni partnerji, potencialni prijavitelji in končni upravičenci,
- regionalne in lokalne oblasti,
- panožne in strokovne organizacije,
- gospodarski in socialni partnerji,
- nevladne organizacije,
- širša javnost.

Načelo partnerstva in enakopravnosti

Za zagotovitev partnerstva bomo vzpostavili sodelovanje med:

- a) pristojnimi regionalnimi, lokalnimi, mestnimi in drugimi javnimi telesi,
- b) gospodarskimi in socialnimi partnerji ter
- c) predstavniki civilne družbe, okoljskimi partnerji, nevladnimi organizacijami in institucijami, odgovornimi za spodbujanje enakosti med spoloma.

Omogočili bomo široko in učinkovito sodelovanje vseh ustreznih teles, v skladu z nacionalnimi predpisi in praksami, ob upoštevanju potrebe po spodbujanju enakosti med spoloma ter spodbujanju trajnostnega razvoja z vključevanjem zahtev o varstvu in izboljšanju okolja.

Partnerstvo obsega pripravo in spremljanje Regionalnega razvojnega programa ter pripravo, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje operativnih programov.

23 Sredstva za informiranje in obveščanje javnosti

Aktivnosti informiranja in obveščanja javnosti bodo usmerjena k posameznim ciljnim skupinam ali vsem segmentom javnosti. Glede na naravo sporočila in ciljno skupino bodo uporabljena ustrezna komunikacijska sredstva.

Če bo sporočilo namenjeno vsem segmentom javnosti, bodo uporabljena globalna sredstva (npr. sporočila za javnost, obvestila na spletni strani, tiskani promocijski materiali). V primeru ožje usmerjenih sporočil pa bodo uporabljena posebna komunikacijska sredstva (npr. delavnice, sestanki).

Spletna stran

Na obstoječi spletni strani Regionalne razvojne agencije <http://www.rrc-kp.si>, ki dobiva novo podobo, bodo redno objavljena obvestila o aktivnostih agencije, poteku priprave Regionalnega razvojnega programa, dogodkih za vključevanje javnosti, na voljo pa bodo tudi vsi pomembni dokumenti in kontaktni podatki. To bo omogočilo učinkovito komuniciranje z javnostjo. Spletno stran je namreč mogoče sproti dopolnjevati z najnovejšimi informacijami in dokumenti. Ker vsi predstavniki ciljnih skupin nimajo dostopa do interneta, bo obveščanje potekalo tudi preko drugih sredstev.

Publikacije in informacijsko gradivo

V času trajanja projekta bodo objavljeni prispevki v lokalnih in drugih medijih. Ob zaključku priprave programa bo izdana predstavitevna brošura Regionalni razvojni program Južne Primorske 2007-2013 v slovenskem in angleškem jeziku.

Dogodki

Ena najpomembnejših dejavnosti v okviru projekta bo organizacija delavnic s člani Regionalnega razvojnega sveta ter širšo strokovno in drugo zainteresirano javnostjo. Cilji delavnic so zlasti:

- preveriti pravilnost ugotovitev v strateškem delu programa,
- pridobiti dodatne informacije, z razpravo med različnimi organizacijami priti do objektivnih informacij o priložnostih in problemih,
- razvrstiti razvojne priložnosti in probleme po prioriteten vrstnem redu.

Stiki z mediji

RRA bo skrbela za stike z mediji s pripravo in pošiljanjem sporočil za javnost, z objavljanjem člankov v ciljnih tiskanih medijih, z dogovarjanjem za televizijske in radijske predstavitve.

24 Smernice za obveščanje

V vseh tiskanih objavah se bo uporabljal znak RRA JP in upoštevala določila celostne grafične podobe. Pri projektih, ki bodo sofinancirani iz več virov, se bodo upoštevala veljavna pravila za promocijo v javnosti.

25 Izvajanje in pristojnost za izvajanje

Naloge RRA JP na področju obveščanja in osveščanja javnosti so:

- razviti strategijo informiranja in obveščanja javnosti v času izvajanja programa in vzpostaviti sistem za stike z javnostjo,
- vzdrževati spletno stran,
- sodelovati z mediji,
- oblikovati informacijsko gradivo za obveščanje javnosti,
- oblikovati celostno podobo programa, ki naj bi se uporabljala pri komunikaciji z mediji,
- organizirati delavnice, javne predstavitve in okrogle mize,
- predstavljati in zastopati program na lokalni ravni,
- posredovati informacije o programu vsem zainteresiranim,
- določiti odgovorno osebo za informiranje in obveščanje javnosti.

VIRI IN LITERATURA

1. Hanžek Matjaž, Gregorčič Marta et al., (2001): Poročilo o človekovem razvoju 2000-2001. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj, UNDP, 2001, str. 23.
2. Kraigher Tomaž, Pečar Janja, (2005). Projekcija prebivalstva, gospodinjstev in delovnih mest po statističnih regijah Slovenije za obdobje do leta 2025. Fazna naloga v okviru projektne naloge v pripravi. Izdelava bilance ponudbe in povpraševanje po zazidljivih zemljiščih na primeru vzorčne občine (nosilec J. Dekleva). Ministrstvo za okolje in prostor, 2005.
3. Pečar Janja, (2003). Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, (Delovni zvezki, letn. 12, št. 5). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
4. Pečar Janja, (2005). Regije 2005. Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, (Delovni zvezki, letn. 14, št. 9). Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
5. Regionalni razvojni program za Južno Primorsko, 2002-2006, pridobljeno s spletne strani: <http://www.rrc-kp.si/>, marca 2006.
6. Potrebe po izobraževanju odraslih. Raziskovalno poročilo podprojekta v sklopu projekta »Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije«, Andragoški center Slovenije, Ljubljana, 1994.
7. Predlog: Uredba Evropskega Parlamenta in Sveta o Evropskem socialnem skladu (predložila Komisija), Bruselj, 14.7.2004, KOM(2004) 493 končno, 2004/0165 (COD)
8. Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Ur. list št. 52/00, 110/00, 44/01 in 110/04)
9. Lisbon Action Plan Incorporating EU Lisbon Programme and Recommendations for Actions to Member States for Inclusion in their National Lisbon Programmes, Companion document to the Communication to the Spring European Council 2005, (COM (2005) 24), Working together for growth and jobs, Brussels, 3.2.2005, SEC (2005) 192
10. Communication to the Spring European Council, Working together for growth and jobs, A new start for the Lisbon Strategy Brussels, 02.02.2005, COM (2005) 24 Communication from President Barroso in agreement with Vice-President Verheugen
11. Regionalni razvojni program Južne Primorskse 2002-2006
12. Guidelines on Criteria and Modalities of Implementation of Structural Funds in Support of Electronic Communications
13. Indicators for Monitoring and Evaluation: An indicative methodology
14. Information society and regional development
15. Mainstreaming equal opportunities for women and men in Structural Fund programmes and projects
16. Uredba 1260/99 z dne 21.6.1999 (splošen predpis o strukturnih skladih/Council regulations (EC) No. 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on Structural Funds) dopolnjen z uredbami (EC) No 1447/2001, (EC) No 1105/2003,
17. Uredba 1159/2000 z dne 30.5.2000 (predpis o informiranju in publiciranju/Commission Regulation (EC) No 1159/2000 of 30 May 2000 on information and publicity measures to be carried out by the Member States concerning assistance from the Structural Funds).

PRILOGE

- Preglednice za dopolnitev analize stanja
- Preglednica ciljev in ukrepov regionalnega razvojnega programa